

Jonna Niemi

**SIJOITUSRAHASTOJEN JA SIJOITUSSIDONNAISTEN
VAKUUTUSTEN VEROTUS**

**SIJOITUSRAHASTOJEN JA SIJOITUSSIDONNAISTEN
VAKUUTUSTEN VEROTUS**

Jonna Niemi
Opinnäytetyö
Syksy 2012
Liiketalous
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Jonna Niemi

Opinnäytetyön nimi: Sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus

Työn ohjaaja: Leena Yrttiaho

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2012 Sivumäärä: 92

Opinnäytetyön aiheena on sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus sekä verotuksen tuomat edut ja riskit sijoittajalle. Sijoitusrahastojen osalta työssä kuvataan kasvurahaston osakkaan verotusta, sillä ainoastaan kasvurahastot tarjoavat sijoittajalle mahdollisuuden pitkäaikaiseen säästämiseen. Sijoitussidonnaisista vakuutuksista opinnäytetyössä käsitellään vapaaehtoinen eläkevakuutus ja sijoitusvakuutus. Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa vaan aihe on syntynyt kirjoittajan mielenkiinnosta tutkia sijoittamista ja verotusta. Lakimuutosten ja lisääntyneen säästämisen sekä sijoittamisen myötä työn aihe on ajankohtainen ja haastava.

Opinnäytetyö on lainopillinen ja tutkimusmenetelmänä käytetään kvalitatiivista tutkimusta. Työn tietoperustan muodostaa voimassa oleva lainsäädäntö, lain esityöt, oikeuskirjallisuus sekä Verohallinnon ja Pörssisäätiön sähköiset materiaalit. Sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotusta säätelee tuloverolaki. Viimeisimmät säädosmuutokset tähän lakiin ovat tulleet voimaan 1.1.2012 ja nämä on työssä otettu huomioon. Lahjaksi ja kuolintapauksessa saatujen sijoitusrahasto-osuuksien tai vakuutuskorvausten verotusta säätelee tuloverolain lisäksi perintö- ja lahjaverolaki. Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Tutkimuksessa tehtävä asiantuntijahaastattelu Pohjois-Pohjanmaan verotoimistoon tuo työhön käytännön näkökulman.

Opinnäytetyön tuloksena saadaan yksityiskohtainen selvitys sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotuksesta sekä verotuksen eduista ja riskeistä. Työn tuloksia voidaan hyödyntää tapauksessa, jossa henkilö haluaa säästää pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää varten mutta ei ole varma, mikä säästömuoto hänelle olisi verotuksen kannalta järkevintä.

Verotuksen osalta vähäriskisin sijoitusmuoto tutkittavana olevista kohteista on sijoitusrahastosäästäminen. Rahastosäästäminen on etenkin pitkällä, yli kymmenen vuoden aikavälillä verotuksellisesti edullisin sijoitusmuoto. Toisaalta sijoitussidonnaiset vakuutukset tarjoavat kuluttajalle enemmän veroetuja ja verosuunnittelumahdollisuuksia, kuin sijoitusrahastot. Tutkittavana olevista sijoitusmuodoista ainoastaan sijoitusvakuutuksen avulla on mahdollista harjoittaa kannattavaa perintö- ja lahjaverosuunnittelua. Verolainsäädännön muutokset aiheuttavat vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen sijoittavalle merkittäviä poliittisia riskejä. Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvan suorituksen nostaminen on verotuksellisista syistä hyvin tiukkojen tuloverolain säädösten mukainen.

Asiasanat: sijoitusrahastot, vapaaehtoinen eläkevakuutus, sijoitusvakuutus, verotus.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Jonna Niemi

Title of thesis: Taxation of unit trusts and unit-linked insurances

Supervisor: Leena Yrttiaho

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2012 Number of pages: 92

The subject of the thesis is taxation of unit trusts and unit-linked insurances. Thesis also deals with taxations' advantages and risks. Unit trusts' growth fund is a way for investors to save in the long-term, like for retirement. Unit-linked insurances are voluntary pension insurances, deposit insurance and long-term economy agreement. Thesis focuses only on taxation of voluntary pension insurance and deposit insurance. Long-term economy agreement hasn't reached favor among the investors and its taxation is quite similar to taxation of the voluntary pension insurance. Thesis doesn't have any principal, but the subject has developed to author's interests in studying insertion and taxation.

The thesis has a juridical approach and a qualitative method was applied as the primary research method. The theoretical background consists of the consolidated legislation, legislative history, legal literature, and Tax administrations and Exchange foundations electronic sources. The Law taken into account in the study was the Income Tax Act and Inheritance and Gift Duty Act. A large part of the information was gathered by investigating those two Acts. Latest amendments to the Income Tax Act were issued 1st of January, 2011, which also have been accommodated into the study. The fact-finding method of the qualitative study was a theme-interview. The interview provided a practical aspect to the research. Interview was made in North-Ostrobothnia's Revenue. Interviewee was the leading Tax Consultant, Mr Jukka Puolakanaho.

The result of this thesis is a detailed report of the taxation of unit trusts and unit-linked insurances and taxations benefits and risks. The results might be utilized in the future when a person wants to invest in the long-term, but doesn't know which investment form would be best for him/her. Investments forms taxations are studied from a pension savers perspective. It is possible to widen this study by inspecting insurances which has taken by insured's employer. Taxation is very different if insured's employer has taken or paid worker's voluntary pension insurances-payments.

Investment funds' taxation is the most inexpensive and the most low-risk investment form in comparison voluntary pension insurance and deposit insurance. Deposit insurance is the only investment form to train estate and gift tax planning. Voluntary pension insurance is very responsive to legislation's changes. All investment forms involve risks and advantages.

Keywords: unit trusts, voluntary pension insurance, deposit insurance, taxation.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
2	SIJOITUSRAHASTON OSAKKAAN VEROTUS	12
2.1	Rahastosäästäminen	12
2.1.1	Rahastosäästämisen eri muodot	13
2.1.2	Tuotto- ja kasvurahastot	14
2.2	Rahasto-osuuden luovutuksen verotus.....	14
2.2.1	Luovutusvoitto- ja tappio	15
2.2.2	Luovutusvoiton- tai tappion laskeminen	17
2.2.3	Luovutusjärjestys	20
2.3	Vähennykset pääomatuloista	21
2.4	Ennakkoperintä ja ilmoitusvelvollisuus.....	22
2.5	Lahjaverotus.....	23
2.6	Perintöverotus	27
3	VAPAAEHTOISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN VEROTUS	29
3.1	Vapaaehtoinen eläkevakuutus.....	29
3.2	Yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus.....	30
3.2.1	Pääomatulon korotus	31
3.2.2	Säästövarojen siirto	32
3.2.3	Kertamaksulliset eläkkeet	33
3.2.4	Maksujen vähennyskelpoisuus	34
3.3	Lahjaverotus.....	38
3.4	Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen kuolemanvaravakuutus	39
3.4.1	Korvauksen saajana lähiomainen	40
3.4.2	Korvauksen saajana muu kuin lähiomainen.....	43
3.5	Ennen 6.5.2004 otettu vakuutus.....	44
3.6	Ennen 18.9.2009 otettu vakuutus.....	45
3.6.1	Vähennyskelpoisuus vanhoilla vakuutuksilla	46
3.6.2	Eläkkeen maksaminen ja tulolaji.....	46
3.6.3	Vanhojen vakuutusten kuolemanvarakorvaus.....	47
4	SIJOITUSVAKUUTUSTEN VEROTUS	50

4.1	Sijoitus- ja säästövakuutukset.....	50
4.2	Henkivakuutussuorituksen verotus	51
4.3	Verotus kuolintapauksessa.....	52
4.3.1	Lähiomainen suorituksen saajana.....	52
4.3.2	Muu kuin lähiomainen suorituksen saajana	54
4.4	Lahjaverotus.....	54
4.5	Ennen 1.1.1989 otettu vakuutus.....	55
5	VEROTUKSEN EDUT JA RISKIT	57
5.1	Sijoitusrahaston kasvuosuuden verotuksen edut ja riskit	57
5.2	Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen edut ja riskit.....	62
5.3	Sijoitusvakuutuksen verotuksen edut ja riskit	68
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	73
6.1	Sijoittajaprofiili	74
6.2	Sijoitusmuotojen erityispiirteet.....	79
7	POHDINTA	83
	LÄHTEET	88
	LIITTEET.....	91

LYHENTEET

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378

PerVL

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

TuloveroL

Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395

TyEL

1 JOHDANTO

Jo yli 700 000 suomalaista sijoittaa varojaan sijoitusrahastoihin. Kuukausittainen rahastosäästäminen on vakiinnuttanut asemansa suomalaisten keskuudessa ja se onkin useille ensimmäinen askel sijoitusmaailmaan. (Pörssisäätiö 2012a, 3, hakupäivä 15.8.2012). Rahastosäästämisen lisäksi sijoitusrahastoihin voi sijoittaa sijoitussidonnaisten vakuutusten kautta. Useat sijoittavat varojaan sijoitusrahastoihin ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeiän turvaksi. Riskit ja tuotto-odotukset puuttavat kuluttajia paljon ja niistä ollaan yleensä hyvin valveutuneita. Usein sijoittaja ei kuitenkaan tule ottaneeksi huomioon verolainsäädäntöä, mikä osaltaan vaikuttaa merkittävästi sijoitusrahaston sekä sijoitussidonnaisen vakuutuksen kannattavuuteen.

Opinnäytetyön aiheena on sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus. Sijoitusrahastojen osalta työssä kuvataan rahaston osakkaan verotusta, kun rahastoyhtiö lunastaa osakkaan osuuksia kasvu-rahastosta. Sijoitusrahastot jaetaan tuotto- ja kasvu-rahastoihin. Työssä tarkastellaan lähemmin kasvurahaston verotusta sen vuoksi, että kasvurahastot ovat yksityisen sijoittajan kannalta suositumpi ja yleisempi vaihtoehto ja niiden kautta sijoittaja voi säästää pitkällä aikavälillä. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osalta opinnäytetyössä keskitytään yleisimpien sijoitustarkoitukseen käytettävien vakuutusmuotojen; vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja sijoitusvakuutuksen verotukseen. Työssä kuvataan sijoitusrahaston osakkaan verotuksen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotuksen lisäksi verolainsäädännön tuomia etuja sekä riskejä sijoitettaessa yllä mainittuihin sijoitusmuotoihin.

Työssä keskitytään sijoittajan verotukseen, kun henkilö itse nostaa aikanaan varoja sijoitus- tai säästökohteestaan. Työssä kuvataan lisäksi verotusta, kun säästöt tai sijoitukset siirtyvät lahjana tai kuolintapauksessa toiselle henkilölle. Opinnäytetyössä vertaillaan sijoittamista rahastoihin ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin keskenään. Vertailu suoritetaan siitä lähtökohdasta, että sijoittaminen tai säästäminen tapahtuu pitkällä aikavälillä.

Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa vaan aihe on syntynyt kirjoittajan mielenkiinnosta verotusta ja sijoittamista kohtaan. Työn tarkoituksena on kirjoittajan oman osaamisen kehittäminen sekä tietotaidon kartuttaminen vero-oikeuden osalta. Kirjoittajan mielenkiintoa opinnäytetyön tekemiseen lisää kiinnostus sijoitus- ja vakuutustoimintaan sekä verotuksen tuomien mahdollisuuksien ja uhkien tutkiminen sijoittajan näkökulmasta.

Opinnäytetyön aihe rajataan koskemaan sijoitusrahaston, vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja sijoitusvakuutuksen liitännäisen; henkivakuutuksen verotusta. Työ ei käsittele sijoitustoimintaan liittyviä riskejä tai etuja eikä opinnäytetyössä myöskään kuvata muuten kuin lyhykäisesti sijoitusrahastot ja sijoitussidonnaisten vakuutusten yleispiirteet. Opinnäytetyössä käsiteltävien sijoitus- ja säästömuotojen verotus on kokonaisuutena erittäin laaja ja monimutkainen viidakko, jossa täytyy ottaa nykyainsäädännön lisäksi huomioon myös aiemmat verosäädökset.

Opinnäytetyön suurimman rajauksen; sijoitusmuotojen verotuksen lisäksi joudutaan tekemään myös monia muita rajauksia, jotta työ pysyisi kohtuullisessa mittakaavassa ottaen huomioon koulutusohjelman sekä opinnäytetyön tarkoituksen. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osalta suurimmaksi rajaukseksi muodostuu pitkäaikaissäästämisen jääminen opinnäytetyön ulkopuolelle. PS-tilien (pitkäaikaissäästämissopimus-tili) suosio on jäänyt vaatimattomaksi eivätkä ne tarjoa kuluttajalle juuri mitään, mitä vapaaehtoinen eläkevakuutus ei voisi tarjota. Lisäksi PS-tilleistä on tehty monia tutkimuksia sekä opinnäytetöitä ja niiden verotus kulkee lähes käsi kädessä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen kanssa. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osalta opinnäytetyön ulkopuolelle jää työnantajan ottamat ja maksamat vakuutusmaksut. Opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan henkilön itsensä tai puolison ottamat vakuutukset. Työnantajan ottama tai maksama vakuutus on mielenkiintoinen, mutta myös laaja kokonaisuus tutkittavaksi. Sijoitussidonnaisten vakuutusten osalta käsitellään ainoastaan yleisesti verovelvollisen henkilön suomalaisesta vakuutusyhtiöstä ottaman vakuutuksen verotus. Sijoitusrahastojen osalta käsitellään myös Suomessa yleisesti verovelvollisen osakkaan verotusta. Työssä on käytetty hallituksen esityksiä lähteinä mutta opinnäytetyössä ei paneuduta lakimuutosten taustoihin eikä hallituksen esitysten perusteluihin vaan keskitytään ainoastaan verotuksen.

Työn tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten sijoitusrahaston osakasta verotetaan ja millaisia etuja sekä riskejä verotus tuo tullessaan rahastosäästämiseen?
2. Miten sijoitussidonnaisia vakuutuksia (vapaaehtoinen eläkevakuutus ja sijoitusvakuutus) verotetaan sekä millaisia mahdollisuuksia ja uhkia verotus tuo niihin tullessaan?
3. Mikä sijoitusmuoto (sijoitusrahastot, vapaaehtoinen eläkevakuutus vai sijoitusvakuutus) on verotuksen kannalta järkevintä, jos henkilö haluaa säästää pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää varten?

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytetään lainopillista sekä kvalitatiivista menetelmää. Opinnäytetyön keskeisiä lähteitä ovat lainsäädäntö, lain esityöt, oikeuskirjallisuus ja asiantuntijakirjoitukset. Työn keskeisimpiä lakeja ovat tuloverolaki 30.12.1992/1535 ja perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378. Opinnäytetyön empirisessä osassa teemahaastatellaan Pohjois-Pohjanmaan verotoimiston johtavaa veroasiantuntijaa Jukka Puolakanahoa verotukseen liittyvien etujen ja riskien kartoittamiseksi.

Työ rakentuu seitsemästä pääluvusta. Johdannon jälkeen toisessa pääluvussa kuvataan lyhyesti sijoitusrahastoihin sijoittamista. Pääluvussa keskitytään sijoitusrahaston osakkaan verotukseen sekä lahjana ja perintönä saadun sijoitusrahasto-osuuden verotukseen. Kolmannessa pääluvussa käsitellään vapaaehtoisen eläkevakuutuksen yleispiirteet ja keskitytään vakuutuksen verotukseen. Verotusta käsitellään sekä vakuutetun verotuksen että edunsaajien verotuksen osalta. Kolmannessa pääluvussa on otettu huomioon lisäksi aiempi lainsäädäntö, mikä edelleen vaikuttaa merkittävästi vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotukseen. Neljäs pääluku käsittelee toisen sijoitussidonnaisen vakuutusmuodon; sijoitusvakuutuksen verotusta. Sijoitusvakuutuksen verotusta kuvataan henkivakuutuksen ja kuolemanvaravakuutuksen osalta. Näkökulma pääluvussa on sama kuin muissakin säästö- ja sijoitusmuodoissa eli verotusta kuvataan vakuutetun itsensä ja edunsaajan osalta.

Työn empiriaosuus on viidennessä pääluvussa. Luvussa kuvataan sijoitusrahaston ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotukseen liittyviä etuja sekä riskejä asiantuntijakirjoitusten, teemahaastattelun ja oikeuskirjallisuuden kautta. Haastattelun tulokset raportoidaan tässä luvussa. Luvussa käydään lisäksi vuoropuhelua haastattelun, asiantuntija-

kirjoitusten ja oman pohdinnan välillä. Kuudennessa pääluvussa esitetään yhteenvedona taulukko sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten erityispiirteistä. Kuudennessa pääluvussa myös esitetään yhteenvedona sijoittajaprofiilit jokaisen sijoitusmuodon osalta. Pohdinta on työn seitsemäs pääluku. Pohdinnan jälkeen luetellaan työssä käytetyt lähteet. Liitteenä opinnäytetyön lopussa on teemahaastattelun kysymykset.

2 SJOITUSRAHASTON OSAKKAAN VEROTUS

Pääluvussa tarkastellaan lyhyesti rahastosäästämisen ja sijoitusrahastojen yleispiirteitä ja keskitytään sijoitusrahaston osakkaan verotukseen. Sijoitusrahastot jaetaan tuotto- ja kasvuosuuksiin. Pääluvussa kuvataan rahaston kasvuosuuksien verotusta, koska kasvuosuudet tarjoavat sijoittajalle mahdollisuuden säästää pitkällä aikavälillä. Kasvuosuuksien verotukseen liittyy myös erityispiirteitä, joita tuotto-osuuksiin ei liity. Rahaston osakkaan verotuksen lisäksi pääluvussa tutkitaan myös perintö- ja lahjaverolakia. Perintö- ja lahjaverolakia tutkitaan lahjaksi tai perintönä saadun rahasto-osuuden verotuksen ja rahasto-osuuden edelleen luovutuksen osalta.

2.1 Rahastosäästäminen

Rahastosäästämässä useiden sijoittajien varat kerätään yhteen sijoitusrahastoon. Rahastoa hallinnoi rahastoyhtiö, joka sijoittaa rahaston sääntöjen mukaisesti markkinoille, lähinnä pörssiosakkeisiin, joukkovelkakirjoihin ja muihin arvopapereihin. (Korpela 2012, 112.) Kun sijoittaja on valinnut mieleisensä sijoitusrahaston, hän merkitsee haluamallaan rahamäärällä rahasto-osuuksia muun muassa pankeissa, rahastoyhtiöissä sekä Internetissä (Pörssisäätiö 2012a, 4, hakupäivä 10.7.2012).

Sijoitusrahastotoiminta on varojen hankkimista yleisöltä yhteistä sijoittamista varten ja kyseisten varojen sijoittamista rahoitusvälineisiin tai kiinteistöihin ja kiinteistöarvopapereihin. Sijoitusrahastotoiminta on myös sijoitusrahastojen hallinnointia ja rahasto-osuuksien markkinointia. (Sijoitusrahastolaki 29.1.1999/48 1:2 § 1 k.) Sijoitusrahastolla tarkoitetaan sijoitusrahastotoiminnassa hankittuja ja Suomessa vahvistettujen sääntöjen mukaan sijoitettuja varoja ja varoista johtuvia velvoitteita (Sijoitusrahastolaki 1:2 § 2 k). Sijoitusrahaston omistavat siihen sijoittaneet yhdessä ja myös rahaston varat kuuluvat rahasto-osuudenomistajille sijoitusten mukaisessa suhteessa. Rahasto-osuuden omistajat eivät kuitenkaan vastaa henkilökohtaisesti sijoitusrahastoa koskevista velvoitteista. (Sijoitusrahastolaki 4:25.1 §.)

Rahastoyhtiöllä tarkoitetaan laissa pääsääntöisesti sijoitusrahastotoimintaa harjoittavaa suomalaista osakeyhtiötä (Sijoitusrahastolaki 1:2 § 3 k). Rahastoyhtiöt saavat sijoittaa sijoitusrahastojen varoja pääsääntöisesti arvopapereihin ja rahamarkkinavälineisiin, joilla käydään arvopaperimarkkinalain (26.5.1989/495) mukaan julkista kauppaa Suomessa tai toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Rahastoyhtiö saa sijoittaa varoja myös arvopapereihin ja rahamarkkinavälineisiin, joilla käydään kauppaa muulla säännellyllä, säännöllisesti toimivalla, tunnustetulla ja yleisölle avoimella markkinapaikalla sekä arvopapereihin, jotka on sitouduttu saattamaan arvopaperimarkkinoille kaupankäynnin kohteeksi yhden vuoden kuluessa niiden liikkeeseenlaskusta. (Sijoitusrahastolaki 11:69.1 §, 11:69 § 1-2 k.)

Sijoitusrahaston rahastopääoma muodostuu rahasto-osuuksista. Pääoman määrään vaikuttaa se, kuinka paljon rahastoon tulee uusia sijoituksia ja kuinka paljon osakkaat lunastavat pois omia sijoituksiaan. Pääoma vaihtelee myös korkotason ja osakkeiden arvon mukaan. Koska rahastoyhtiön varat eivät kuulu rahasto-yhtiölle vaan osuudenomistajille, ei varoja myöskään saa käyttää rahastoyhtiön vastuiden kattamiseen. (Pörssisäätiö 2012a, 5, hakupäivä 13.7.2012.)

2.1.1 Rahastosäästämisen eri muodot

Sijoitusrahastot jaotellaan sijoituskohteiden valinnan mukaan korko-, osake- ja yhdistelmärahastoihin. Korkorahaston sijoitukset voidaan tehdä joko lyhyelle tai pitkälle sijoitusajalle. Lyhyen koron rahastot sijoittavat sijoittajien varoja lyhytaikaisiin rahamarkkinavälineisiin, joita ovat esimerkiksi kaupankäynnin kohteena olevat valtion velkasitoumukset, pankkien sijoitustodistukset, kuntien kuntatodistukset ja yritysten yritystodistukset. Lyhyen koron rahastojen sijoitusten varat maksetaan yleensä takaisin sijoittajalle alle vuodessa. Pitkän koron rahastojen sijoituskohteita ovat pääsääntöisesti valtion, julkisyhteisöjen ja yritysten liikkeelle laskemat joukkovelkakirjalainat, kuten obligaatit. Pitkän koron rahastot sijoittavat pääasiassa laina-ajaltaan yli vuoden pituisiin korkoinstrumentteihin. (Pörssisäätiö 2012a, 9-10, hakupäivä 13.7.2012.)

Osakerahastot sijoittavat nimensä mukaisesti osakkeisiin. Osakerahastossa sijoittajan varat sijoitetaan osakkeisiin esimerkiksi maantieteellisen sijainnin perusteella euroalu-

elle, Pohjoismaihin, koko maailmaan tai kehittyville markkinoille kuten Aasiaan. Varat voidaan sijoittaa myös eri toimialoilla toimiviin, erikokoisiin sekä vakavaraisuusasteiltaan erilaisiin yrityksiin. Yhdistelmärahastossa varat sijoitetaan sekä rahamarkkinavälineisiin, että osakkeisiin. Yhdistelmärahaston salkunhoitaja voi vaihdella markkinatilanteen mukaan korko- ja osakesijoitusten painoarvoa rahastossa. (Pörssisäätiö 2012a, 10, hakupäivä 13.7.2012.)

2.1.2 Tuotto- ja kasvurahastot

Sijoitusrahaston rahasto-osuudet ovat joko tuotto-osuuksia, kasvu-osuuksia tai rahaston säännöissä määrättyjä tuotto- ja kasvuosuuksien yhdistelmiä. Sijoitusrahaston säännöissä on määrättävä rahaston varoista tuotto-osuudelle maksettavan ja kasvuosuudelle pääomittavan vuotuisen tuoton määräytymisperusteet. (Sijoitusrahastolaki 8:47.1 §, 8:47.2 §.) Sijoitusrahaston tuotto kertyy koron, osingon sekä sijoituskohteiden arvonnousujen tai –laskujen perusteella sen mukaan, mikä rahastotyyppi on kyseessä. Rahasto-osuuden omistaja voi valita haluaako hän nostaa rahaston tuoton vuosittain vai lisätäkö voitto-osuus hänen rahasto-osuutensa arvoon. (Pörssisäätiö 2012a, 6, hakupäivä 13.7.2012.)

Sijoitusrahastot voidaan näin ollen jakaa tuotonjaon perusteella tuotto- ja kasvurahastoihin. Yksityishenkilöt sijoittavat yleensä kasvurahastoihin. Kasvurahastossa sijoituksen tuotto realisoituu vasta rahasto-osuuden lunastuksen yhteydessä. (Korpela 2012, 112.) Kasvuosuuksien omistajille tuottoa ei jaeta vuosittain, vaan tuotto kasvattaa rahasto-osuuden arvoa (Pörssisäätiö 2012a, 6, hakupäivä 13.7.2012). Tuottorahastossa sijoitusrahasto jakaa kertyneen voiton vuosittain osuuksien omistajille (Korpela 2012, 112). Tuotto-osuuden maksaminen omistajille vähentää rahasto-osuuden arvoa tuoton verran. Samassa rahastossa on yleensä sekä tuotto-, että kasvuosuuksia. (Pörssisäätiö 2012a, 6, hakupäivä 13.7.2012.)

2.2 Rahasto-osuuden luovutuksen verotus

Suomalaisen sijoitusrahaston voitto-osuus verotetaan Suomesta saatuna tulona tuloverolain 30.12.1992/1535 mukaan (TuloveroL 1:10.1 § 9 k). Lain mukaan verovuonna

Suomessa asunut henkilö (sijoitusrahaston osakas) on velvollinen suorittamaan veroa valtiolle Suomesta ja muualta saamastaan tulosta (yleinen verovelvollisuus). Henkilö, joka ei ole verovuonna asunut Suomessa, on velvollinen suorittamaan vain Suomesta saadusta tulostaan veroa valtiolle (rajoitettu verovelvollisuus). (TuloveroL 1:9.1 §, 1:9 § 1-2 k.) Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, mikäli hänellä on Suomessa vakituinen asunto ja koti tai, mikäli hän jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan (TuloveroL 1:11.1 §).

Sijoitusrahastosta saatu rahasto-osuuden tuotto ja omaisuuden lunastuksen yhteydessä syntynyt luovutusvoitto ovat sijoittajalle pääomatulona verotettavaa tuloa (TuloveroL 2:32 §). Pääomatulon tuloveroprosentti vuonna 2012 on 30 prosenttia ja siltä osin kuin verovelvollisen verotettavan pääomatulon määrä ylittää 50 000 euroa, pääomatuloveroprosentti on 32. Luonnollinen henkilö ja kuolinpesä suorittavat pääomatuloistaan tuloveron valtiolle. (TuloveroL 1:124.1-2 §.) Tuloverolain mukaan sijoitusrahastosta saatu tulo on sen verovuoden tuloa, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu vallintaan. Luovutusvoitto katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona kauppa, vaihto tai muu luovutus on tapahtunut. (TuloveroL 6:110.1-2 §.)

Sijoitusrahastoista vain tuottorahastot maksavat vuotuista tuottoa sijoittajille. Pääomatulovero pidätetään tuottorahaston osakkaalta tuottojen maksun yhteydessä vuosittain. Kasvurahastoissa voittoa ei makseta vuosittain vaan tuotto lisätään pääomaan. Kasvurahastoissa verotettava tulo syntyy vasta rahasto-osuuden myynnin yhteydessä luovutusvoittona. (Pörssisäätiö 2012b, 9, hakupäivä 10.7.2012.)

2.2.1 Luovutusvoitto- ja tappio

Sijoitusrahaston osakasta verotetaan rahaston kasvuosuuden myynnistä samalla tavoin kuten muistakin luovutusvoitoista. Verotettavaa tuloa ja voittoa sijoittaja saa, kun rahasto lunastaa hänen osuutensa rahastosta suuremmalla summalla kuin sijoittaja on osuutta merkityksensä maksanut. (Korpela 2012, 113–114.) Sijoitusrahasto lunastaa rahasto-osuuden osakkaan vaatimuksesta, mikä on käytännössä tavallisin tapa luovuttaa rahasto-osuus. Rahasto-osuuden luovutuksen yhteydessä sijoitusrahaston osakkaalle voi syntyä luovutusvoiton sijasta myös luovutustappiota. Sijoitusrahasto-osuuksien luovutusta ve-

rotetaan pääosin samojen tuloverolain säännösten mukaan kuin arvopapereiden ja arvo-osuuksien luovutuksia. (Verohallinto 2010a, Arvopaperi, arvo-osuus ja sijoitusrahasto-osuus, hakupäivä 3.5.2012.) Sijoittajan rahasto-osuuden lunastuksesta saama luovutusvoitto voi olla myös verovapaa, jos verovuoden aikana myytyjen arvopapereiden tai muun omaisuuden kuin tavanomaisen koti-irtaimiston yhteenlasketut luovutushinnat ovat enintään 1000 euroa. Voitto on verovapaata riippumatta siitä, miten paljon voittoa sijoittaja on saanut. (Pörssisäätiö 2012b, 25, hakupäivä 13.7.2012; TuloveroL 2:48.8 §.)

Luovutusvoittoa voi siis syntyä vastikkeellisen luovutuksen eli kaupan, vaihdon tai eräiden vaihtoon rinnastettavien tapahtumien yhteydessä (Verohallinto 2010a, Yleistä luovutusvoittojen verotuksesta, hakupäivä 5.5.2012). Rahasto-osuuden lunastukseen rinnastetaan rahasto-osuuden vaihto toiseen rahastoon. Saman rahaston sisällä tapahtuva rahaston tuotto-osuuden vaihto kasvuosuuteen tai päinvastoin ei kuitenkaan ole lunastus. (Verohallinto 2010a, Rahasto-osuuden vaihto, hakupäivä 5.5.2012.)

Tuotto-osuuksien vaihto kasvu-osuuksiksi tai päinvastoin ei ole oikeuskäytännön ja keskusverolautakunnan ratkaisun KVL:1998/102 mukaan lunastukseksi katsottava menettely eikä näin ollen aiheuta luovutusvoiton verotusta. (Verohallinto 2010a, Rahasto-osuuden vaihto, hakupäivä 11.5.2012.) Rahasto-osuuden vaihto toiseen rahastoon puolestaan on lunastukseen rinnastettava toimi riippumatta siitä, ovatko rahastot saman vai eri rahastoyhtiön hallinnoimia (Korpela 2012, 113). Rahaston vaihdosta toiseen rahastoon lasketaan luovutusvoitto tai – tappio. Voitto tai tappio lasketaan vaikka rahaa ei nosteta vaihdon yhteydessä vaan rahasto-osuuksien lunastushinta käytetään suoraan toisen rahaston osuuksien merkintään. (Verohallinto 2010a, Rahasto-osuuden vaihto, hakupäivä 11.5.2012.) Lunastukseen rinnastetaan näin ollen esimerkiksi osakerahaston vaihto korkorahastoon vaikka rahastot olisivatkin saman rahastoyhtiön hallinnoimia (Pörssisäätiö 2012a, 23, hakupäivä 13.7.2012).

Korkein hallinto-oikeus 10.5.2000/862

Jos verovelvollinen vaihtaa kokonaan tai osittain omistamansa sijoitusrahastoyhtiön hallinnoiman sijoitusrahaston tuotto- tai kasvuosuuden toiseen saman sijoitusrahastoyhtiön hallinnoiman sijoitusrahaston tuotto- tai kasvuosuuteen, kysymyksessä on luovutus, josta saatu voitto on verovelvolli-

sen veronalaista pääomatuloa. Verovuodet 1999–2001. (KHO 10.5.2000/862.)

Sijoitusrahasto-osuuden arvon ollessa alentunut, osakkaalle voi syntyä luovutustappio lunastuksen yhteydessä (Korpela 2012, 114). Luovutustappio saadaan vähentää samana tai viitenä seuraavana vuonna osakkaan saamista luovutusvoitoista sitä mukaan kuin voittoja kertyy eikä tappiota oteta huomioon pääomatulojen alijäämää vahvistettaessa (TuloveroL 2:50.1 §). Tuloverolain 2 luvun 50 § 1 momentti tuli voimaan 1.1.2011 mutta sitä sovelletaan jo vuonna 2010 syntyneisiin luovutustappioihin. Näin ollen vuonna 2010 syntyneet luovutustappiot vähennetään luovutusvoitoista vuosina 2010 - 2015. Vuonna 2009 tai aiemmin syntyneet luovutustappiot vähennettiin tappion syntymisvuonna ja kolmen seuraavan vuoden aikana. (TuloveroL 2:50.1-2 §.) Luovutustappiot ilmoitetaan sen verovuoden veroilmoituksessa, jona tappio on syntynyt. Vanhimmat luovutustappiot vähennetään ensimmäiseksi. (Pörssisäätiö 2012b, 27, hakupäivä 13.7.2012.) Jos verovuoden aikana luovutetun omaisuuden hankintamenot ja luovutushinnat ovat olleet enintään 1000 euroa, ei luovutustappiota saa vähentää verotuksessa (TuloveroL 2:50.3 §).

2.2.2 Luovutusvoiton- tai tappion laskeminen

Luonnollisen henkilön tai kuolinpesän veronalainen luovutusvoitto voidaan laskea joko *todellisen hankintamenon* ja *voitonhankkimiskulujen* tai *hankintameno-olettaman* mukaan (Korpela 2012, 52). Luovutushinta on vastike, jonka omaisuuden luovuttaja saa korvauksena luovutuksen kohteena olevasta omaisuudestaan. Sijoitusrahaston lunastuksessa luovutushinta on rahasto-osuudesta saatu rahavastike. Sijoitusrahasto-osuudet hankitaan merkitsemällä osuuksia rahastoyhtiössä. Hankintameno sijoitusrahasto-osuuksille määräytyy maksetun merkintähinnan ja rahastoyhtiölle maksetun merkintäpalkkion perusteella. (Verohallinto 2010a, Luovutushinta, Hankintameno, hakupäivä 3.5.2012.)

Rahasto-osuuden arvo merkittäessä ja luovutettaessa osuuksia on osuuden todellinen arvo (Pörssisäätiö 2012a, 19, hakupäivä 13.7.2012). Rahastoyhtiön on kunakin pankkipäivänä laskettava rahasto-osuuden arvo. Arvo lasketaan siten, että sijoitusrahaston arvo jaetaan liikkeessä olevien rahasto-osuuksien lukumäärällä. Sijoitusrahaston arvo saa-

daan, kun rahaston varoista vähennetään rahastoa koskevat velat. (Sijoitusrahastolaki 8:48.1-2 §.)

Todellinen hankintameno

Luovutusvoitto tai - tappio lasketaan todellista hankintamenoa käyttäen siten, että omaisuuden luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenoa poistamatta oleva määrä ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden kulujen yhteismäärä (TuloveroL 2:46.1 §). Rahasto-osuuden lunastuksen yhteydessä osakkaalle syntyy luovutusvoittoa, mikäli lunastushinta on suurempi kuin osakkaan lunastuksen kohteena olevien osuuksien merkintähinta. Lunastuksen yhteydessä perittävät kulut ja palkkiot vähennetään myös omaisuuden hankkimisesta aiheutuneina kuluina luovutusvoitosta. (Korpela 2012, 114.)

Sijoitusrahaston rahasto-osuuksia merkittäessä sijoittajan maksamat palkkiot merkinnästä ovat osa osuuden hankintahintaa. Merkintäpalkkiot vaihtelevat rahastotyypin mukaan: osakerahastojen merkintäpalkkiot ovat usein hieman suurempia kuin korkorahastojen. Suomen Sijoitusrahastoyhdistyksen jäsenten hoitamien korkorahasto-osuuksien merkinnästä palkkio on yleensä 0 % - 3 % ja lunastuksista 0,5 % - 1 % lunastuksenmäärästä. Lyhyen koron rahastoissa ei yleensä peritä merkintäpalkkiota ollenkaan. Osakerahastojen merkintäpalkkiot vaihtelevat 0 % ja 3 % välillä ja lunastuspalkkiot 0 % ja 2 % välillä merkinnän arvosta. Ulkomaisissa rahastoissa merkintä- ja lunastuspalkkiot ovat yleensä 1 % - 5,5 %. (Pörssisäätiö 2012a, 15, hakupäivä 13.7.2012.)

Rahastoyhtiön suoraan rahaston arvosta perimät kulut ovat luovutusvoiton- tai tappion laskennassa vähennyskelpoisia mutta eivät enää erikseen pääomatuloista vähennettävissä (Verohallinto 2010a, Hankintakulut, hakupäivä 8.5.2012). Säilytysyhteisö, joka valvoo rahastoyhtiön toimintaa ja säilyttää sijoitusrahaston varoja veloittaa kiinteän palkkion tehtäviensä hoitamisesta sijoitusrahaston varoista. Palkkio on tietty prosenttiosuus rahaston arvosta; yleensä osakerahastoissa 0,0 % - 3,3 % ja korkorahastoissa 0,2 % - 0,6 %. Kaikki palkkiot lasketaan ja vähennetään päivittäin rahaston arvosta siten, että yksittäisen rahaston tuotosta on aina vähennetty jo rahaston kulut. (Pörssisäätiö 2012a, 15, hakupäivä 13.7.2012.)

Rahasto-osuuden arvosta saadaan vähentää lisäksi rahastoyhtiön ilmoittama vuotuinen hallinnointipalkkio. Sijoituksen voimassa ollessa rahastoyhtiön perimät kulut ja palkkiot

pienentävät osakkaan rahasto-osuuden arvoa eikä niitä sen vuoksi voi vähentää enää erikseen pääomatuloista. (Korpela 2012, 115.) Rahastoyhtiö perii hallinnointipalkkiota korvauksena analyysien, sijoitustoiminnan, arvonlaskennan, raportoinnin ja rahasto-osuusrekisterin ylläpidosta sekä rahaston markkinoinnin kustannuksista. (Pörssisäätiö 2012a, 15, hakupäivä 13.7.2012.)

Rahastosäästämisessä on tavallista, että osakas hankkii saman sijoitusrahaston rahasto-osuuksia vähitellen esimerkiksi kuukausittaisissa erissä. Luovutusvoitto- ja tappio lasketaan kunkin hankintaerän osalta erikseen omaisuutta luovutettaessa. Kun rahastoyhtiö lunastaa osakkaan osuuksia rahastosta, kunkin lunastuksen kohteena olevan erän luovutuksesta syntynyt voitto lasketaan kunkin hankintaerän osalta erikseen tuon erän hankintamenon, myyntikulujen ja tuosta erästä saadun luovutushinnan perusteella. (Verohallinto 2010a, Luovutushinta, Hankintameno, hakupäivä 5.5.2012.)

Hankintameno-olettama

Luonnollisen henkilön tai kuolinpesän saamasta luovutushinnasta vähennetään todellisen hankintamenon estämättä aina vähintään 20 prosenttia, mikäli omaisuus on ollut luovuttajalla alle 10 vuotta. Omaisuuden omistusaika ollessa yli 10 vuotta, omaisuuden luovutushinnasta saadaan vähentää 40 prosenttia. (TuloveroL 2:46.1 §.) Hankintameno-olettamaa voidaan käyttää veronalaista luovutusvoittoa laskettaessa todellisen hankintamenon ja voiton hankkimiskulujen vaihtoehtona. Hankintameno-olettamaa käytetään erityisesti tilanteissa, joissa todellisia kustannuksia ei tiedetä tai niitä ei pystytä selvittämään. Hankintameno-olettama on myös keino ottaa huomioon rahanarvon muutos. (Korpela 2012, 52.) Hankintameno-olettamaa käytettäessä verotuksessa ilmoitetaan omaisuuden hankinta-aika ja omistusaika. Hankintameno-olettamaa käyttämällä omaisuuden luovutushinnasta ei koskaan vähennetä omaisuuden ostamisesta ja myymisestä aiheutuneita kuluja. Jos omaisuuden todelliset hankintakustannukset ovat 20 tai 40 prosentin hankintameno-olettamaa suuremmat, kannattaa luovutusvoiton veron laskemisessa käyttää sijoittajalle edullisempaa tapaa eli todellista hankintahintaa. (Pörssisäätiö 2012b, 26, hakupäivä 13.7.2012.) Hankintameno-olettaman suuruuteen merkittävästi vaikuttava 10 vuoden omistusaika lasketaan säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (25.4.1930/150) mukaisesti päivästä päivään (Korpela 2012, 53). Omaisuuden omistusaikan katsotaan alkavan yleensä sitovan osto- tai muun hankintasopimuksen te-

kemisestä ja päättyvän sitovan luovutussopimuksen tekemiseen (Verohallinto 2010a, Omistusajan laskenta, hakupäivä 8.5.2012).

Esimerkki 1:

Henkilö X on merkinnyt rahasto-osuuksia vuonna 1998 10 000 markalla eli 1681,88 eurolla (oletetaan, että X merkitsi 10 000 markan osuuden rahastosta kerralla). Rahasto lunastaa X:n osuuden rahastosta vuonna 2009 4 500 eurolla. Lunastuksesta aiheutuneet kulut ovat 10 euroa. Todellista hankintamenoa käyttäen verotettavaksi luovutusvoitoksi jäisi 2 808,12 euroa (4 500 - 1 681,88 - 10). Hankintameno-olettamaa käyttäen verotettava voitto on 60 prosenttia lunastushinnasta eli 2 700 euroa. Rahasto-osuuden omistusaika on yli 10 vuotta ja näin ollen lunastushinnasta saa vähentää 40 prosentin hankintameno-olettaman.

2.2.3 Luovutusjärjestys

Omaisuuksien luovutusjärjestystä ratkaistaessa omaisuus katsotaan saaduksi samana ajankohtana, josta omaisuuden omistusaika luovutusvoiton verotuksessa lasketaan (TuloveroL 2:47.3 §). Rahasto-osuudet eivät yleensä kuulu arvo-osuusjärjestelmään mutta samanlaisien rahasto-osuuksien lunastukseen sovelletaan kuitenkin *First In-First Out-periaatetta* (FiFo-periaate) (Verohallinto 2010a, Arvopaperien luovutusjärjestys, hakupäivä 5.5.2012). First In-First Out-periaatteessa rahasto-yhtiön katsotaan lunastaneen osakkaan osuudet siinä järjestyksessä kuin ne on merkitty, ellei muuta järjestystä selvitetä. Useimmat rahasto-yhtiöt pystyvät lunastamaan osuuksia myös muussakin kuin merkintäjärjestyksessä. Verottaja käsittelee rahasto-osuuden luovutusvoiton ja luovutustappion rahasto-yhtiön tietojen perusteella. Jos osa rahasto-osuuksista on tuottanut voittoa ja osa tappiota, rahastoyhtiö ja osakas voivat yhdessä sopien lunastuttaa juuri niitä osakkaan osuuksia, joiden lunastaminen on järkevintä ja edullisinta osakkaan kannalta. (Korpela 2012, 114.)

Rahastoyhtiön velvollisuutena on pitää rahasto-osuusrekisteriä sijoitusrahasto-osuuksista. Rekisteriin on merkittävä rahasto-osuudesta annettu osuustodistuksen tai rahasto-osuusmerkinnän järjestysnumero. Rahasto-osuuksien lunastuksessa voidaan poiketa FiFo-periaatteesta, mikäli verovelvollinen pyytää rahastoyhtiötä lunastamaan

määräämänsä yksilöidyn osuustodistuksen tarkoittamat tai määräämällään järjestysnumerolla hankitut rahasto-osuudet periaatteesta poiketen. FiFo-periaatetta sovelletaan kuitenkin aina rahasto-osuuksien lunastuksessa, mikäli verovelvollinen ei ole yksilöinyt lunastettavia, samanlaisia rahasto-osuuksia. Harvinaisten, arvo-osuusjärjestelmään liitettyjen rahasto-osuuksien lunastukseen sovelletaan aina FiFo-periaatetta, koska tällaisia osuuksia ei voi vastaavalla tavalla yksilöidä. (Verohallinto 2010a, Arvopaperien luovutusjärjestys, hakupäivä 5.5.2012.)

2.3 Vähennykset pääomatuloista

Verovelvollisella on oikeus vähentää pääomatuloista niiden hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet tulonhankkimismenot. Verovelvollinen voi vähentää sijoitusrahasto-osuuden hoidosta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot siltä osin kuin menot verovuonna ylittävät 50 euron omavastuuosuuden. Omavastuuosuuden katsotaan tuloverolain mukaan kattavan omaisuuden hoidosta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut myös siltä osin kuin omaisuus tai sen tuottama tulo ei ole veronalaista. (TuloveroL 3:54.1-2 §.) Sijoitusrahaston osuudenomistaja saa vähentää pääomatuloistaan maksuvuotena sellaiset sijoitusrahaston hoidosta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut, jotka rahastoyhtiö perii suoraan osakkaalta eikä rahasto-osuudesta (Verohallinto 2010a, Voiton hankkimisesta olleet menot, hakupäivä 8.5.2012). Pääomatuloista vähennettäviä menoja ovat tulonhankkimismenojen lisäksi korkomenot, jotka johtuvat veronalaisen tulon hankkimista varten otetusta velasta (TuloveroL 3:58.1 § 2 k). Arvopapereiden hankintaan kohdistuvia korkokuluja ei näin ollen vähennetä hankintamenoa laskettaessa vaan ne saadaan vähentää pääomatuloista maksuvuotena tulonhankkimisvelan korkoina (Verohallinto 2010a, Korkokulut, hakupäivä 8.5.2012).

Verovelvollinen saa vähentää pääomatuloistaan myös vahvistetun pääomatulolajin tappion. Pääomatulolajin tappio saadaan vähentää seuraavien kymmenen vuoden aikana pääomatuloista sitä mukaan kuin pääomatuloa syntyy. (TuloveroL 6:118.3 §.) Pääomatulolajin tappio otetaan kuitenkin verotuksessa huomioon ensisijaisesti alijäämähyvityksenä ja vain siltä osin kuin alijäämähyvitystä ei voida käyttää, vahvistetaan pääomatulolajin tappio. Pääomatulolajin alijäämä syntyy, mikäli verovuoden aikana syntyneet, pääomatuloista vähennettävät tulonhankkimismenot, korkomenot ja pääomatulosta vä-

hennettävät tulolähteen tappiot ovat yhteensä suuremmat kuin henkilön pääomatulot. Pääomatulon alijäämästä syntyy alijäämähyvitys, joka vähennetään ansiotulon veroista. Alijäämästä vahvistetaan pääomatulolajin tappio siltä osin, kuin alijäämä ei voida hyödyntää alijäämähyvityksenä. (TuloveroL 3:60.1-2 §.)

Alijäämähyvitys on pääomatuloveroprosentin mukainen osuus samana verovuonna syntyneestä pääomatulolajin alijäämästä. Alijäämähyvityksellä on kuitenkin euromääräinen yläraja; 1 400 euroa. Yläraja on korotettavissa 400 eurolla, mikäli verovelvollisella tai puolisoilla yhdessä on ollut elätettävänä alaikäinen lapsi, ja 800 eurolla, jos lapsia on kaksi tai useampia. Alijäämähyvitys on joustavasti siirrettävissä puolisoitten kesken. (TuloveroL 3:131.1 §.)

2.4 Ennakkoperintä ja ilmoitusvelvollisuus

Tuotto-osuuksien osalta rahastoyhtiö perii vuosittain maksettavasta rahaston tuotosta veron (30 % / 32 %) ennakonpidätyksenä tuottojen maksun yhteydessä. Rahaston kasvu-osuuksien lunastuksen yhteydessä mahdollisesti syntyvistä myyntivoitoista rahastoyhtiö ei tee ennakonpidätystä vaan vero peritään vasta lopullisen verotuksen yhteydessä. Sijoitusrahaston osakkaan on suositeltavaa olla itse yhteydessä Verohallintoon ja maksaa kasvuosuuksien myynnin yhteydessä syntyneen luovutusvoiton vero joko ennakkoverona tai ennakon täydennysmaksuna välttyäkseen jäännösverolta ja jäännösveron korralta. Verohallinto lähettää ilmoitetun myyntivoiton perusteella rahastosijoittajalle ennakkoveron tilisiirtolomakkeet. Maksetut ennakkoverot huomioidaan sijoittajan lopullisessa verotuksessa. (Verohallinto 2012b, hakupäivä 24.6.2012.)

Rahastoyhtiön velvollisuutena on ilmoittaa Verohallinnolle vuosittain edellisen kalenterivuoden sijoitusrahastotiedot. Ilmoitettavia tietoja ovat sijoitusrahastojen osakkaille maksetut tuotto-osuudet, niistä tehdyt ennakonpidätykset, vuoden aikana tehdyt sijoitusrahastojen myynnit sekä rahasto-osuuksien omistukset vuoden lopussa. Rahastoyhtiön Verohallinnolle ilmoittamat tiedot näkyvät verovelvollisen esitetyllä veroilmoituksella. Verovelvollisen tulee tarkistaa tiedot ja tehdä niihin tarvittavat korjaukset tai lisäykset veroilmoituksen ohjeiden mukaan. Myynnit tulee ilmoittaa myös siinä tapauksessa, että myynnit ovat verottomia tai tappioita ei voi vähentää verotuksessa (jos myyntien

tai hankintahintojen määrä on ollut vuodessa yhteensä alle 1 000 euroa). (Verohallinto 2012b, hakupäivä 24.6.2012.)

2.5 Lahjaverotus

Rahasto-osuuksia lahjoitettaessa kannattaa ottaa huomioon seikkoja, jotka vaikuttavat tulevaisuudessa rahasto-osuuksien lunastuksen yksinkertaisuuteen ja edullisuuteen. (Pörssisäätiö 2012a, 23, hakupäivä 13.7.2012.) Lahjaveron maksaminen on aina lahjan saajan velvollisuus. Jos joku muu maksaa veron lahjansaajan puolesta, kyseessä on lahja. (Lindholm 2012, 63.) Lahjana saadusta omaisuudesta suoritetaan veroa valtiolle perintö- ja lahjaverolain 12.7.1940/378 mukaan (1:1.1 §). Lahjaveroa on suoritettava valtiolle, kun omaisuus siirtyy lahjana toiselle, mikäli lahjanantaja tai lahjansaaja asui lahjoitushetkellä Suomessa. (PerVL 3:18.1 §; 3:18 § 1 k.)

Lahjaveroa suoritetaan lahjasta, jonka arvo on yli 4000 euroa. Jos sama lahjanantaja lahjoittaa samalle henkilölle kolmen vuoden kuluessa useita lahjoja, näiden lahjojen arvot lasketaan yhteen ja summan ylittäessä 4000 euron verovapauden rajan, tulee lahjaveroa suorittaa saaduista lahjoista. (PerVL 3:19 § 3 k.) Molemmat vanhemmat voivat lahjoittaa lapselleen kolmen vuoden aikana alle 4000 euron arvosta omaisuutta, jolloin lahjaveroseuraamuksia ei synny. Perhe voi esimerkiksi hankkia lapsilisillä kuukausittain tai muutoin säännöllisesti sijoitusrahasto-osuuksia. Kumpikin vanhempi voi lahjoittaa osuuksia lapselleen ilman veroseuraamuksia enintään 111 euron arvosta kuukaudessa. (Pörssisäätiö 2012a, 23–24, hakupäivä 13.7.2012).

Arvopaperien ja pankkiin talletetun rahan osalta lahjoittamisella tarkoitetaan sitä, että henkilö lahjoittamistarkoituksessa tallettaa toisen nimiin pankkiin rahaa, arvopapereita tai muuta omaisuutta taikka tallettaa arvopaperivälitysliikkeeseen arvopapereita taikka siirtää toisen arvo-osuustilille kirjattavaksi arvo-osuuksia ilman, että pidättää itsellään oikeutta määrätä siitä, mitä on talletettu tai siirretty. Lahjoitusta pidetään täytettynä, kun pankki tai arvopaperinvälitysliike on vastaanottanut lahjoitetun omaisuuden lahjan saajan lukuun tai, kun lahjoitetut osuudet on kirjattu lahjan saajan arvo-osuustilille. (Lahjanlupauslaki 31.7.1947/625 4.1-2 §.) Tämä tarkoittaa sitä, että lahjaverovelkasuhde syntyy vasta omaisuuden siirtohetkellä eikä esimerkiksi lahjakirjan tekohetkellä. Lah-

javerovelkasuhteen syntymisellä on merkitystä esimerkiksi lahjan arvostamiseen käypään arvoon. Verotuskäytännössä lahjakirjan päiväykselle annetaan kuitenkin aika lailla merkitystä vaikka velkasuhde lain kirjaimen mukaan syntyy vasta siirtohetkellä. Lahjoitusta pidetään täytettynä vaikka talletuksesta tai siirrosta annettu todistus olisi jäänyt lahjanantajan haltuun. Lahjan täytyminen ei myöskään edellytä, että lahjansaaja olisi tietoinen hänen hyväkseen tehdyistä lahjoituksista. (Lindholm 2012, 174.)

Lahjaveron perusteeksi katsotaan se käypä arvo, joka omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa. Käypä arvo on omaisuuden todennäköinen luovutushinta. (PerVL 2:9.1 §.) Sijoitusrahasto-osuuksien käypä arvo on rahasto-yhtiön laskema ja julkaisema rahasto-osuuden arvo. Ellei rahasto-osuuden arvoa ole laskettu lahjoituspäivälle, arvostetaan rahasto-osuudet lähimmän päivän arvon mukaisesti. (Verohallinto 2011b, 6, hakupäivä 8.10.2012.) Lahjaveroa maksetaan veroluokan ja veron perusteena olevan omaisuuden käyvän arvon mukaan. Veroluokat lahjaveron määräytymiselle ovat samat kuin perintöveroluokat: ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avopuoliso (PerVL 2:11.1 §). Avopuolisoilla tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia parisuhteen osapuolia, jotka ovat olleet avoliitossa vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Avopuolisoksi ei katsota avioliitossa olevaa henkilöä. (Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 26/2011 1:3 §.) Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat (PerVL 2:11.2 §).

Lahjaverotusta varten lahjansaajan on annettava kolmen kuukauden kuluessa lahjoituksesta lahjaveroilmoitus lahjanantajan kotipaikan verotoimistoon. Jos lahjan arvo jää alle 4 000 euron, ei ilmoitusta tarvitse antaa ellei sitä erikseen vaadita. Veroilmoitus on kuitenkin annettava, mikäli samalta lahjanantajalta on saatu kolmen vuoden sisällä useita lahjoja, joiden yhteisarvo ylittää verovapaan 4 000 euron rajan. Joskus lahjaveroilmoituksen antaminen kannattaa vaikka lahja jäisikin verovapaaksi. Lahjansaajan on helpompi myöhemmin osoittaa rahasto-osuuksien arvo lahjoitushetkellä, mikäli lahjalle on vahvistettu verotusarvo. Jos lahjasta ei ole ilmoitettu verottajalle lahjaveroilmoituksella, voidaan myyntihinnasta vähentää rahasto-osuuksien käypä arvo, joka on sijoitusrahasto-osuuksien osalta yksiselitteisesti todettavissa jälkikäteenkin. Verosuunnittelun kannalta lahjakirjassa kannattaa ilmaista selvästi, että lahja ei ole ennakkoperintö. Ennakkoperin-

nöksi tarkoitetut lahjat nimittäin lasketaan ilman aikarajoitusta yhteen perintöosuuden kanssa, mikä nostaa progressiivisen veroasteikon vuoksi lopullisesta perinnöstä maksettavaa veroa. (Pörssisäätiö 2012b, 41, hakupäivä 13.7.2012.)

Lahjana saadun rahasto-osuuden edelleen luovutus

Lahjana saadun omaisuuden edelleen luovutuksessa on hyvä muistaa, että omaisuutta ei välttämättä kannata myydä tai luovuttaa ennen kuin lahjoituksesta on kulunut vähintään vuosi (Pörssisäätiö 2012b, 41, hakupäivä 13.7.2012.) Vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan perintö- ja lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo. Hankintamenoksi katsotaan kuitenkin lahjanantajan hankintameno, jos lahjansaaja luovuttaa lahjaksi saatua omaisuutta ennen kuin lahjoituksesta on kulunut vuosi. (TuloveroL 2:47.1 §.)

Oikeuskäytännön mukaan (KHO 2000:59) lahjaksi saadun omaisuuden hankintamenona voidaan käyttää lahjan verotusarvoa vain, jos lahjaverotus on tosiasiallisesti toimitettu (edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että lahjasta olisi maksettu veroa). Luovutusvoiton verotuksen yhteydessä saatetaan havaita, että luovutuksen kohteena oleva omaisuus on saatu lahjana mutta verotusta ei ole toimitettu. Lahjan lahjaverotusarvo voi olla selvä ja riidaton vaikka verotusarvoa ei olisi määriteltä. Esimerkiksi lahjaksi saatujen julkisesti noteerattujen arvopapereiden arvo lahjoitushetkellä on mahdollista selvittää jälkikäteenkin. Jos lahjan arvo on vähäinen eikä lahjaveroa tulisi suoritettavaksi, ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää lahjaverotuksen toimittamista yksinomaan luovutusvoiton verotusta varten. Vähennykseksi voidaan hyväksyä se arvo, joka omaisuudelle ilmeisesti tulisi lahjaveroa määrättäessä. (Verohallinto 2012c, 2:11, hakupäivä 16.5.2012.) Vaikka Korkeimman hallinto oikeuden vuosikirjaratkaisussa 15.11.2000/2921 KHO 2000:59 edellytettiin lahjaveroilmoituksen tekemistä ehtona lahjoitushetken käyvän arvon käyttämiselle, on Verohallitus yhtenäistämisohejeessaan kuitenkin ohjannut verottamaan lahjoitushetken käyvän hinnan ja luovutushinnan erotuksen riippumatta siitä, onko lahjaveroilmoitusta tehty (Korpela 2012, 54).

Verovelvollinen oli saanut lahjaksi pörssiosakkeita. Lahjoituksista ei lahjojen arvon jäädessä alle verotettavan määrän ollut aikanaan annettu lahjaveroilmoituksia. Kun verovelvollinen myi lahjaksi saamansa osakkeet, ei osakkeiden luovutusvoiton verotuksessa voinut tulla sovellettavaksi tuloverolain 47 §:n 1 momentin vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoa koskeva säännös lahjoitusajankohdan arvon käyttämisestä, vaan lain

46 §:n 1 momentin hankintameno-olettamaa koskeva säännös. Verovuodet 1995–1997. (KHO:2000:59.)

Lahjaksi saadun omaisuuden luovutuksesta voi syntyä luovutusvoittoa tai luovutustappiota. Luovutusvoitto tai -tappio lasketaan näissäkin tapauksissa siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden poistamatta olevan hankintamenon ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä tai hankintameno-olettama. (TuloveroL 2:46.1 §.) Hankintameno on siis perintö- ja lahjaverotuksessa vahvistettu verotusarvo (TuloveroL 2:47.1 §) tai *Verohallinnon yhtenäistämisohjeet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten* mukaan se arvo, joka lahjaverotuksessa ilmeisesti tulisi määrättäväksi. Maksettua lahjaveroa ei lueta mukaan omaisuuden hankintamenuon eikä sitä muutenkaan vähennetä luovutusvoiton verotuksessa. (Verohallinto 2010a, Lahjan edelleen luovutus, hakupäivä 16.5.2012.)

Hankintameno-olettaman mukaan laskettaessa omaisuuden omistusaajalla on keskeinen merkitys: lahjana saadun omaisuuden omistusaika lasketaan lahjoituksesta. Mikäli lahjoituksesta on kulunut alle 10 vuotta, on hankintameno-olettama 20 prosenttia luovutushinnasta. Mikäli lahjoituksesta on kulunut yli 10 vuotta, on hankintameno-olettama 40 prosenttia luovutushinnasta. Omaisuuden hankintamenona ei kuitenkaan vähennetä lahjaverotusarvoa, jos lahjaksi saadun omaisuuden omistusaika on alle vuosi. Tällaisissa tapauksissa hankintamenoksi katsotaan lahjanantajan hankintameno. Hankintameno-olettama on tässä tapauksessa 20 prosenttia luovutushinnasta, koska lahjansaajan omistusaika alkaa lahjoituksesta. (TuloveroL 2:47.1 §; Verohallinto 2010a, Lahjan edelleen luovutus, hakupäivä 16.5.2012.)

Mikäli lahjansaaja luovuttaa lahjaksi saatua omaisuutta alle vuoden sisällä lahjoituksesta ja luovutusvoitto on laskettu lahjanantajan hankintamenosta, voidaan lahjaverotusta oikaista. Oikaisu tapahtuu siten, että lahjan arvosta vähennetään lahjansaajalle luovutusvoitosta maksuunpantu vero. Vähentää voidaan enintään se veron määrä, joka olisi määrätty, jos luovutushintana olisi ollut lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo. (Verohallinto 2010a, Lahjan edelleen luovutus, hakupäivä 16.5.2012.) Lahjan arvosta vähennetään käytännössä se luovutusvoitosta maksettu vero, joka vastaa lahjanantajan omistusaikana tapahtunutta, lahjoituksen kohteena olleen omaisuuden arvonnousua (Korpela 2012, 55).

Esimerkki 2:

Verovelvollinen saa 1.10.2011 lahjaksi rahasto-osuuksia, joiden käypä arvo lahjoitushetkellä on 20 000 €. Tästä summasta määrätään lahjansaajan maksettavaksi lahjaveroa. Lahjoittajan hankintameno osuuksille on ollut 12 000 €.

Verovelvollinen myy lahjaksi saamansa osuudet edelleen 1.4.2012 hintaan 25 000 €. Luovutusvoiton määrä lasketaan TVL 47.1 §:n perusteella lahjoittajalla olleen hankintamenon mukaan, jolloin luovutusvoittoa syntyy 25 000 € - 12 000 € eli 13 000 €, josta veron määrä (30 %) on 3 900 €. Tämä on verovelvolliselle luovutusvoitosta maksuunpantavan veron määrä, jota perustilanteessa käytettäisiin myös lahjan arvosta vähennettävän veron määränä.

Lahjan arvosta voidaan kuitenkin vähentää enintään se veron määrä, joka luovutusvoitosta olisi määrätty, jos luovutushintana olisi ollut lahjaveroituksessa käytetty verotusarvo. Lahjaveroituksessa käytetty verotusarvo on ollut 20 000 €, ja luovutusvoittoa olisi tällä luovutushinnalla syntynyt 20 000 € - 12 000 € eli 8 000 €. Tästä luovutusvoitosta menevän veron määrä (30 %) olisi ollut 2 400 €, joka siis on lahjan arvosta vähennettävän ns. pillevän verovelan enimmäismäärä tässä tapauksessa.

Lahjan arvoksi olisi PerVL 21a §:n perusteella tehdyn oikaisun jälkeen siten jäänyt 20 000 € - 2 400 € eli 17 600 €. Lahjansaajan lahjaverotukseen tehtävällä oikaisulla ei ole vaikutusta hänelle tuloveroituksessa syntyneen luovutusvoiton tai siitä määrättävän veron määrään.

2.6 Perintöverotus

Henkilö, joka saa perintönä omaisuutta, on velvollinen suorittamaan siitä veroa valtiolle kuten perintö- ja lahjaverolaissa 12.7.1940/378 säädetään (1:1.1 §). Perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, mikäli perittävän tai perinnönsaajan kotipaikka oli perittävän kuolinhetkellä Suomessa. Perintöveron suorittamisvelvollisuus alkaa pääsääntöisesti perillisen ja testamentin saajan osalta perinnönjät-

täjän kuolemasta. (PerVL 2:4 § 1 k, 2:5 §.) Perintöveron perusteeksi katsotaan se käypä arvo, joka omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa. Käypä arvo on omaisuuden todennäköinen luovutushinta. (PerVL 2:9.1 §.)

Pesän osakkaan ei tarvitse suorittaa perintöveroa alle 20 000 euron arvoisesta perintöosuudesta (PerVL 2:13 §). Muutoin perintöveroa maksetaan verotettavan perintöosuuden arvon ja veroluokan mukaan kuten perintö- ja lahjaverolain 2 luvun 14 §:ssä olevista asteikoista käy ilmi. Kuolinpesästä tulevien perintöosuuksien saajat luetaan kahteen veroluokkaan. Veroluokat perintöverotuksessa ovat samat kuin lahjaverotuksessa. (PerVL 2:11.1 §.) Perintöverotusta toimitettaessa pesän varoihin lisätään lahja, jonka perillinen tai testamentinsaaja on saanut perinnönjättäjältä kolmen viimeisen vuoden kuluessa ennen kuolemaa ja joka ei ole verovapaa perintö- ja lahjaverolain 3:19.1 § 1-2 kohdan nojalla (PerVL 2:16.1 § 2 k). Perintöverosta saadaan vähentää se lahjavero, joka veronalaisesta lahjasta on aikaisemmin suoritettu. Perintöveron määrän ylittävää lahjaveron osaa ei kuitenkaan palauteta. (PerVL 2:16.2 §.)

Perintönä saadun rahasto-osuuden edelleen luovutus

Jos omaisuus on saatu perintönä eli vastikkeetta katsotaan omaisuuden hankintamenoksi perintöverotuksessa vahvistettu verotusarvo (TuloveroL 2:47.1 §). Perityn omaisuuden luovutuksesta saadun voiton määrä lasketaan myös siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta olevan osan ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä tai hankintameno-olettama. (TuloveroL 2:46.1 §.) Luovutusvoittoa laskettaessa maksettua perintö- tai lahjaveroa ei lueta omaisuuden hankintameroon eikä sitä muutenkaan vähennetä luovutusvoiton verotuksessa (Verohallinto 2010a, Perintönä tai lahjana saatu omaisuus, hakupäivä 26.6.2012).

3 VAPAAEHTOISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN VEROTUS

Pääluvussa tarkastellaan sijoitustarkoitukseen käytettävää vakuutusmuotoa; vapaaehtoista yksilöllistä eläkevakuutusta. Pääluvussa esitellään vapaaehtoinen eläkevakuutus pääpiirteittäin ja keskitytään vakuutuksen verotukseen. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotus eroaa muiden sijoitusmuotojen verotuksesta merkittävästi. Ainoastaan pitkäaikaissäätämissopimukseen perustuvat suoritukset verotetaan samojen tuloverolain 30.12.1992/1535 säännösten mukaan pääosin kuin vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutuskin. Vapaaehtoinen eläkevakuutus on toinen opinnäytetyössä käsiteltävistä sijoitussidonnaisista vakuutusmuodoista.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotukseen vaikuttaa paljon se, onko vakuutus otettu ennen 18.9.2009 tai sen jälkeen. Vapaaehtoiset eläkevakuutukset ovat niin sanottuja verotuettuja vakuutuksia, joihin liittyy merkittävästi maksujen vähennyskelpoisuus ja tuloverolain määrittelemät vähennyskelpoisuuden edellytykset. Uusien, 18.9.2009 jälkeen otettujen eläkevakuutusten yhteyteen otetun kuolemanvaravakuutuksen maksut tulivat vähennyskelpoiseksi ja vakuutuskorvaus vastaavalta osin veronalaiseksi. Samalla eläkevakuutukseen liitetyn kuolemanvaravakuutuksen veronalaisuutta perintöverotuksessa laajennettiin.

3.1 Vapaaehtoinen eläkevakuutus

Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii lisäturvaksi eläkevuosiin. Vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa vakuutuksenottaja maksaa vakuutusmaksuja palvelun tarjoavalle vakuutusyhtiölle. Vakuutusyhtiö palauttaa vakuutusmaksut ja niille kertyneen tuoton, kun henkilö saavuttaa työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän. (Veronmaksajain Keskusliitto ry 2011, hakupäivä 17.5.2012.) Työntekijällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle työntekijän eläkelain 19.5.2006/395 mukaan 63 vuoden ikäisenä (TyEL 3:11.1 §).

Vapaaehtoiset yksilölliset eläkevakuutukset tarjoavat vakuutuksenottajalle verotuetta, pitkäaikaista ja sidottua säästämistä eläkeikää varten. Vakuutussohimussuhde on usein pitkäaikainen, jopa useita kymmeniä vuosia kestävä säästösuhde, jossa säästövarat ovat

sidottuina vakuutuksiin pääsääntöisesti eläkeikään asti. Eläkevakuutukselle kertyvä tuotto määräytyy sen mukaan, onko vakuutus sijoitussidonnainen vai laskuperustekorkoinen. (Finanssivalvonta 2011, hakupäivä 18.5.2012.)

Sijoitussidonnaisessa eläkevakuutuksesta vakuutuksenottaja valitsee itse vakuutuksen liittyvät sijoitukset, jotka ovat usein sijoitusrahasto-osuuksia tai rahastokorien osuuksia. Sijoitusrahastojen tavoin sijoitussidonnaisten vakuutusten tuotto määräytyy sijoituskohteiden arvon kehityksen mukaan. Asiakas kantaa itse riskin sijoituskohteiden arvon muutoksista. Laskuperustekorkoisessa vakuutuksessa vakuutusyhtiö sijoittaa vakuutusmaksuista kertyneet varat. Vakuutuksesta asiakkaalle kertyvä tuotto muodostuu yleensä vakuutussopimuksessa sovitusta laskuperustekorosta ja asiakashyvityksestä. Laskuperustekorko voi olla kiinteä korko (esimerkiksi 0 tai 1,5 %) tai johonkin korkotekijään sidottu, esimerkiksi 3 kuukauden euribor-korko. Vakuutusyhtiö päättää mahdollisen asiakashyvityksen myöntämisestä vuosittain. (Finanssivalvonta 2011, hakupäivä 18.5.2012.)

Eläkevakuutusta harkittaessa kuluttajan on hyvä tutustua tarkasti vakuutusessitteeseen ja vakuutusehtoihin sekä pyytää vakuutusyhtiöltä vakuutuksen yksityiskohtaiset tiedot kattava kirjallinen tarjous (Finanssivalvonta 2011, hakupäivä 18.5.2012). Ennen vakuutussopimuksen tekemistä vakuutuksentarjoajan on annettava vakuutuksen hakijalle vakuutustarpeen arvioimiseksi ja vakuutuksen valitsemiseksi tarpeelliset tiedot vakuutusmuodoista, vakuutusmaksuista ja vakuutusehdoista. Tietoja annettaessa on syytä kiinnittää huomiota myös vakuutusturvan olennaisiin rajoituksiin. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä vakuutukseen mahdollisesti liittyvien sijoituskohteiden valinnan kannalta olennaisiin seikkoihin kuten vakuutuksen hakijan aikaisempaan sijoituskokemukseen ja sijoittamisen tavoitteisiin. (Vakuutussopimuslaki 28.6.1994/543 2:5.1 §.)

3.2 Yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus

Tuloverolain mukaan vapaaehtoiseksi eläkevakuutukseksi katsotaan vanhuuseläkevakuutus ja perhe-eläkevakuutus sekä tällaiseen vakuutukseen liittyvä työkyvyttömyyseläkevakuutus ja työttömyyseläkevakuutus. Vapaaehtoiseen eläkevakuuttamiseen perustuva eläke on tarkoitettu maksettavaksi toistuvina erinä vuosittain tai lyhyemmin vä-

liajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän tai vähintään kahden vuoden ajan. (TuloveroL 2:34a.5 §.)

Luonnollisen henkilön ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke, vakuutusasuitus sekä takaisinoston perusteella saatu määrä verotetaan pääomatulona (TuloveroL 2:34a.1 §). Veronalaista tuloa ovat sekä toistuvasti maksettavat suorituset että kertasuorituksena saatavat suorituset esimerkiksi takaisinostosta. Eläkkeen maksajan tulee toimittaa suoritusista ennakonpidätys. (Verohallinto 2010b, 4 Eläkkeen ja muun suorituksen maksaminen ja verotus, hakupäivä 18.5.2012.)

3.2.1 Pääomatulon korotus

Jos vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke maksetaan tuloverolaissa säädetyistä vaatimuksista poiketen, pääomatuloa olevat suorituset verotetaan korotettuina. Ennakonpidätys toimitetaan tällöin korotetusta määrästä. (TuloveroL 2:34b.1 §.) Eläke luetaan suorituksen saajan pääomatuloksi 20 prosentilla korotettuna, jos eläkkeen tai suorituksen saajana on muu kuin vakuutettu tai säästäjä taikka heidän puolisonsa. 20 prosentin korotus tulee myös, jos perhe-eläkkeen saajana on muu kuin vakuutettuun 34 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa suhteessa oleva. (TuloveroL 2:34a.2 § 1-2 k.) Tuloverolain 2:34.3 § 2 kohta:

Vakuutusasuitus tulee vakuutusasuituksen mukaan vakuutusasuittajalle itselleen tämän ollessa vakuutettuna tai vakuutusasuittajan puolisolle, vakuutusasuittajan suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa olevalle perilliselle, otolapselle tai tämän rintaperilliselle, kasvattilapselle taikka puolison lapselle.

20 prosentin korotusta ei kuitenkaan määrätä siltä osin kuin verovelvollinen osoittaa, että maksuja ei ole vähennetty Suomen verotuksessa (TuloveroL 2:34a.3 §).

Pääomatulon korotus tulee myös silloin, mikäli vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke maksetaan lyhyemmässä ajassa kuin 10 vuodessa tai vakuutetun jäljellä olevan eliniän aikana. Maksettu määrä luetaan tällöin pääomatuloksi 50 prosentilla korotettuna. 50 prosentin korotusta ei kuitenkaan määrätä siltä osin kuin verovelvollinen osoittaa, että maksuja ei ole vähennetty Suomen verotuksessa. Korotusta

ei myöskään tule, jos takaisinmaksuaika lyhenee kahdella vuodella jokaista eläkeiän ylittävää täyttä ikävuotta kohden tuloverolain 54 d §:n 5 momentin mukaan. Maksuaikaa voi lyhentää enintään 4 vuotta. (TuloveroL 2:34b.1 §.)

Pääomatulon korotus tulee myös, jos vakuutettu tai edunsaaja luovuttaa tai panttaa oikeuden eläkkeeseen tuloverolain 54 d §:n 4 momentin 2 kohdan vastaisesti. Tällöin lainana, luovutushintana tai muutoin saatu määrä luetaan vakuutetun tai varoihin oikeutetun pääomatuloksi 50 prosentilla korotettuna. Eläkettä tai suoritusta myöhemmin nostettaessa veronalaisesta määrästä vähennetään aiemmin tuloksi luettu määrä mutta ei kuitenkaan korotuksen osuutta. (TuloveroL 2:34b.3 §.)

3.2.2 Säästövarojen siirto

Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen säästövarat on mahdollista siirtää tietyin edellytyksin ilman välittämiä tuloveroseuraamuksia toiseen vakuutuslaitokseen tai toiselle palveluntarjoajalle (Verohallinto 2010b, 7 Säästövarojen siirtäminen, hakupäivä 18.5.2012). Eläkettä ei katsota saaduksi, jos vakuutuksenottaja irtisanoo sopimuksen ja tekee uuden tuloverolain 54 d §:ssä säädetyt vähennyskelpoisuusedellytykset täyttävän vakuutussopimuksen 54 d §:n 9 momentissa tarkoitetun vakuutuksenantajan kanssa. Edellytyksenä on myös, että kertyneet säästövarat siirretään suoraan uuden sopimuksen osapuolena olevalla vakuutuksenantajalle. (TuloveroL 2:34b.5 §.) Tuloverolain 54 §:n 9 momentin tarkoittama vakuutuksenantaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuva tai siellä kiinteässä toimipaikassa toimiva vakuutuslaitos.

Mikäli säästövarojen siirto ei täytä edellä mainittuja tuloverolain edellytyksiä, luetaan säästövarojen siirtohetken arvo vakuutuksenottajan tai säästövaroihin oikeutetun pääomatuloksi 50 prosentilla korotettuna. Eläkettä tai etuutta aikanaan nostettaessa veronalaisesta määrästä saadaan kuitenkin vähentää aiemmin tuloksi luettu määrä mutta ei kuitenkaan 50 prosentin pääomatulokorotuksen osuutta. (TuloveroL 2:34b.7 §.) Säästövaroja siirrettäessä kesken vakuutuskauden verovelvollinen on vakuutuksen ottaja tai säästäjä myös siinä tapauksessa, että vakuutettu tai säästövaroihin oikeutettu on hänen puolisonsa. (Verohallinto 2010b, 7 Säästövarojen siirtäminen, hakupäivä 18.5.2012).

Esimerkki 3:

Mies on ottanut eläkevakuutuksen, jossa vakuutettuna on hänen avioavionsa. Mies siirtää varat Sveitsissä toimivan yhtiön myöntämään vakuutukseen. Sveitsi ei kuulu Euroopan talousalueeseen. Vakuutuksen siirtohetken takaisinostoarvo verotetaan miehen siirtovuoden pääomatulona 50 prosentilla korotettuna vaikka vakuutettuna onkin vaimo.

Aikanaan vaimon nostaessa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen säästövaroja, säästövarojen siirron johdosta tuloksi luettua määrää vastaavaa osuutta ei veroteta uudelleen. Tuloksi siirron yhteydessä luettu määrä vähennetään vaimolle maksettavan eläkkeen veronalaisesta määrästä verotusta toimitettaessa. Korotuksen osuutta ei kuitenkaan saa vähentää. Vähennys tehdään vaimon verotuksessa, koska eläke verotetaan hänen tulonaan, vaikka siirron johdosta verotettiin miestä. Jos esimerkin varat siirrettäisiin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa olevaan vakuutuslaitokseen ja uusi vakuutus sopimus täyttäisi tuloverolain 54d §:n säännökset, ei säästövarojen siirrosta verotettaisi ketään siirtovuonna.

3.2.3 Kertamaksulliset eläkkeet

Kertamaksullisena eläkkeenä pidetään sellaista eläkettä, joka perustuu verovelvollisen kerralla maksamaan vakuutukseen tai, jonka verovelvollinen on muutoin saanut ostamalla, vaihtamalla tai muuta vastiketta kuin kiinteistöä vastaan tai muulla vastikkeellisella saannolla. Kertamaksulliset eläkkeet ovat ansiotulona verotettavaa tuloa henkilön iästä riippuvien prosenttiosuuksien mukaan. Kertamaksullisten eläkkeiden vakuutusmaksut eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia. (TuloveroL 4:81.1 §; 2:34a.4 §; 3:54d.3 §). Kertamaksullisen eläkkeen ansiotulona verotettava osuus on 60 prosenttia maksettavasta eläkkeestä, jos eläkkeensaajan ikä ennen verovuoden päättymistä on alle 44 vuotta. Mikäli eläke nostetaan 63 vuoden iässä, verotettava osuus on 45 prosenttia. Jos henkilö lykkää kertamaksullisen eläkkeen nostamista 82 ikävuoteen saakka, verotetaan häneltä ansiotulona 20 prosentin osuus eläkkeestä. Taulukko iän ja verotettavien prosenttiosuuksien suhteesta on tuloverolain 81 §:ssä. (TuloveroL 4:81.2 §.) Verovelvollisen itsensä ottaman kertamaksullisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksujen palau-

tus, takaisinosto tai muutosarvo verotetaan ainoastaan tuoton osalta (TuloveroL 4:81.3 §). Kertamaksullinen eläke verotetaan ansiotulona eli iän mukainen prosenttiosuus lisätään maksuvuoden muihin ansiotuloihin. Veronalaisen tulon osuus alenee, mitä vanhimpana suoritus maksetaan. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.)

Euroopan komissio julkaisi 16.2.2012 eläkkeitä koskevan Valkoisen kirjan, jossa esitettiin toimenpiteitä riittävien, turvallisten ja kestävien eläkejärjestelmien luomiseksi. Komission valkoinen kirja sisältää toimenpide-ehdotuksia vapaaehtoisten eläkeratkaisujen roolin vahvistamiseksi muun muassa vero- ja talouskannustimien avulla. Finanssialan Keskusliiton toimitusjohtajan Piia-Noora Kaupin mukaan Euroopan komission linjaukseen sopisi hyvin eläketurvan järjestäminen kertamaksulla esimerkiksi asuntovarallisuutta vapauttamalla. Tällä hetkellä verolainsäädäntö estää kertamaksullisen elinikäisen eläkevakuutuksen markkinoille tulon, koska tällaista kertamaksullista eläkettä verotetaan rankaisevasti sekä pääoman, että tuoton osalta. (Finanssialan Keskusliitto 2012, hakupäivä 27.6.2012.)

3.2.4 Maksujen vähennyskelpoisuus

Vapaaehtoinen eläkevakuutus on niin sanottu verotuettu vakuutus: verovelvollisella on oikeus vähentää verotuksessa pääomatuloistaan oman eläkevakuutuksensa maksuja yhteensä enintään 5000 euroa vuodessa. Vakuutusmaksujen vähennyskelpoinen enimmäismäärä on kuitenkin 2500 euroa, jos vakuutetun työnantaja on verovuonna maksanut verovelvolliselle ottamansa vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuja. Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia aikaisintaan siltä verovuodelta, jonka aikana vakuutettu tai varoihin oikeutettu täyttää 18 vuotta, ja viimeistään siltä vuodelta, jonka aikana eläkettä tai muuta suoritusta on alettu maksaa. Vähennysoikeus koskee eläkevakuutusta, jonka on ottanut verovelvollinen tai hänen puolisonsa ja jossa verovelvollinen on vakuutettuna. (TuloveroL 3:54d.1 §.) Vähennys vakuutusmaksuista tehdään aina vakuutetun verotuksessa riippumatta siitä, onko vakuutusmaksuja maksanut verovelvollinen itse vai hänen puolisonsa (Korpela 2012, 117). Puolisoina pidetään tuloverolain mukaan henkilöitä, jotka ovat ennen verovuoden päättymistä solmineet avioliiton. Puolisoihin koskevia säännöksiä sovelletaan myös yhteistaloudessa asuviin avopuolisoihin, joilla on tai on ollut yhteinen lapsi tai

jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa. Puolisoina ei pidetä henkilöitä, jotka ovat verovuoden aikana tai aiemmin muuttaneet pysyvästi erilleen lopettaakseen yhteiselämänsä. (TuloveroL 2:7.1-3 §.)

Vakuutusmaksujen verovähennys tehdään siis ensisijaisesti vakuutetun verotuksessa hänen pääomatuloistaan. Jos pääomatuloja ei kuitenkaan ole riittävästi tai lainkaan, vähennys tehdään *erityisenä alijäämähyvityksenä* verovelvollisen ansiotulon verosta. (Poikonen & Silvola 2010, 79.) Erityinen alijäämähyvitys lasketaan, jos vakuutetun vähennyskelpoisten maksujen yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä. Erityinen alijäämähyvitys on pääomatulon tuloveroprosentin mukainen osuus yli menevästä osasta, kuitenkin enintään pääomatulon tuloveroprosentin mukainen osuus mainituista maksuista. (TuloveroL 3:131a §.) Tuloverolaissa ei ole säädetty erityiselle alijäämähyvitykselle euromääräistä enimmäismäärää. Erityisen alijäämähyvityksen enimmäismäärä määräytyy vähennyskelpoisten maksujen enimmäismäärän ja pääomatuloveroprosentin perusteella. (Verohallinto 2010b, 2.3 Erityinen alijäämähyvitys ja pääomatulolajin tappio, hakupäivä 30.5.2012.) Nykyisellä verokannalla erityisen alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 500 euroa (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu).

Erityinen alijäämähyvitys vähennetään ensisijaisesti ansiotulon valtionvero-osuudesta sen jälkeen, kun verosta on tehty muut vähennykset opintolainavähennystä lukuun ottamatta. Erityinen alijäämähyvitys vähennetään vasta alijäämähyvityksen jälkeen. (TuloveroL 3:132.2 §.) Jos erityinen alijäämähyvitys ylittää ansiotulosta suoritettavan valtion tuloveron määrän, se vähennetään kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa sen jälkeen, kun näistä veroista on tehty muut niihin kohdistuvat vähennykset (TuloveroL 3:133.2 §). Jos vakuutetun verojen määrä ei riitä erityisen alijäämähyvityksen täysimääräiseen vähentämiseen, vähentämättä jäänyt määrä siirretään vähennettäväksi puolison verosta samalla tavalla kuin se olisi vähennetty verovelvolliselle määrättyistä veroista. Siirto tehdään verotusta toimitettaessa automaattisesti ilman verovelvollisen tai tämän puolison vaatimusta (TuloveroL 3:134.1-2 §). Jos vakuutettu ei voi vähentää vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksuja pääomatuloistaan eikä vakuutetun omat eivätkä hänen puolisonsakkaan verot riitä erityisen alijäämähyvityksen vähentämiseen, maksu jää tältä osin vähentämättä.

Eläkevakuutuksen maksujen perusteella ei vahvisteta pääomatulolajin tappiota. (TuloveroL 3:60.3 §.)

Vähennyskelpoisuuden edellytykset

Vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on monia tuloverolaissa mainittuja ehtoja. Vakuutusmaksut ovat vähennyskelpoisia vakuutetun verotuksessa, jos vakuutus sopimuksen mukaan vanhuuseläkettä aletaan maksaa vakuutetulle aikaisintaan hänen saavutettuaan työntekijän eläkelain 19.5.2006/395 mukaiseen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän (TuloveroL 3:54d.2 § 1 k). Työntekijällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta (TyEL 3:11.1 §). Nykyistä 63 vuoden nostoikää sovelletaan 18.9.2009 ja sen jälkeen otettuihin eläkevakuutuksiin kuitenkin jo vuoden 2009 verotuksessa (Verohallinto 2010b, 4.1 Eläkeikä, hakupäivä 28.5.2012). Jos työntekijän eläkelain 19.5.2006/395 mukainen vanhuuseläkeikä nousee sen jälkeen, kun eläkettä on alettu maksaa vakuutetulle, eläke voidaan §:n 2 momentin 1 kohdasta poiketen maksaa niin kuin eläkeikä ei olisi noussut (TuloveroL 2:34b.2 §). Jos eläkettä ei kuitenkaan ole alettu maksaa ja työntekijän eläkelain 19.5.2006/395 mukainen yleinen eläkeikä nousee, pitää myös vapaaehtoisen eläkevakuutus sopimuksen eläkeikää nostaa, jotta vakuutusmaksujen vähennys oikeus säilyy (Korpela 2012, 118). Eläkettä saadaan nostaa 62 vuoden iästä alkaen, jos eläke perustuu sellaisiin vakuutusmaksuihin, jotka on maksettu vuosina 2010–2016 ja vakuutus on otettu ennen 18.9.2009. Vuonna 2017 ja sen jälkeen maksettuihin vakuutusmaksuihin perustuva eläke voidaan nostaa työntekijän eläkelain mukaisesta vanhuuseläkeikästä alkaen. (Verohallinto 2010b, 4.1 Eläkeikä, hakupäivä 28.5.2012.)

Vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on lisäksi, että vakuutus sopimuksen mukaan eläkevakuutuksen pääomaa ei voida takaisinostaa ennen eläkeikää muilla vakuutetun olosuhteisiin liittyvillä erityisillä nostoperusteilla kuin vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella (TuloveroL 3:54d.2 § 2 k). Näitä edellä mainittuja erityisiä maksuperusteita sovelletaan 18.9.2009 tai sen jälkeen otettuihin eläkevakuutuksiin. Ennen 1.1.2005 otetuissa vapaaehtoisissa eläkevakuutuksissa takaisinostoperuste voi olla myös vakuutetun puolison työttömyys. Tätä säännöstä sovelletaan nykypäivänäkin ennen 1.1.2005 otettuihin vapaaehtoisiin eläkevakuutuksiin. Eläkettä ei veroteta korotettuna tämän säännöksen perusteella. (HE 245/2004 vp, 1.)

Takaisinostolla tarkoitetaan vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen perustuvan suorituksen maksamista ennakkoon ennen vakuutuksen normaalia takaisinmaksuajan alkamista. Takaisinostoon perustuva suoritus voidaan maksaa vakuutetulle tuloverolain 54d §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisten erityisten nostoperusteiden nojalla. Jos lainkohdan mukaiset erityiset nostoperusteet eivät täyty, verotetaan suoritus korotettuna tuloverolain 34b §:n 1 momentin mukaan. Mikäli takaisinostoarvo perustuu sekä ansio-, että pääomatulosta vähennettyihin maksuihin, takaisinostoarvo jaetaan ansio- ja pääomatulo-osuuteen vakuutussäästöjen suhteessa. Suorituksen korotus ei kuitenkaan koske kuin takaisinoston perusteella maksettua pääomatulo-osuutta. Ansiotulo-osaa ei veroteta korotettuna vaikka erityiset nostoperusteet eivät täytyisikään. Erityisen nostoperusteen täytyessä takaisinostoarvo voidaan maksaa vakuutetulle kerralla tai eläkkeen tapaan toistuvina suorituksina. Erityisen nostoperusteen täytyessä takaisinostoarvon koko määrää ei ole pakko nostaa vaan tuloverolain säännösten kannalta hyväksyttävänä voidaan pitää myös osittaisen takaisinostoarvon nostoa siten, että osa jätetään maksettavaksi eläkkeen tapaan myöhemmin. Tuloverolaissa (3:54d.2 § 2 k) on rajoitettu takaisinosto-oikeutta vain vakuutetun olosuhteisiin liittyvillä perusteilla. Takaisinosto voi kuitenkin perustua myös muihin syihin. Vakuutuslainsäädännön mukaan vakuutuksen ottajalla on oikeus takaisinostoon myös silloin, kun vakuutusyhtiö muuttaa yksipuolisesti vakuutusehtoja tai vakuutuskanta siirretään toiseen vakuutusyhtiöön. Tällöin takaisinostoon perustuvaan eläkesuoritukseen ei sovelleta korotussäännöstä. (Verohallinto 2010b, 4.4 Erityiset nostoperusteet, hakupäivä 27.6.2012.)

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on, että vakuutus sopimuksen mukaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke maksetaan toistuvina erinä vuosittain tai lyhyemmin määräajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän aikana tai vähintään 10 vuoden aikana. Eläke tulee maksaa siten, että kunakin vuonna suoritetaan enintään se osa jäljellä olevasta säästömäärästä, joka saadaan jakamalla jäljellä oleva säästömäärä jäljellä olevien maksuvuosien lukumäärällä. (TuloveroL 2:54d.4 § 1 k). Eläkettä ei siis voi nostaa etukäteen. Jos säästöjen takaisinmaksuaika on 10 vuotta, voidaan ensimmäisenä maksuvuonna suorittaa 1/10 tuolloin jäljellä olevasta säästöstä, toisena maksuvuonna 1/9 ja niin edelleen. Vuosittain maksettavat määrät voivat kuitenkin vaihdella, koska säästövarojen määrä voi vaihdella varojen arvonmuutosten mukaan. (Verohallinto 2010b, 4.3 Vuosittain maksettava enimmäismäärä, hakupäivä 18.5.2012.)

Edellä olevasta laskusäännöstä poiketen kalenterivuoden aikana eläkettä tai muuta suoritusta voidaan kuitenkin jäljellä olevasta säästö määrästä riippumatta maksaa 2000 euroa vuodessa (TuloveroL 2:54d.4 § 1 k). Käytännössä tämä säännös mahdollistaa säädettyä maksuaikaa lyhyemmän takaisinmaksuajan, jos säästövaroja on vähän. 2000 euron raja on vakuutus/sopimuskohtainen. Näin ollen henkilö, jolla on useita vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia tai pitkäaikaissäästämissopimuksia, voi nostaa jokaisesta vakuutuksesta/sopimuksesta vähintään 2 000 euroa kalenterivuodessa. (Verohallinto 2010b, 4.3 Vuosittain maksettava enimmäismäärä, hakupäivä 18.5.2012.)

Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä voidaan tuloverolain 3 luvun 54d §:n 5 momentin mukaan alkaa maksaa myös myöhemmin kuin verovelvollisen saatutua työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän. Tällöin 10 vuoden aikaa lyhennetään kahdella vuodella jokaista sellaista täyttä ikävuotta kohden, jolla verovelvollisen ikä ylittää vanhuuseläkeiän alarajan. Nostoajankohtaa voi lykätä kuitenkin enintään neljällä vuodella.

Vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on lisäksi, että vakuutuslaitos, talletuspankki, rahastoyhtiö tai sijoituspalveluyritys, jonka kanssa vapaaehtoinen eläkevakuutus sopimus on solmittu, on sitoutunut antamaan Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot vakuutus sopimuksesta (TuloveroL 3:54d.7 §). Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu vakuutuslaitoksesta, jonka kiinteä toimipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa (TuloveroL 3:54d.9 §).

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutuksen kohdistuvat korkomenot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia (TuloveroL 3:58.6 § 2 k). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos henkilö rahoittaa eläkesäästämistään velkarahalla, kyseisen velan korot eivät ole verovähennyskelpoisia (Poikonen & Silvola 2010, 86).

3.3 Lahjaverotus

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen etuja on vakuutusmaksujen lahjaverottomuus puolisoiden välillä. Puolisot voivat maksaa toistensa eläkevakuutusmaksuja ja maksut ovat va-

kuutetun verotuksessa vähennyskelpoisia. Puolison hyväksi maksetut vakuutusmaksut eivät ole lahjaveronalaisia perintö- ja lahjaverolain 3:19.1 §:n 2 kohdan nojalla, jonka mukaan lahjaveroa ei suoriteta siitä, mitä joku on käyttänyt toisen elatukseksi. Eläkevakuutusmaksut katsotaan siis elatuksen kaltaiseksi suoritukseksi. Lahjaverotuksen pääsääntöä; toisen hyväksi maksetut vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat lahjaveron alaisia, sovelletaan kuitenkin muiden kuin puolisoina pidettävien kohdalla. (Poikonen & Silvola 2010, 80–81.) Näin ollen vanhemman lapselleen ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksut eivät ole vähennyskelpoisia kenenkään verotuksessa. Lisäksi maksut saattavat aiheuttaa lahjaverotuksen vakuutetulle. (Korpela 2012, 117.) Lahjana pidetään vakuutuksesta edunsaajamääräyksen nojalla vastikkeetta saatua vakuutuskorvausta. Tällaiset vakuutuskorvaukset ovat lahjaveronalaisia, jos niiden yhteismäärä kolmen vuoden aikana on yli 8 500 euroa. (PerVL 3:18a.1 §.)

3.4 Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen kuolemanvaravakuutus

Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen vakuutusmaksujen myötä kertynyt säästö pääoma on vakuutusyhtiön omaisuutta. Vakuutetulla on oikeus säästö pääomaan eli vakuutus suoritukseen vasta sitten, jos vakuutustapahtuma toteutuu. Vapaaehtoinen eläkevakuutus merkitsee sen riskin vakuuttamista, että vakuutettu elää yli sopimuksessa määrätyn iän. Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen liitetään lähes poikkeuksetta kuolemanvaravakuutus siltä varalta, että vakuutettu ei ehdi nauttimaan vakuutusturvastaan. Kuolemanvaravakuutuksen perusteella vakuutuksen säästö pääoma siirtyy vakuutusyhtiön sijasta perillisille. Näin ollen vakuutussäästäjä on vakuutettu sekä elämisen, että kuolemisen varalta. (Korpela 2012, 119.)

Hallitus antoi 18.9.2009 esityksensä HE 158/2009 vp Eduskunnalle pitkäaikaissäästämisen verotuksen uudistamista koskeva lainsäädännöksi. Vuoden 2010 alusta kuolemanvaravakuutusten verokohtelu muuttui: hallituksen esityksen antamispäivänä 18.9.2009 ja sen jälkeen otettujen yksilöllisten eläkevakuutusten verotukseen vaikuttaa merkittävästi se, liittyykö kuolemanvaravakuutus vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen vai onko se itsenäinen henkivakuutus. Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvien kuolemantapauskorvausten perintö- ja tuloverotus muuttui vuoden 2010 alusta. Perintöverotuksen muutos koski sekä vanhoja, että uusia eläkevakuu-

tuksia. Kuolemanvaravakuutuksen katsotaan liittyvän eläkevakuutukseen silloin, kun vakuutuskorvauksen määrä kytkeytyy eläkevakuutuksen säästösommaan tai maksettujen vakuutusmaksujen määrään. (HE 158/2009 vp, 13; Verohallinto 2010b, 10 Kuolemanvaravakuutukset, 10.1 Eläkevakuutukseen liittyvä kuolemanvaravakuutus, hakupäivä 31.5.2012.)

3.4.1 Korvauksen saajana lähiomainen

Hallituksen esityksen HE 158/2009 vp antamispäivänä 18.9.2009 ja sen jälkeen otettuun vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen maksut ovat tuloverotuksessa vähennyskelpoisia maksuja samalla tavalla kuin muutkin eläkevakuutuksen liittyvät maksut (TuloveroL 3:54d.6 §). Maksuja sai kuitenkin vähentää ensimmäisen kerran vuodelta 2010 toimitetussa verotuksessa (HE 158/2009 vp, 13). Kuolemanvaravakuutuksen maksuihin sovelletaan samaa 5 000 euron enimmäismäärää kuin eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuihin. Maksujen yhteenlaskettu vähennyskelpoinen enimmäismäärä on 5 000 euroa verovuodessa. (TuloveroL 3:54d.1 §; 3:54d.6 §.)

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvään kuolemanvaravakuutukseen perustuva vakuutuskorvaus on *tuloverotuksessa* edunsaajan tai kuolinpesän veronalaista pääomatuloa eläkevakuutuksen säästömäärään asti (TuloveroL 2:36.2 §). Säästömäärän yli menevältä osalta vakuutuskorvaus on tuloverolain 2 luvun 36 §:n 1 momentin mukaan verovapaata tuloa, mikäli vakuutussuoritus maksetaan vakuutetun kuoleman johdosta kertakorvauksena häneen tuloverolain 34 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa suhteessa olevalle lähiomaiselle tai vakuutetun kuolinpesälle. *Säästömäärään asti* tarkoittaa vakuutusmaksuja ja tuottoa. Säästömäärän ylimenevä osa on kuolemanvaravakuutukseen liittyvä korvaus, jonka perusteella korvauksen saajalle maksetaan enemmän kuin pelkät tuotot ja vakuutusmaksut. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.)

Kuolemanvaravakuutusten tuloverotusta koskevia muutoksia sovelletaan vakuutuksiin, jotka liittyvät hallituksen esityksen antamispäivänä 18.9.2009 tai sen jälkeen otettuun eläkevakuutukseen. Perintöverotusta koskevia uusia säännöksiä sovelletaan sen sijaan myös vanhojen kuolemanvaravakuutusten perusteella maksettaviin vakuutussuorituk-

siin, mikäli kuolemantapaus on sattunut lain voimaantulon jälkeen. (HE 158/2009 vp, 13.) Perintö- ja lahjaverolain 2:7a §:n 3 momentin mukaan *perintöveroa* on suoritettava vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen perusteella saadun vakuutuskorvauksen koko määrästä eläkevakuutuksen säästösummaan saakka. Kyseinen perintö- ja lahjaverolain 2 luvun 7a §:n 3 momentti tuli voimaan 1.1.2010.

Vakuutuskorvauksen ylittäessä eläkevakuutuksen säästösumman sovelletaan *perintöverotuksessa* säästösumman ylittävään osaan niin sanottua vapaaosaa: vakuutuskorvaus on perintöverosta vapaa siltä osin kuin kunkin edunsaajan tai perillisen saama samasta kuolemantapauksesta johtuva vakuutuskorvaus ja sellaiseen rinnastettava taloudellinen tuki on enintään 35 000 euroa. Jos edunsaajana on leski, verovapaaksi osaksi katsotaan puolet tai vähintään 35 000 euroa lesken edunsaajamääräyksen nojalla saaman vakuutuskorvauksen ja taloudellisen tuen yhteismäärästä. (PerVL 2:7a.2 §.) Perintöverotuksessa kuolinpesälle tai verovelvolliselle tulevasta verotettavasta omaisuudesta vähennetään tuloverolain nojalla vakuutuskorvauksesta tai säästövaroista maksettu vero (PerVL 2:9.5 §).

Esimerkki 4:

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvä kuolemanvaravakuutus – vakuutus otettu 18.9.2009 tai sen jälkeen. Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen kuolemantapauskorvaus 100 000 euroa maksetaan vuonna 2012 vakuutetun puolisolle. Vakuutuksen säästö määrä on 100 000 euroa. Vakuutus on otettu 1.12.2009.

Tuloverotus

Kuolemantapauskorvaus on veronalaista pääomatuloa eläkevakuutuksen säästö määrään eli 100 000 euroon asti, sillä vakuutus on otettu 17.9.2009 jälkeen. Maksaja toimittaa korvauksesta ennakonpidätyksen. Korvauksen veronalainen määrä on 100 000 euroa, josta ennakonpidätys on 31 000 euroa (30 % x 50 000 + 32 % x 50 000).

Perintöverotus

Kuolemantapauskorvaus on myös perintöverotuksessa veronalaista. Perintöverotuksessa veronalaisesta määrästä vähennetään kuitenkin tuloverotuksessa veronalaisesta säästö määrästä maksettu vero eli 31 000 euroa. Perintöverotuksessa verotetaan siis säästö määrä vähennettynä tuloveron määrällä eli 69 000 euroa. Lisäksi perintöverotuksen toimittamista varten verottajalle tulee ilmoittaa tieto siitä, että vakuutus korvaus ei ylitä säästö määrää.

Esimerkki 5:

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen kuolemantapauskorvaus 150 000 euroa maksetaan vakuutetun puolisolle vuonna 2012. Vakuutuksen säästö määrä on 100 000 euroa. Vakuutus on otettu 1.12.2009.

Tuloverotus

Kuolemantapauskorvaus on esimerkin 1 tavoin veronalaista pääomatuloa eläkevakuutuksen säästö määrään eli 100 000 euroon asti, sillä vakuutus on otettu 17.9.2009 jälkeen. Maksaja toimittaa vakuutus korvauksesta ennakonpidätyksen 31 000 euroa. Säästö määrän ylimenevä osa 50 000 euroa on tuloverotuksessa verovapaata, koska se maksetaan lähiomaiselle.

Perintöverotus

Kuolemantapauskorvaus on myös perintöverotuksessa veronalaista. Perintöverotuksessa veronalaisesta määrästä, 100 000 eurosta, vähennetään kuitenkin tuloverotuksessa veronalaisesta säästö määrästä maksettava vero eli 31 000 euroa. Säästö määrän veronalainen osuus on siten 69 000 euroa.

Vakuutus korvauksen määrä ylittää vakuutuksen säästö määrän 50 000 eurolla. Tästä määrästä saaja saa 35 000 euron suuruisen vapaaosan perintöverotuksessa. Verohallinto vähentää säästö määrän ylittävästä vakuutus korvauksesta perintöverosta vapaan osan (35 000 euroa) perintöverotusta toimittaessaan.

Perintöverotuksessa veronalaista on yhteensä 84 000 euroa eli veronalaisen säästö määrän osuus 69 000 euroa ja vapaaosan ylittävä osuus 50 000-35 000 euroa eli 15 000 euroa.

3.4.2 Korvauksen saajana muu kuin lähiomainen

Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen nojalla saatu vakuutus suoritus on kokonaan tuloverotuksessa veronalaista pääomatuloa, jos vakuutus korvauksen saajana on joku muu kuin tuloverolain 2:34.3 §:n 2 kohdan mukainen lähiomainen tai vakuutetun kuolinpesä (TuloveroL 2:34.1). Saajan tulee lisäksi suorittaa perintöveroa vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen perusteella saadun vakuutus korvauksen koko määrästä eläkevakuutuksen säästö määrään saakka (PerVL 2:7a.3 §). Kahdenkertaisen veron välttämiseksi säästö määrästä tuloverotuksessa määrätty vero saadaan kuitenkin vähentää perityn omaisuuden arvosta perintöverotuksessa (PerVL 2:9.5 §). Säästö varat ylittävistä osasta määrättyä tuloveroa ei kuitenkaan vähennetä perintöverotuksessa, koska muu henkilö ei suorita perintöveroa säästö varat ylittävistä kuolemantapauskorvauksen osasta. (Verohallinto 2010b, 10 Kuolemanvaravakuutukset, 10.3 Perintöverotus, hakupäivä 4.6.2012.) Perintö- ja lahjaverolain 7a §:n 2 ja 3 momentin vapaaosaa ei sovelleta muun kuin lähiomaisen pidettävän verotukseen, sillä muu henkilö ei suorita perintöveroa säästö määrän ylittävältä osalta.

Esimerkki 6:

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen kuolemantapauskorvaus 101 000 euroa maksetaan vuonna 2012 vakuutetun serkulle, joka ei ole tuloverolain 2:34.3 §:n 2 kohdan mukainen lähiomainen. Vakuutuksen säästö määrä on 100 000 euroa. Vakuutus on otettu 1.12.2009. Käytännössä muun kuin lähiomaisena pidettävän vakuutus korvauksen saajan verotuksessa ei ole väliä sillä, milloin vakuutus on otettu. Verotus menee ennen tai jälkeen hallituksen esitystä otettujen vakuutusten osalta samalla tavalla.

Tuloverotus

Kuolemantapauskorvaus 101 000 on kokonaan saajan veronalaista pääomatuloa, koska se maksetaan muulle kuin lähiomaiselle. Maksaja toimittaa korvauksesta ennakonpidätyksen 31 320 euroa ($30\% \times 50\,000 + 32\% \times 51\,000$).

Perintöverotus

Kuolemantapauskorvaus on perintöverotuksessa veronalaista vakuutuksen säästö määrään eli 100 000 euroon saakka. Perintöverotuksessa veronalaisesta määrästä vähennetään säästö määrään maksettu tulovero eli 31 000 euroa ($30\% \times 50\,000 + 32\% \times 50\,000$). Perintöverotuksessa veronalaista on siis yhteensä 69 000 euroa

Säästö määrään ylimenevä osa 1000 euroa on perintöverosta vapaa. Näin ollen säästö määrään ylittävältä osalta maksettua tuloveroa ei myöskään vähennetä perintöverotuksessa.

3.5 Ennen 6.5.2004 otettu vakuutus

Hallitus antoi 6.5.2004 esityksenä Eduskunnalle vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännöksiä uudistamiseksi HE 80/2004 vp. Laki tuloverolain muuttamisesta 772/2004 tuli voimaan 1.1.2005. Tuloverolain muutossäädöksiä sovelletaan pääsääntöisesti lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen maksettaviin vakuutusmaksuihin ja eläkkeisiin sekä muihin eläkevakuutuksen perusteella maksettuihin suorituksiin tietyin poikkeuksin.

Viimeistään 5.5.2004 otetun vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella kertyy ansiotulona verotettavaa eläkettä. Ansiotulona verotettavaa tuloa kertyy ennen lain voimaantuloa tai verovuonna 2005 maksetuista maksuista kertyneestä vakuutussäästöistä ja säästöille kertyneestä tuotosta. 6.5.2004 ja sen jälkeen otettujen vapaaehtoisten eläkevakuutusten perusteella kertyy pääomatulona verotettavaa eläkettä. (TuloveroL 2:34a.1 §; Laki tuloverolain muuttamisesta 772/2004.) Koko nostettava eläke verotetaan näin ollen pääomatulona, vaikka maksuja olisi vuonna 2004 vähennetty ansiotulosta.

Ennen 6.5.2004 otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten vakuutusten perusteella voi nyky-päivänä kertyä sekä ansio- että pääomatulona verotettavaa eläkettä. Ansiotuloa on eläke, joka maksetaan ansiotulosta vähennettyjen vakuutusmaksujen ja niiden tuottojen perusteella. Muilta osin maksettava eläke verotetaan pääomatulona. Vakuutusyhtiöiden käytännöt eläkkeen maksussa vaihtelevat esimerkiksi siten, että ansiotuloa oleva eläke maksetaan vakuutetulle ensin. Vakuutusyhtiöt voivat maksaa molempia eläkelajeja myös samanaikaisesti. Vakuutusyhtiöt ilmoittavat vuosi-ilmoituksillaan maksettavan eläkkeen tulolajin. (Verohallinto 2010b, 4 Eläkkeen ja muun suorituksen maksaminen ja verotus, hakupäivä 4.6.2012.)

3.6 Ennen 18.9.2009 otettu vakuutus

Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009 tuli voimaan 1.1.2010. Tuloverolain muutoksia sovelletaan pääosin vakuutuksiin, jotka liittyvät 18 päivänä syyskuuta 2009 ja sen jälkeen otettuun vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen. Hallituksen esityksen HE 158/2009 vp antopäivänä 18.9.2009 voimassa olleeseen vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen sovelletaan pääosin aiemmin voimassa olleita tuloverolain säännöksiä. Vakuutus katsotaan voimassa olevaksi, kun vakuutus sopimuksen mukaisia maksuja on alettu maksaa. (Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009.)

Ennen 18.9.2009 otettuun vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen perustuvaa eläkettä voidaan alkaa maksaa vakuutetun täytettyä 62 vuotta (HE 158/2009 vp, 12). 62 vuoden nostoikää sovelletaan vakuutuksiin verovuosina 2010–2016 (Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009). Käytännössä säännös tarkoittaa sitä, että viimeistään 17 päivänä syyskuuta 2009 otetuissa vapaaehtoisissa yksilöllisissä eläkevakuutuksissa sovelletaan alun perin sovittua eläkeikää vuoden 2016 loppuun ilman, että sillä on vaikutusta vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuuteen. Vakuutussäästö, joka on kertynyt ennen lain 1741/2009 voimaantuloa tai kertyy vuoden 2016 loppuun mennessä maksetuista maksuista, voidaan näin ollen maksaa sinä aikana, jona eläke on vakuutus sopimuksessa sovittu maksettavaksi. (HE 158/2009 vp, 28.)

3.6.1 Vähennyskelpoisuus vanhoilla vakuutuksilla

Verovelvollisella on oikeus vähentää vanhojen vapaaehtoisten eläkevakuutusten maksuja 5 000 euroa vuodessa. Vähennyskelpoinen enimmäismäärä on kuitenkin 2 500 euroa, jos verovelvollisen työnantaja on maksanut verovelvolliselle ottamansa vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuja. Vähennysoikeus koskee vapaaehtoista eläkevakuutusta, jonka on ottanut verovelvollinen tai tämän puoliso ja jossa verovelvollinen on vakuutettuna. (HE 158/2009 vp, 48.) Maksujen vähennyskelpoisuuteen sovelletaan Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009 mukaan vanhoja säännöksiä, jos vakuutusmaksuja on alettu maksaa viimeistään 17.9.2009. Näin ollen viimeistään 17.9.2009 otetun eläkevakuutuksen maksut saadaan jatkossakin vähentää siitä huolimatta, että verovelvolliselle maksetaan tai aletaan myöhemmin maksaa eläkettä (Verohallinto 2010b, 2 Maksujen vähentäminen, hakupäivä 4.6.2012.)

Hallituksen esityksen 18.9.2009 jälkeisiin eläkevakuutuksiin sovelletaan aiempaa huomattavasti tiukempia vähennyskelpoisuuteen liittyviä säännöksiä. Vähennyskelpoisuuden edellytyksiä muutettiin useilta osin laissa tuloverolain muuttamisesta 1741/2009. Muutokset olivat osaksi seurausta verotuen laajentamisesta pitkäaikaissäätämissopimuksiin. Vähennyskelpoisuuden edellytykset haluttiin neutraalisuussyistä samanlaisiksi sekä pitkäaikaissäätämissopimuksiin että eläkevakuutuksiin. (HE 158/2009 vp, 12.)

3.6.2 Eläkkeen maksaminen ja tulolaji

Viimeistään 17.9.2009 otetun vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella kertyy pääomatulona verotettavaa eläkettä. Vanhojen säännösten mukaan 34 a §:n 4 momentissa verovelvollisen tai tämän puolison ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke ja muu vakuutusasu on veronalaista pääomatuloa. Pääomatulona verotettavaa tuloa on myös tällaiseen vakuutukseen perustuva perhe-eläke, jos eläkkeen saajana on vakuutetun rintaperillinen, puoliso tai tämän rintaperillinen. (HE 158/2009 vp, 44–45.)

Vanhan, hallituksen esityksen antopäivänä 18.9.2009 voimassa olleen tuloverolain 34a §:n 2 momentin mukaan vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä on tar-

koitettu maksettavaksi toistuvina erinä puolivuositain tai lyhyemmin väliajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän tai vähintään kahden vuoden ajan (HE 158/2009 vp, 45). Takaisinmaksuaika vanhoilla eläkevakuutuksilla voi näin ollen olla lyhimmillään 2 vuotta. Jos vanhoihin säännöksiin perustuvaa eläkettä kuitenkin maksetaan lyhyemmässä kuin kahden vuoden ajassa tai jos eläkettä maksetaan vanhan tuloverolain 54 d §:n 2 momentin vastaisesti, luetaan maksettu määrä pääomatuloksi 50 prosentilla korotettuna. Vanhojen säännösten 54 d §:n 2 momentin mukaan eläkkeen nostoikä tulee olla 62 vuotta tai, jos eläkettä aletaan maksaa aiemmin, tulee perusteina olla jokin seuraavista: vakuutetun vähintään vuoden kestänyt työttömyys tai pysyvä työkyvyttömyys, puolison kuolema tai avioero. (HE 158/2009 vp, 45, 48.)

3.6.3 Vanhojen vakuutusten kuolemanvarakorvaus

Vanhojen eläkevakuutusten nojalla eläkettä voidaan maksaa vakuutetulle hänen täytettyään määräiän tai hänen kuoltuaan perhe-eläkettä edunsaajalle. Vanhoihin, ennen 18.9.2009 solmittuihin eläkevakuutus sopimuksiin on usein liitetty kuolemanvaravakuutus, jonka perusteella edunsaajat saavat kertakorvauksena vakuutus korvauksen. (HE 158/2009 vp, 6.) Vanhassa järjestelmässä eläkevakuutus ja kuolemanvaravakuutus ovat verotuksellisesti täysin erillisiä vakuutus sopimuksia (Korpela 2012, 123). Perintö- ja lahjaverolain muutossäädösten mukaan uusia lain säännöksiä sovelletaan vakuutus korvauksiin, jotka on saatu lain voimaantulopäivänä 1.1.2010 tai sen jälkeen tapahtuneen kuolemantapauksen johdosta (PerVL 12.7.1940/378, muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen 29.12.2009/1744). Vanhoja kuolemanvaravakuutuksia koskevia tuloverolain säännöksiä sovelletaan vakuutuksiin, jotka liittyvät 18 päivänä syyskuuta 2009 ja sen jälkeen otettuun eläkevakuutukseen (Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009). Vanhan, hallituksen esityksen antopäivänä 18.9.2009 voimassa olleen tuloverolain mukaan kuolemanvaravakuutuksen maksut eivät olleet vähennyskelpoisia verotuksessa muiden eläkevakuutusmaksujen tapaan. Kuolemanvaravakuutusten maksut voitiin periä erillisenä suorituksena tai ne sai vähentää eläkevakuutukselle suoritettavasta kuolevuushyvityksestä.

Vakuutuskorvauksen saajana lähiomainen

Kuolemanvaravakuutuksen perusteella maksettu vakuutuskorvaus on vanhan tuloverolain 1535/1992 36 §:n nojalla tuloverotuksessa verovapaata tuloa, jos se maksetaan vakuutetun kuoleman johdosta kertakorvauksena hänen puolisolleen, vakuutetun tai puolison rintaperilliselle tai muille lainkohdassa mainituille lähiomaisille.

Perintöverotusta koskevia uusia, vuoden 2010 alusta voimaan tulleita perintö- ja lahjaverolain säännöksiä sovelletaan myös vanhojen kuolemanvaravakuutusten perusteella maksettaviin vakuutusasuorituksiin, jos kuolemantapaus on sattunut lain voimaantulon jälkeen (HE 158/2009 vp, 13). Perintö- ja lahjaverolain 2:7a §:n 3 momentin mukaan perintöveroa on suoritettava vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen perusteella saadun vakuutuskorvauksen koko määrästä eläkevakuutuksen säästösummaan saakka. Mikäli vakuutuskorvaus ylittää eläkevakuutuksen säästösumman, sovelletaan perintöverotuksessa 35 000 euron vapaaosaa, puolison osalta puolet tai vähintään 35 000 euroa. (PerVL 2:7a.2 §.)

Esimerkki 7:

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen kuolemantapauskorvaus 1 000 000 euroa. Korvaus maksetaan vakuutetun lapselle. Vakuutuksen säästö määrä on 1 000 000 euroa. Vakuutus on otettu 1.12.2001 ja perittävä kuolee vuonna 2012.

Tuloverotus

Kuolemantapauskorvaus on tuloverotuksessa verovapaa, koska vakuutus on otettu ennen 18.9.2009 ja kuolemantapauskorvaus maksetaan lähiomaiselle.

Perintöverotus

Kuolemantapauskorvaus on perintöverotuksessa veronalaista koko määrältään.

Korvauksen saaja eli vakuutetun lapsi kuuluu perintö- ja lahjaverolain 2 luvun 11 §:n mukaan ensimmäiseen veroluokkaan. Oletetaan, että lapsi on täysi-ikäinen, jolloin hän ei saa perintöosuudestaan perintö- ja lahjaverolain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista alaikäisyysvähennystä. Lapsi maksaa korvauksesta veroa seuraavasti olettaen, että korvaus kattaa koko

hänen perintöosuutensa: $(1000\ 000 - 200\ 000) \times 0,16 + 21\ 700 = 149\ 700$ euroa.

Esimerkki 8:

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen kuolemantapauskorvaus 1 050 000 euroa maksetaan vakuutetun lapselle. Vakuutuksen säästö määrä on 1 000 000 euroa. Vakuutus on otettu 1.12.2001.

Tuloverotus

Kuolemantapauskorvaus on tuloverotuksessa verovapaa, koska vakuutus on otettu ennen 18.9.2009 ja kuolemantapauskorvaus maksetaan lähiomaiselle.

Perintöverotus

Kuolemantapauskorvaus on perintöverotuksessa veronalaista yhteensä 1 015 000 euron osalta: vakuutuskorvauksen määrä ylittää vakuutuksen säästö määrän 50 000 eurolla. Tästä määrästä saa 35 000 euron suuruisen vapaaosan perintöverotuksessa. Koko säästö määrä eli 1 000 000 on veronalaista perintöverotuksessa sekä vapaaosan ylittävä osa 15 000 euroa (50 000-35 000) verotetaan myös.

Vakuutuskorvauksen saajana muu kuin lähiomainen

Jos korvauksena saajana on muu kuin perittävän lähiomaisena pidettävä henkilö, verotetaan saatu korvaus koko määrältään pääomatulona (TuloveroL 2:34.3 § 2 k). Korvaus verotetaan tuloverotuksen lisäksi säästö määrään saakka myös perintö- ja lahjaverolain mukaan. Perintöverotuksessa korvauksesta saadaan kuitenkin vähentää vero, joka vakuutuskorvauksesta on maksettu tuloverotuksessa. Säästö määrän ylimenevästä osasta ei peritä perintöveroa, koska tulovero maksetaan myös säästö määrän ylimenevältä osalta. (PerVL 2:7a.1 §). (Esimerkki 6: Muun kuin lähiomaisen verotus menee samalla tavalla riippumatta siitä, onko kuolemantapaus sattunut ennen vai jälkeen 18.9.2009.)

4 SIJOITUSVAKUUTUSTEN VEROTUS

Pääluvussa tarkastellaan toista sijoitussidonnaista vakuutusmuotoa; sijoitusvakuutusta ja sen liitännäistä; henkivakuutusta. Pääluku esittelee vakuutusmuodon pääpiirteittäin. Pääluvussa keskitytään vakuutuksen verotukseen vakuutetun itsensä osalta sekä lahjaverotuksen ja kuolemanvarakorvauksen verotuksen osalta. Pääluvussa verotusta käsitellään lähinnä voimassa olevan lainsäädännön osalta, mutta työssä on kuvattu myös hie- man henkivakuutuksen verotuksessa tapahtuneita lakimuutoksia.

4.1 Sijoitus- ja säästövakuutukset

Sijoitus- ja säästövakuutukset ovat henkivakuutusyhtiön kanssa solmittavia henkivakuutus- sopimuksia, joiden tarkoituksena on kerryttää asiakkaan säästöjä tulevaisuutta varten. Säästövakuutus-nimitystä käytetään henkivakuutuksista, joihin säästetään useissa pie- nissä erissä esimerkiksi kuukausittain. Sijoitusvakuutukset puolestaan ovat sellaisia henkivakuutuksia, joihin sijoitetaan kerralla suurempia summia. Sijoitus- ja säästöva- kuutusten tuotto kertyy sen mukaan, onko vakuutus sijoitussidonnainen vai laskuperus- tekorkoinen. (Finanssivalvonta 2010, hakupäivä 11.6.2012.)

Henkivakuutukset voidaan jakaa säästöhenkivakuutukseen ja kuolemanvaravakuutuk- seen (Verohallinto 2012a, 83, hakupäivä 11.5.2012). Henkivakuutuksena pidetään tulo- verolain mukaan vain sellaista vakuutus sopimusta, jossa on sovittu vakuutetusta ja edunsaajasta ja joka kuuluu vakuutusluokista annetussa laissa 526/2008 tarkoitettuihin henkivakuutusluokkiin 1–3 (TuloveroL 2:34.2 §). Henkivakuutukset voivat olla joko riskivakuutuksia tai riski- ja säästövakuutuksen yhdistelmiä. Riskivakuutuksen perus- teella maksetaan kuolemantapauskorvausta vakuutetun omaisille tai muulle edunsaajal- le. Säästöhenkivakuutuksen säästösumma puolestaan maksetaan vakuutus sopimuksessa sovittuna aikana edunsaajalle. Samaan henkivakuutus sopimukseen voi sisältyä myös tapaturma-, työkyvyttömyys- ja sairauskuluvakuutus. Vakuutussuoritusten verotus riip- puu aina siitä, mistä vakuutuksesta vakuutussuoritus maksetaan ja mitä vakuutuksella korvataan. (Verohallinto 2012a, 83, hakupäivä 11.6.2012.)

4.2 Henkivakuutussuorituksen verotus

Henkivakuutussuorituksena pidetään kertyneen säästösumman lisäksi myös vakuutusmaksujen palautuksena tai takaisinostolla saatua korvausta sekä muutosarvoa, joka on luettu vakuutuksenottajan hyväksi muutettaessa vakuutusta muunlaiseksi vakuutukseksi (TuloveroL 2:34.2 §). Henkivakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus verotetaan pääomatulona. Pääomatulona verotetaan ainoastaan vakuutuksen tuotto, jos vakuutussuoritus maksetaan kerralla tai useammassa erässä alle kahden vuoden kuluessa vakuutetun saavutettua määräänsä. Jotta verotettavaa tuloa olisi vain tuotto, tulee vakuutussuorituksen saajana olla vakuutuksenottaja itse tai tämän puoliso, vakuutuksenottajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, ottolapsi tai tämän rintaperillinen, kasvattilapsi taikka puolison lapsi. (TuloveroL 2:34.1 §, 2:34.3 § 1-2 k.) Jos kyseiset tuloverolain 34 §:n 3 momentin ehdot kahden vuoden maksuajasta ja suorituksen saajasta eivät täyty, on koko suoritus veronalaista pääomatuloa. Koko määrältään veronalaisia vakuutussuorituksia ovat esimerkiksi veljen lapselle otetun tai muun kuin verotuksessa puolisona pidetyn henkilön avopuolisolleen ottaman vakuutuksen perusteella maksetut säästösummat. (Verohallinto 2012a, 83, hakupäivä 11.6.2012.)

Tuloverolain 34 §:n 2 momentin mukaan säästösumman lisäksi vakuutuksen palautusta, takaisinostoa ja muutosarvoa pidetään myös henkivakuutuskorvauksen suorituksina. Takaisinostolla tarkoitetaan sitä, että vakuutuksenottaja, joka on myös vakuutettu, nostaa vakuutussuorituksen ennen sen erääntymistä. Vakuutuksenottajaa verotetaan maksettusta takaisinostoarvosta vain tuoton osalta. (Verohallinto 2012a, 85, hakupäivä 11.6.2012.)

Henkivakuutuksen tuotto saadaan, kun vakuutussuorituksesta vähennetään maksettujen vakuutusmaksujen yhteismäärä. Maksettujen vakuutusmaksujen määrään lasketaan vain samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä säästöhenkivakuutuksesta ja siihen liittyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut. (TuloveroL 2:35 §.) Samaan vakuutussopimukseen mahdollisesti sisältyvistä muista henkilövakuutuslajeista, kuten tapaturma-, työkyvyttömyys- tai sairauskuluvakuutuksesta maksettuja vakuutusmaksuja ei siis voi vähentää tuoton laskennassa. (Verohallinto 2012a, 85, hakupäivä 11.6.2012.)

Sijoitussidonnaisissa henkivakuutuksissa vakuutuksen arvon kehitys on sidoksissa vakuutusyhtiön omistamien sijoituskohteiden arvoon. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen sopimusehdoissa voidaan sopia, että vakuutuksenottajalla on oikeus päättää sijoituksista ja niiden luovutuksista vakuutuksen voimassaoloaikana. Sijoituskohteiden vaihtaminen ja luovutus eivät aiheuta vakuutuksenottajalle tuloverotusta, sillä sijoituskohteet eivät ole vakuutuksenottajan omaisuutta. (Verohallinto 2012a, 84, hakupäivä 11.6.2012. Henkivakuutuksen sijoituskohteiden arvon kehitys saattaa aiheuttaa sijoittajalle sijoitustappion, jossa takaisinoston yhteydessä maksettava summa on pienempi kuin maksettujen vakuutusmaksujen yhteismäärä. Keskusverolautakunnan ratkaisun KVL:110/1998 mukaan sijoitusvakuutuksen takaisinoston perusteella syntynyt tappio ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen luovutustappioiden tapaan.

4.3 Verotus kuolintapauksessa

Sijoitus- ja säästövakuutuksiin liittyy vakuutustoiminnalle ominainen riskielementti. Riski liittyy siihen, jos vakuutettu ei eläkään vakuutuksen erääntymishetkellä vaan vakuutukseen kertynyt säästösumma siirtyy vakuutusyhtiölle jaettavaksi muille vakuutetuille. Tämän riskin välttämiseksi sijoitusvakuutuksiin liitetään useimmiten kuolemanvaraturva, jonka perusteella henkivakuutukseen kertynyt säästösumma maksetaan korvauksena vakuutetun lähipiirille tai edunsaajalle kuolemantapauksen sattuessa. (Finanssivalvonta 2010, hakupäivä 11.6.2012.)

4.3.1 Lähiomainen suorituksen saajana

Vakuutussuoritus, joka maksetaan vakuutetun kuoleman johdosta kertakorvauksena hänen tuloverolain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaiselle lähiomaiselleen tai vakuutetun kuolinpesälle on tuloverotuksessa verovapaata tuloa (TuloveroL 2:36.1 § 1 k). Koska koko kuolemanvaravakuutuksen perusteella saatu henkivakuutuksen säästösumma on vakuutuksenottajan lähiomaisille ja kuolinpesälle verovapaata tuloa tuloverotuksessa, verotetaan saatu vakuutussuoritus silloin perintö- ja lahjaverolain 2:7a.1 §:n nojalla: perintöveroa on suoritettava perittävän kuoleman johdosta kuolinpesälle tai edunsaajalle maksettavasta vakuutuskorvauksesta sekä taloudellisesta tuesta. Vaikka korvaus verotetaan perintönä, ei se sitä siviilioikeudellisesti kuitenkaan ole, sillä nimetyille edunsaajal-

le maksettu vakuutuskorvaus ei yleensä vaikuta perinnönjakoon. Ainoastaan ylisuuret vakuutusmaksut voidaan ottaa huomioon edunsaajan saamana ennakkoperintönä. (Korpela 2012, 126.)

Henkivakuutuksen perusteella saatu kuolemantapauskorvaus on perintöverotuksessa verovapaata siltä osin kuin kunkin edunsaajan tai perillisen saama samasta kuolemantapauksesta johtuva vakuutuskorvaus ja taloudellinen tuki on enintään 35 000 euroa. Lesken ollessa edunsaajana verovapaaksi osaksi katsotaan puolet tai vähintään 35 000 euroa lesken edunsaajamääräyksen nojalla saamien vakuutuskorvausten ja taloudellisen tuen yhteismäärästä. (PerVL 2:7a.2 §.) Lisäksi lesken veronalaisesta perintöosuudesta vähennetään 60 000 euron puoliso vähennys (PerVL 2:12.1 § 1 k). Puolisona pidetään henkilöitä, jotka ovat ennen verovuoden päättymistä solmineet avioliiton ja avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa eläneitä henkilöitä, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi (TuloveroL 2:7.1 §, 2:7.3 §). Jos perinnönsaajana on perittävän alaikäinen lapsi tai ottolapsi, vähennetään hänen veronalaisesta perintöosuudestaan 40 000 euron alaikäisyysvähennys (PerVL 2:12.1 § 2 k).

Esimerkki 9:

Käytännössä perintö- ja lahjaverolain säännökset mahdollistavat leskelle 159 999 euron verovapaan vakuutuskorvauksen: puolet tai vähintään 35 000 on korvauksen verovapaa osa eli 159 999 euron korvauksesta verovapaata on 79 999,50 euroa perintö- ja lahjaverolain 7a §:n 2 momentin nojalla. Verovapaan osan ylittävän osa eli loput 79 999,50 euroa ovat perintöveronalaista, mutta lesken saama 60 000 euron puoliso vähennys (PerVL 2:12.1 § 1 k) veronalaisesta perintöosuudesta vähentää verotettavan perintöosuuden määrän 19 999,50 euroon. Tästäkään 19 999,50 eurosta ei makseta veroa, sillä perintöveroasteikko alkaa vasta 20 000 eurosta (PerVL 2:14.1 §).

Vihitty puoliso voi saada siis puolet kuolemantapauskorvauksesta tai vähintään 35 000 euron verovapaan osan sekä lisäksi 60 000 euron puoliso vähennyksen. Avopuoliso voi saada 60 000 euron puoliso vähennyksen perintö- ja lahjaverolain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan ja tuloverolain 7 §:n 3 momentin perusteella, mutta 35 000 euron vapaaosaan ei

avopuolison osalta sovelleta leskeen sovellettavaa puolet tai vähintään 35 000 euron verovapaata osaa. Avopuoliso voi saada muiden edunsaajien tai perillisten tavoin korkeintaan 35 000 verovapaan osan (PerVL 2:7a.2 §).

4.3.2 Muu kuin lähiomainen suorituksen saajana

Vakuutussuorituksen saajan ollessa joku muu kuin tuloverolain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukainen vakuutetun lähiomainen verotetaan korvaus koko määrältään pääomatuloa. (Verohallinto 2012a, 84, hakupäivä 11.6.2012.) Koska koko vakuutuskorvaus on tuloverotuksessa veronalaista tuloa, on se kuitenkin perintöverotuksessa verovapaata (PerVL 2:7a.1 §). Tuloverolain 7 §:n 3 momentin määritelmä puolisoista aiheuttaa lapsettomalle, vähän aikaa yhdessä asuneelle avoparille sen, että avopuolison edunsaajamääräyksen nojalla saama vakuutussuoritus on kokonaisuudessaan pääomatuloa (Korpela 2012, 128).

4.4 Lahjaverotus

Jos henkivakuutuksen säästösumma maksetaan tuloverolain 34:3 §:n 2. kohdan mukaan vakuutetun lähiomaisena pidettävälle henkilölle, on saatu vakuutussuoritus veronalaista tuloverotuksessa vain tuoton osalta. Tuloverotuksessa verovapaa osa eli muu kuin vakuutuksen tuotto voi kuitenkin olla lahjaverotuksessa veronalaista. (Verohallinto 2012a, 85, hakupäivä 11.6.2012.)

Lahjana pidetään perintö- ja lahjaverolain mukaan vakuutuksesta edunsaajamääräyksen nojalla vastikkeetta saatua vakuutuskorvausta. Tällaiset vakuutuskorvaukset ovat saajalle lahjaverosta vapaita siltä osin kuin niiden yhteismäärä kolmen vuoden aikana on enintään 8 500 euroa. (PerVL 3:18a.1 §.) Siltä osin kuin lahjana saatu vakuutuskorvaus on tuloverotuksessa veronalaista tuloa tuoton osalta, on se kuitenkin lahjaverotuksessa verovapaa (PerVL 3:18a.2 §). Lahjaveroa ei myöskään tarvitse suorittaa alle 4000 euron arvoisesta lahjasta. Mikäli sama henkilö saa samalta lahjanantajalta kolmen vuoden kuluessa useampia lahjoja, joiden yhteissumma on yli 4000 euroa, on veroa suoritettava vasta, kun lahjojen yhteisarvo nousee yli mainitun summan. (PerVL 3:19.1 § 3 k.) Käytännössä säästövakuutuksen avulla on näin ollen mahdollista siirtää varoja 12 499 euroa

(8 500+ 3999) kolmen vuoden välein verovapaasti sukulaisille, koska vain 8 500 euron ylittävä osa verotetaan lahjana ja lahjasta ei tarvitse suorittaa veroa mikäli lahjojen arvo kolmen vuoden sisällä on alle 4000 euroa (Korpela 2012, 125).

Esimerkki 10:

Vakuutus sopimuksen mukaan vakuutus suoritus maksetaan vakuutusnottajan lapsenlapselle. Vakuutuksen pääoma on sijoitusaikana kasvanut 10 000 eurosta 12 000 euroon. Pääoman tuotto on 2000 euroa, josta vuonna 2012 maksetaan veroa 600 euroa (2000 x 30 %). Sijoitetusta pääomasta eli 10 000 eurosta 8 500 euroa on verovapaata ja ainoastaan 1 500 euroa verotetaan lahjana. Lahjaveroa ei kuitenkaan tarvitse maksaa alle 4000 euron lahjasta.

Henkivakuutukseen perustuva vakuutus suoritus on muulle kuin vakuutusnottajan lähiomaisena pidettävälle henkilölle pääomatulona verotettavaa tuloa koko vakuutus suorituksen osalta (TVL 2:34.1 §, 2:34.3 § 2 k). Näin ollen vakuutus suoritusta ei katsota perintö- ja lahjaverolain mukaiseksi lahjaksi, sillä vakuutus suoritus on jo tuloverotuksessa edunsaajan veronlaista tuloa koko määrältään (PerVL 3:18a.2 §).

4.5 Ennen 1.1.1989 otettu vakuutus

Ennen vuotta 1989 otettuun vakuutukseen tai ennen vuotta 1989 sattuneeseen vakuutus tapahtumaan perustuvan vakuutus suorituksen veronalaisuuteen ja veronalaisen määrän laskemiseen sovelletaan ennen tuloverolakia 30.12.1992/1535 voimassa olleen tulo- ja varallisuusverolain säännöksiä. Tällaiseen, ennen vuotta 1989 otettuun vakuutukseen perustuva, tuloverolain voimaantumisen jälkeen saatu veronalainen vakuutus suoritus on verotettava nykyisen tuloverolain säännösten mukaan. (TuloveroL 4:143.1 §.)

Ennen 1.1.1989 otetun säästöhenkivakuutuksen tuotto lasketaan siten, että maksettavasta vakuutus suorituksesta vähennetään 1.1.1989 jälkeen maksetut vakuutus maksut sekä vakuutuksella 31.12.1988 ollut muutosarvo 10 prosentilla korotettuna. (Verohallinto 2012a, 85, hakupäivä 18.6.2012.)

Esimerkki 11:

Säästöhenkivakuutus on otettu vuonna 1987. Vuosina 1987 ja 1988 vakuutusmaksuja on maksettu yhteensä 2000 euroa. Muutosarvo, eli arvo, joka luettiin vakuutuksenottajan hyväksi 31.12.1988 muutettaessa vakuutus uudennlaiseksi, oli 2500 euroa. Tuoton laskemiseksi muutosarvo korotetaan 10 % eli 250 eurolla, jolloin korotetuksi muutosarvoksi tulee yhteensä 2750 euroa. Vuoden 1989 jälkeen säästöhenkivakuutuksen maksuja on maksettu 10 000 euroa. Maksettava vakuutusmaksu on 18 000 euroa, jolloin veronalaiseksi tuotoksi tulee 5250 euroa (18 000-10 000-2750).

5 VEROTUKSEN EDUT JA RISKIT

Pääluvussa viisi tarkastellaan sijoitusrahaston osakkaan verotukseen liittyviä etuja ja riskejä sekä vertaillaan verolainsäädännön osalta sijoitusrahastoihin sijoittamista ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin sijoittamista. Pääluvussa tarkastellaan myös vapaaehtoisesta eläkevakuutuksen verotuksen sekä sijoitusvakuutuksen verotuksen etuja ja riskejä. Verotuksen etuja ja riskejä käsitellään oikeuskirjallisuuden, asiantuntijakirjoitusten ja Pohjois-Pohjanmaan verotoimiston johtavan veroasiantuntijan teemahaastattelun kautta. Lisäksi pääluvussa käydään vuoropuhelua kirjoittajan omien johtopäätösten ja lähdemateriaalin välillä.

5.1 Sijoitusrahaston kasvuosuuden verotuksen edut ja riskit

Sijoitusrahaston osakkaan verotukseen liittyy sekä etuja että riskejä, joita sijoittajan kannattaa pohtia ja ottaa huomioon harkitessaan rahastosäästämistä. Kasvurahastoissa sijoitusosuudelle kertynyt pääomitettu tuotto on mahdollista realisoida ainoastaan myymällä koko sijoitusrahasto-osuus. Tällöin pääomitettu tuotto tulee verotettavaksi luovutusvoiton verotusta koskevien säännösten mukaan. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Rahaston realisointi myymällä koko rahasto-osuus on sekä etu että riski sijoittajalle. Sijoitusrahaston kasvuosuudesta ei ole mahdollista nostaa tuottoa silloin tällöin esimerkiksi kuukausittain vaan tuotto ja rahaston pääoma maksetaan sijoittajalle yhdessä erässä myynnin yhteydessä.

Sijoitusrahaston kasvuosuuksien osalta tuottoa ei siis ole mahdollista nostaa pienissä erissä mutta rahasto-osuuksien myyminen useammassakin kuin yhdessä erässä on mahdollista: kasvuosuuksista varojen nostaminen ulos rahastosta pienentää sijoittajan rahasto-omaisuuden arvoa. Tuotto-osuuksista käteistä voidaan ottaa ulos sekä rahastosta säännöllisesti maksettavana tuottona että osuuksia myymällä, kasvuosuuksista varoja voidaan nostaa vain myymällä. (Taloustaito 08/2012, hakupäivä 11.11.2012.) Sijoittajan myydessä rahasto-omaisuuttaan sovelletaan First in - First out- periaatetta. Mikäli sijoittaja haluaa myydä vain osan rahasto-osuuksistaan, konkretisoituu verotus silloin ulos-

maksettavien rahasto-osuuksien ja niille kertyneen tuoton osalta. Pelkästään tuottoa kasvurahastoista ei voi nostaa.

Sijoitusrahaston kasvuosuus voi kerätä tuottoa tuotolle ilman, että välistä maksetaan veroa. Verotuksen aika tulee vasta, kun rahasto-osuuden omistaja myy rahasto-osuutensa. Sijoitusvakuutusten myyjät mainitsevat usein tuotteensa eduksi muun muassa sen, että vakuutuksen sisällä olevien sijoituskohteiden (esimerkiksi rahastojen) tuottoa ei veroteta heti vaan vasta, kun se nostetaan ulos vakuutuksesta. Vakuutussijoittajan verotus näin ollen siirtyy. Samankaltaisen edun sijoittaja saa kuitenkin aivan tavallisesta rahastosijoituksestakin. Sijoitusrahasto ei Suomessa joudu maksamaan veroa saamastaan tuotosta. Näin ollen tuotto voidaan jättää rahastoon kasvamaan lisää tuottoa ja kasvattamaan rahasto-osuuden arvoa. Näin rahastosijoittaja voi saada tuottoa sillekin osalle, jonka hän tavallisesti maksaisi heti pääomatuloverona verottajalle. Mitä pidempi sijoitusaika on, sitä suurempi merkitys tällä tuottoa tuotolle -vaikutuksella yleensä on. (Taloustaito 08/2012, hakupäivä 11.11.2012.)

Sijoitusrahastosäästämisen etuihin kuuluu rahaston kasvuosuuden vaihto tuottoosuuteen tai päinvastoin ilman luovutusvoiton verotusta. Sijoittaja voi esimerkiksi vaihtaa kasvuosuuden tuotto-osuuteen ja nostaa tuotot rahasto-osuudestaan vuosittain. Tällöin sijoittajan ei tarvitse maksaa vaihdosta veroa vaan verotus konkretisoituu vasta tuoton nostovaiheessa. Suoran rahastosäästämisen suurin etu sijoittajalle on tuoton verotus luovutusvoittona. Luovutusvoittoverotukseen liittyy paljon etuja kuten mahdollisen luovutustappion vähennyskelpoisuus sekä vähennykset pääomatuloista ja rahasto-osuuden arvosta. Luovutusvoittoverotuksen etuna on lisäksi mahdollisuus valita sijoittajalle edullisempi tapa laskea verotettava voitto joko hankintameno-olettamalla tai todellisilla kustannuksilla.

Erityisen hyödyllistä hankintameno-olettaman käyttö on silloin, kun sijoituksen tuotto on korkea ja sijoituksesta on pitkä aika: 40 prosentin hankintameno-olettamaa voi hyödyntää yli 10 vuotta omistetun sijoitusrahasto-osuuden kohdalla. Mitä korkeampi tuotto sijoitusrahasto-osuudella on, sen suuremman hyödyn sijoittaja saa. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Sijoitussidonnaisten vakuutusten verotuksessa hankintameno-olettama ei ole hyödynnettävissä vaan vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa verotetaan koko takaisinmaksettava summa ja sijoitusvakuutuksissa kertynyt tuotto.

Esimerkki 12:

Henkilö on sijoittanut rahasto-osuuksiin yhteensä 20 000 euroa vuosina 1992- 2001. Vuonna 2012 rahasto-yhtiö lunastaa osakkaan osuudet rahastosta 100 000 eurolla. Verotettavaksi voitoksi tulee 100 000 euroa x 0,60 (40 % hankintameno-olettama) eli 60 000 euroa, josta menee veroa 30 % x 50 000 euroa + 32 % x 10 000 euroa eli 18 200 euroa. Käteen henkilölle jää tässä tapauksessa 81 800 euroa.

Henkilö on sijoittanut henkivakuutukseen vastaavan summan 20 000 euroa vuosina 1992- 2001. Vuonna 2012 vakuutuksen tarjonnut taho maksaa kertyneen vakuutus pääoman ja tuoton (yhteensä 100 000 euroa) asiakkaalle kerralla, jolloin säästäjää verotetaan ainoastaan kertyneen tuoton osalta. Vakuutussäästäjä maksaa 100 000 euron vakuutus korvauksesta veroa tuoton eli 80 000 euron osalta seuraavasti: $0,30 \times 50\,000$ euroa + $0,32 \times 30\,000$ euroa eli yhteensä 24 600 euroa. Käteen henkilölle jää tässä tapauksessa 100 000 euroa - 24 600 euroa eli 75 400 euroa.

Esimerkki osoittaa, että sijoitusrahastojen verotus luovutusvoittoina mahdollistaa sijoittajalle merkittäviä veroetuja, jos sijoitusten omistusaika on pitkä. Sijoitusrahastot voivat tarjota henkilölle taloudellista turvaa eläkepäiviin siinä missä sijoitussidonnaiset vakuutuksetkin. Hankintameno-olettaman käyttö on hyödyllistä, kun sijoituksen omistusaika on yli 10 vuotta. Jos sijoitusrahasto-osuutta ei kuitenkaan ole omistettu kauaa vaan se on hankittu esimerkiksi eläkeiän kynnyksellä tarkoituksena nostaa varat eläkkeelle jäätyään, voidaan verotettava voitto laskea myös todellisten kustannusten kautta. Tällöin verotettavan voiton laskennassa saadaan vähentää kaikki sijoitusosuuksien hankinnasta ja myynnistä aiheutuneet kulut.

Rahastosäästäminen tuo sijoittajalle merkittävän edun verrattuna sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin, sillä säästäjä voi itse päättää milloin realisoi tuotot ja rahastopääoman sijoituksistaan. Yllättävien taloudellisten vaikeuksien ilmetessä rahaston realisoinnista ei säästäjälle myöskään aiheudu ylimääräisiä kustannuksia kuin ainoastaan luovutusvoiton verotus. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen kertynyt tuotto ja pääoma on mahdollista realisoida ilman kuluseuraamuksia ainoastaan tietyn määrään täytyessä.

Eläkesäästämisen sekä sijoitusvakuutussäästämisen riskinä verrattuna rahastosäästämisen on tietty sopimuksen mukainen määräikä, jolloin takaisinmaksu alkaa. Takaisinmaksu sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa voi osua juuri sellaisille vuosille, jolloin tuotto on tilapäisesti alhainen esimerkiksi talouden taantumien johdosta. Tällöin kaikki kurssit ja sijoituksen tuotot ovat matalalla tasolla. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen takaisinmaksun määräikä on tarkkaan määritetty vakuutus sopimukseen, jotta tuloverolain mukainen ja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuki eli vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus oikeus säilyy. Myös sijoitusvakuutuksiin tulee sopimusta solmittaessa määritellä nostoikä. Tällaiset, tietyn ennalta määrätyn nostoiän ja taantumien aiheuttamat ongelmat sijoitusten arvonkehityksessä eivät kosketa rahastosäästämistä yhtä paljon. Rahastosäästämisen etuihin kuuluu sijoitusrahasto-osuuden realisointi vapaavalintaisena aikana esimerkiksi silloin, kun tuotto-odotukset ovat mahdollisimman korkealla. Rahastosäästäjän on kannattavaa taloudellisen tilanteen salliessa odottaa sijoitustensa arvonkehitystä. Rahastosäästäjä hyötyy rahasto-osuuksien luovutusvoittoverotuksesta kuitenkin myös siinä tapauksessa, mikäli hän haluaa lunastuttaa rahasto-osuuksiaan niiden tappiollisesta arvosta huolimatta.

Esimerkki 13:

Henkilö on sijoittanut rahasto-osuuksiin 100 000 euroa. Lunastettaessa rahasto-osuuksia niiden arvo on 60 000 euroa. Rahastosäästäjälle aiheutunut luovutustappio 40 000 euroa on vähennyskelpoinen lunastusvuonna ja viitenä seuraavana vuonna syntyneistä veronalaisista luovutusvoitoista. Verohyöty on tällöin tappiostakin 30 prosentin verokannalla $0,30 \times 40\,000$ euroa eli 12 000 euroa. Tuloverolain 2 luvun 50 § 1 momentin mukaan tappion saa nykypäivänä vähentää lunastusvuoden ja viiden seuraavan vuoden aikana. Aiemmin luovutustappion sai vähentää lunastusvuonna ja kolmen seuraavan vuoden aikana. Tuloverolain kyseinen säännös viiden vuoden tappion vähennysajasta tuli voimaan 1.1.2011. Kolmen vuoden muuttuminen viiteen vuoteen mahdollistaa rahastosäästäjille sen, että mahdolliset tappiot tulevat todennäköisemmin vähennettyä sillä tappion vähennyskelpoinen aika on pidentynyt.

Henkilö on sijoittanut 100 000 euroa vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen. 100 000 eurosta hän on saanut verohyötyä 28 %:n verokannalla laskettuna

28 000 euroa eli hänen nettosijoituksensa on ollut 72 000 euroa. Eläke maksetaan henkilölle takaisin useana vuotena alkaen työntekijän eläkelain mukaisesta vanhuuseläkeistä. Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä maksetaan vakuutetulla takaisin yhteensä 60 000 euroa. Vakuutetulle on näin ollen aiheutunut 40 000 euron suuruinen tappio. Kuitenkin koko takaisinmaksettava summa 60 000 euroa on vakuutetulle kokonaan veronalaista pääomatuloa, josta maksetaan veroa nostovuonna 2012 ja kymmenen seuraavan vuoden aikana 30 ja 32 prosentin (tai verolainsäädännön muutosten tuomien verokantojen) verokannan mukaan yhteensä 18 000 euroa. Oletetaan, että verokanta säilyy seuraavat kymmenen vuotta samana ja, että henkilö nostaa takaisinmaksettavan summan kymmenen vuoden kuluessa, kunakin vuonna 6 000 euroa ($0,30 \times 6\,000$ euroa $\times 10$ vuotta = 18 000 euroa). Vakuutetun saama vähennyshyöty on näin ollen pienempi kuin tulosta menevä vero, koska pääomatuloveroprosenttia korotettiin vuoden 2012 alussa. Kyseisessä esimerkkitapauksessa vakuutettu saa käteensä yhteensä vain 42 000 euroa, joten tappiota syntyy 30 000 euroa (nettosijoitus 72 000 euroa – käteen jäävä 42 000 euroa). (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.)

Rahastosäästämisen mahdollisuudet ja riskit verrattuna vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen liittyvät siihen, että sijoitusrahastojen osalta ei saa tehdä varsinaisia verovähennyksiä sijoitusaikana. Näin ollen kokonaisyöty voi jäädä alhaisemmaksi verrattuna sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin. Rahastosäästämisen riskeihin kuuluu myös se, että rahaston tuottoa ja pääomaa ei ole mahdollista realisoida välillä ilman luovutusvoiton veroseuraamuksia. Näin ollen edelleen esimerkiksi toiseen rahastoon sijoitettava määrä alenee merkittävästi. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Ilman luovutusvoiton veroseuraamuksia ei myöskään selviä, mikäli sijoittaja haluaa vaihtaa osuutensa korkorahastosta osakerahastoon tai toisinpäin. Näin voi käydä tilanteessa, jossa korot ovat todella matalalla ja sijoittaja haluaisi saada sijoitukselleen mahdollisimman hyvän tuoton vaihtamalla esimerkiksi osakerahastoon.

5.2 Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen edut ja riskit

Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus tarjoaa niin sanottua verokannustettua säästämistä: yhteiskunta tarjoaa verokannusteen, jonka on tarkoitus houkutella ihmisiä säästämään yksilön ja yhteiskunnan kannalta toivotulla tavalla. Suomessa verokannuste toteutuu siten, että säästäjä voi vähentää säästöt verotuksessaan. Samalla säästäjä sitoutuu siihen, että säästöjä voi nostaa vasta tiettyjen, ennalta sovittujen ehtojen täytyttyessä eli esimerkiksi eläkeiän täytyttyessä. Suomessa ja useimmissa muissakin teollisuusmaissa verokannusteinen säästäminen toteutuu niin sanotun EET-mallin avulla. (Poikonen & Silvola 2010, 73–74.) EET-periaate (exemption, exemption, taxation) on kansainvälisesti sovellettava eläkesäästämisen verotukseen liittyvä periaate, jossa säästäjän maksumat vakuutusmaksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia, säästöaikaista tuottoa ei veroteta mutta aikanaan nostettava eläke on veronalaista tuloa. (HE 158/2009 vp, 5, 1:1.1.2, hakupäivä 31.5.2012)

EET-mallissa on tavoitteena, että säästäjän oman pääoman tuotto olisi lopulta verovapaa. Tämän toteutuminen edellyttää, että varojen säästämis- ja nostamisaikana sovelletaan keskimäärin samaa verokantaa. Pääomatuloverokannan muutokset vaikuttavat verokannustettuun säästämiseen ja muutokset ovat niin sanottu poliittinen riski sijoittajalle. Riskinä on, että pääomatuloverokannan nousu ja uusi, korkeampi verokanta koskevat niitä maksettavia etuuksia, jotka on vähennetty pienemmän prosentin mukaan. Poikosen & Silvolan mukaan lakimuutoksen yhteydessä tulisi suojata ne säästöt, joista vähennykset on tehty pienemmän prosentin mukaan siten, että niiden perusteella maksettavat etuudet verotettaisiin samalla prosentilla kuin millä vähennyksetkin on tehty. Tämä vaihtoehto ei kuitenkaan ole toteutunut vuoden 2012 voimaan tullessa lakimuutoksessa, jossa pääomatuloverokantaa muutettiin. Poikonen & Silvola ehdottavatkin teoksessaan *Eläkesäästäminen*, että yksi ratkaisu tähän kuluttajansuojaongelmaan olisi verokannustetun säästämisen verokannan lukitseminen siten, että verokanta ei muuttuisi pääomatuloverokannan muutosten mukana lainkaan. (Poikonen & Silvola 2010, 75–76.) Verokannan muutosten vaikutuksista EET-mallin kannattavuuteen ei ole esittänyt mitään yleispätevää laskelmaa. Pienikin verokannan korotus etenkin eläkeiän kynnyksellä saattaa aiheuttaa tilanteen, jossa EET-mallin tavoitteena oleva oman pääoman tuoton verottomuus ei enää toteudukaan. Tämän poliittisen riskin vuoksi säästäjän ei nykypäivänä

kannata perustaa säästämistään ainoastaan tuoton verottomuuden varaan. Säästäjän tulee sisäistää veromuutosten mahdollisuus osana säästämisen kokonaisuutta. Verotus ja lakimuutokset eivät nimittäin ole asioita, joita voitaisiin hallita säästämissopimuksia tehtaessa vaan ne ovat niin sanottuja ulkoisia olosuhde-tekijöitä. (Poikonen & Silvola 2010, 76.) Hallitusohjelman mukaan verotuksen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi ja veronmaksukyvyyn huomioon ottamiseksi pääomatulojen verokanta nostettiin 2012 alusta alkaen ja vero muutettiin progressiiviseksi. Hallituksen esityksen mukainen ehdotus tuloverolain 124 §:n 2 momentissa säädetty pääomatulojen tuloveroprosentti nostettiin 28 prosentista 30 prosenttiin. Silta osin kuin verovelvollisen verotettavan pääomatulon määrä ylittää 50 000 euroa, pääomatulon tuloveroprosentti on 32 prosenttia. (HE 50/2011 vp, 14.)

Sijoitustappioiden ja säästämisestä aiheutuvien kulujen vuoksi voi käydä niin, että sijoitetulle pääomalle ei kerry tuottoa lainkaan vaan sijoittaja voi jopa hävitä omaa pääomaa. Verotus ei kuitenkaan rankaise tappiollisesta tuloksesta säästäjää vaikka verotuetussa vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa ulosmaksettavasta eläkkeestä pidetäänkin pääomatulovero koko ulosmaksettavasta määrästä. Aiheutunut tappio jaetaan sekä säästäjän, että veronsaajan osuuksien mukaisessa suhteessa. (Poikonen & Silvola 2010, 76–77.)

Esimerkki 14:

Henkilö maksaa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksuja 100 euroa, josta hän saa 30 euron verovähennyshyödyn verovuonna. Vakuutetun oma osuus säästöstä on 70 euroa ja verolainaa on 30 euroa. Oletetaan, että säästöjen määrä puolittuu kulujen ja sijoitustappioiden vuoksi 50 euroon. Kun eläkettä maksetaan ulos, se on kokonaan veronalaista pääomatuloa. Henkilö saa itselleen 35 euroa (jäljellä oleva oma pääoma), ja veroa maksetaan 15 euroa (30 % 50 eurosta). Verona maksetaan siis jäljellä oleva verolaina takaisin siten, että tappiollinen tulos on huomioitu myös.

Etuna vapaaehtoisen eläkevakuutuksen solmineelle säästäjälle on nykylainsäädännön mahdollistama säästövarojen siirto ilman veroseuraamuksia palveluntarjoajalta toiselle. Siirtomahdollisuus on säästäjän oikeus vakuutuksissa, jotka on solmittu 18.9.2009 tai sen jälkeen. Vanhojen, ennen 18.9.2009 solmittujen vakuutusten osalta siirto on mah-

dollista ilman veroseuraamuksia, jos vakuutusyhtiö suostuu siirtoon. (Taloustaito 01/2010, 8.)

Vapaaehtoinen eläkevakuutus on luonteeltaan sijoitusvakuutus säästöhenkivakuutuksen tapaan; eläkevakuutuksen ottaja tekee sijoitusratkaisunsa ja kantaa riskit. Eläkevakuutus eroaa muista sijoitusvakuutuksista verotuksen osalta merkittävästi. Eläkevakuutuksen säästöjen nostaminen on verotuksellisista syistä tiukasti rajoitettua. Aikanaan nostettavaan vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä verotetaan sekä säästö pääomasta että kertyneestä tuotosta pääomatulona. Veroa menee nostovaiheessa vaikka säästöjen arvo olisi pienentynyt. Sijoitusvakuutuksessa veroa menee ainoastaan tuotosta. Eläkevakuutuksen varojen ennaikainen nostaminen ennen eläkeikää tulee vakuutetulle kalliiksi tuloverolain 34a §:n ja 34b §:n olevien pääomatulokorotuksien vuoksi. Sijoitusvakuutuksen varoja puolestaan voi nostaa yleensä vapaasti vaikka nostaminen ei esimerkiksi heti vakuutuksenottamisen jälkeen olisikaan taloudellisesti järkevää. (Taloustaito 1/2012, 8, 11.)

Kauppalehdessä 2.4.2012 julkaistun artikkelin *Verokarhu kouraisee taas vapaaehtoisia eläkevakuutuksia* mukaan vapaaehtoisten eläkevakuutusten kaupan uskotaan jatkossa hidastuvan entisestään verotuksen tuomien muutosten myötä. Finanssialan keskusliiton mukaan kysyntä vähenee, koska vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotusta ollaan jälleen kiristämässä vähennysoikeuden osalta. Vastaisuudessa verovähennysoikeus koskisi vain sellaisia vakuutus sopimuksia, joissa eläkettä maksetaan vasta vakuutetun saavutettua eläkeiän ylärajan - 68 vuotta. Vakuutettu saisi eläkesäästöt käyttöönsä siten 68-vuotiaana tai myöhemmin, jos suunnitelmat eläkeiän nostosta toteutuvat. Muutos koskisi vain uusia sopimuksia. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio on romahtanut 2000-luvun alun huippuvuosista merkittävästi. Vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia myydään enää vain noin kymmenesosa siitä mitä kymmenen vuotta sitten. (Kauppalehti 2012, hakupäivä 6.6.2012.) Hallitus antoi Eduskunnalle 17.9.2012 esityksensä vuoden 2013 talousarvioksi HE 95/2012 vp. Esitys koskettaa myös vapaaehtoisia eläkevakuutuksia: esityksessä ehdotetaan vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksujen vähennysoikeutta muutettavaksi siten, että maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vanhuuseläkkeeseen perustuvia suorituksia voidaan alkaa maksaa aikaisintaan työntekijän eläkelain mukaisesta, lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavasta iästä alkaen. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2013 alusta. Uutta säännöstä ei esityk-

sen mukaan sovellettaisi eläkevakuutuksiin, jotka on otettu ennen lain voimaantuloa. (Valtiovarainministeriö 2012, hakupäivä 28.9.2012.) Näin ollen lakimuutokset eivät vaikuttaisi säästämisensä jo aloittaneiden verotukseen ja nostoikään. Tällainen lakimuutos aiheuttanee vapaaehtoisen eläkevakuutuksen suosion hiipumisen entisestään.

Tuloverolakiin 1.1.2010 tulleiden uusien säännösten myötä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotus muuttui merkittävästi ja veroetujen edellytykset tiukkenivat. Säästöt voi saada omaan käyttöönsä vielä 63 vuoden iässä. Jos eläkeikä kuitenkin työntekijän eläkelain lakimuutosten myötä nousee, muuttuu samalla nosto-oikeuden aloittamisajankohta. Lisäksi verotuen eli vakuutusmaksujen verovähennyskelpoisuuden edellytyksenä on nykyään, että säästövarat nostetaan 10 vuoden tai pidemmän ajan kuluessa. Aikaisemmin takaisinostoehdot olivat löysempiä; eläkeikäraja oli 62 vuotta ja säästöt sai nostaa kahden vuoden aikana. (Taloustaito 01/2010, 6-7.) Eläkeiän muutokset ja eläkeiän epämääräinen määrittely muodostuvat kuluttajan kannalta ongelmaksi, sillä kuluttaja ei voi mitenkään tietää, missä iässä itse maksettua eläkettä saa alkaa nauttia. Vaikka henkilöön sovellettaisiin alempaa eläkeikää, säästöjä saa kuitenkin alkaa nostaa vastaa ulosmaksuhetken yleisen eläkeiän mukaan. Näin ollen vapaaehtoinen ja pakollinen eläke voivat alkaa eri aikoina. Mikäli vakuutukseen perustuvaa eläkettä on jo alettu maksaa ja TyEL:n vanhuuseläkeikä nousee yli henkilön sen hetkisen iän, ei etuuden maksua kuitenkaan keskeytetä.

Riskinä jo kerran eläkeiän saavuttaneella vakuutetulle voi olla niin sanottu eläkeiän karkaaminen, jos etuuden nostoa halutaan lykätä. Koska tällainen eläkeiän karkaaminen on mahdollista, kannattaa eläke ottaa maksuun heti, kun se on mahdollista. Mikäli etuuden nostoa lykätään työskentelemällä kaksi vuotta yli TyEL:n eläkeiän, lyhenee ulosmaksuaika neljällä vuodella. Jos eläkeikä nousee ylimääräisten työvuosien aikana, karkaa eläkeikä ja jo kertaalleen saavutetun etuuden ulosmaksuajan lyhennysvuodet mitätöityvät. Nostoperusteena oleva eläkeikä nimittäin arvioidaan aina ulosmaksuhetkellä. Tämä on ongelma hallituksen eläkepoliittisten tavoitteiden kannalta, sillä tavoitteena on kannustaa ihmisiä lykkäämään eläkkeelle siirtymistä. (Poikonen & Silvola 2010, 88, 91–92.) Jos kuluttajia halutaan kannustaa säästämään vapaaehtoisen eläkevakuutukseen mutta verotusta kiristetään ennestään, ei kyseisellä säästömuodolla ole kauaskantoisia vaikutuksia. Vapaaehtoinen eläkevakuutus kuitenkin tukee hallituksen linjausta työurien pidentämisessä siten, että vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotus toisaalta kannustaa

säästäjää jatkamaan työuraansa vuodella tai kahdella lakisääteisen vanhuuseläkeiän yli. Mikäli vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen säästetyt summat ovat suuria, on työuran pidentäminen kannattava vaihtoehto, sillä se tekee takaisinmaksusta nopeampaa.

Riskinä eläkesäästäjälle voi olla tarve nostaa varoja aiemmin kuin vasta eläkeiässä. Se ei kuitenkaan ole mahdollista ilman tuloverolain 54d §:n 2 momentin 2 kohdassa mainittuja perusteita. Säästöt voidaan nostaa vain mainituin lainkohdan nojalla eli kriisitilanteissa kuten vähintään vuoden kestäneen työttömyyden tai pysyvän työkyvyttömyyden tai osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella. Mikäli säästöt nostetaan esimerkiksi avioeron perusteella, jää sijoittajalle käteen vain murto-osa sijoitetuista varoista: pahimmassa tapauksessa osituksessa ex-puoliso saa puolet säästöistä avio-oikeuden nojalla ja verottaja verottaa loput varat pääomatuloverokannalla.

Mikäli erityiset nostoperusteet eivät toteudu mutta säästäjä haluaa nostaa varoja ennen eläkeikää tai eläkeiässä nopeammin kuin tuloverolain säännökset sallivat, häntä verotetaan varojen nostosta pääomatulon korotuksina. Näiden korotusten myötä verohyöty käytännössä poistuu kokonaan. Mikäli palvelutarjoaja maksaa vakuutetulle suorituksia liian aikaisin tai liian nopeaa, luetaan maksettu määrä verotettavaksi 50 prosentilla korotettuna, jos maksut on aikanaan vähennetty verotuksessa. Eläkevakuutuksen säästövaroja ei myöskään voi pantata tai luovuttaa ilman 50 prosentin pääomatulon korotusta. Riskejä vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta tuo myös ulkomaisiin osakkeisiin sijoitettujen varojen kahdenkertainen verotus: ulkomailla maksettua lähdeveroa ei saa vähentää suomen verotuksessa vaan säästäjä voi joutua maksamaan sekä pääomatuloveron Suomessa että lähdeveron esimerkiksi Ruotsissa. (Taloustaito 01/2010, 8-9).

Talouselämä-lehti ruotii kovin sanoin 26.2.2010 julkaistussa artikkelissaan *Eläkepitkis on täynnä ansoja* uusia, 18.9.2009 jälkeen otettuja eläkevakuutuksia ja pitkäaikaissäästämissopimuksia: ”*Eläkepitkis on täynnä ansoja*”, ”*Pankit vonkaavat eurojasi, mutta onko järkeä kahlita säästöt vuosikymmeniksi*”, ”*Eläkepitkisjunaan hypännyt on vauunsa vanki*”. Artikkelin mukaan pitkäaikainen eläkesäästäminen sopii parhaiten 30–50-vuotiaalle keskituloliselle naiselle tai miehelle, mutta mikäli tällaisen ideaali-eläkesäästäjä pystyy säästämään vuodessa vain 5000 euroa, ei hänen kannata artikkelin mukaan sitoa koko säästöpotiaan eläkesäästöihin. (Talouselämä 7/2010, 16, 20.)

Vakuutusmuodon tarjoama verotuki on etu sijoittajalle vain, mikäli henkilö sijoittaa kertyneen verotuen säästövuosina eteenpäin esimerkiksi muihin säästökohteisiin eikä kuluta varoja normaaleihin elinkustannuksiin. Riski säästäjälle syntyy laskettaessa eläkeaikaisia tuloja lakisääntäisen eläkkeen ja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen takaisinmaksun varaan siten, että säästäjä laskee saavansa takaisinmaksun yhteydessä suorituksia vähintään saman verran kuin on niitä säästövuosina maksanut. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu). Näin ei kuitenkaan käy, sillä säästäjän vapaaehtoisen eläkevakuutuksen suorituksista vähennetään pääomatulovero koko määrästä riippumatta siitä, onko vakuutusmaksuihin sijoitetut varat tuottanut voittoa vai tappiota. Ottamatta kantaa sen enempää pörssikurssien arvonkehitykseen liittyviin riskeihin tai ylipäänsä sijoittamisen riskeihin, on tässä yhteydessä kuitenkin mainittava, että samoin kuin sijoitusrahastojen osalta myös vapaaehtoinen eläkevakuutus sijoittaa vakuutusmaksuihin kertyneet varat rahastoihin. Rahastojen arvonkehitystä on suhteellisen vaikeaa ennustaa eikä mahdollinen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen sijoitustappio ole vähennettävissä luovutustappioiden tapaan luovutusvoitoista vaan jää säästäjän vahingoksi.

Eläkevakuutuksen tarkoituksena on parantaa vakuutetun eläketurvaa, mutta myös helpottaa lähiomaisten taloudellista tilannetta vakuutetun kuollessa. Tämä tarkoitus ei enää täysin toteudu sillä tuloverolain muutosten myötä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen kuolemanvarakorvaus kiristyi verotuksen osalta merkittävästi. Nostamattomat eläkevakuutuksen säästövarat verotetaan vakuutetun kuolinhetken mukaisen arvon perustella kuolinpesän osakkaan tai testamentin saajan pääomatulona. Verottaja ottaa päältä pois ensin 30 tai 32 prosenttia säästöistä ja niiden tuotoista. Loppuosa varoista mitä pääomatuloveron jälkeen jää, verotetaan perintönä säästö määrään saakka ja vapaaosan ylittävältä osin. Näin ollen eläkevakuutetun edunsaajat eivät saa nykyään ollenkaan verovapaita korvauksia vaan kuolemantapauskorvaus verotetaan ensin pääomatuloverona. Näin maksetaan takaisin veroetu, jonka eläkevakuutettu on aikanaan saanut vähentäessään vakuutusmaksuja omassa verotuksessaan. Tämä kuolemantapauskorvauksesta menevä vero on sama, jonka eläkevakuutettu olisi joutunut maksamaan, jos olisi ehtinyt nostaa vakuutusvaransa. Pääomatuloveron jälkeen jäljelle jäävä osa korvauksesta verotetaan vielä erikseen edunsaajien perintönä, josta he maksavat normaalin tapaan perintöveroa. Hallituksen esityksen antopäivänä 18.9.2009 tai sitä ennen otettujen eläkevakuutusten kuolemanvarakorvausten osalta tällaista tuplaverotus ei kuitenkaan ole, sillä näiden vakuu-

tusten perusteella maksettua korvausta verotetaan ainoastaan perintäverona, mikäli saajana on perittävän lähiomainen. (Taloustaito 1/2012, 11.)

5.3 Sijoitusvakuutuksen verotuksen edut ja riskit

Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa vakuutuksenottajan tulee aina varautua mahdollisiin tappioihin ja säästöjen arvonmenetyksiin. Sijoitusvakuutukset on yleensä rakennettu siten, että niihin on taloudellisesti järkevää sijoittajaa vain pitkällä, vähintään kymmenen vuoden aikavälillä. Sijoitusvakuutuksen yleisin tyyppi, säästöhenkivakuutus tarjoaa sijoittajalle veroetuja ja mahdollisuuden harjoittaa perintö- ja lahjaverosuunnittelua. (Taloustaito 1/2012, 8.) Sijoitusvakuutukset eivät ole eläkevakuutuksia, mutta pitkän sijoitusajan myötä niiden avulla on mahdollista säästää eläkeikää varten.

Sijoitusvakuutusten veroetuna on pelkän tuoton verotus sekä se, että sijoitusvakuutuksen sijoituskohteita on mahdollista vaihtaa ilman, että mahdollisesta myyntivoitosta menisi veroa. Vakuutussijoituksille kertynyt tuotto verotetaan vasta vakuutuksen ulosnostovaiheessa. Sijoitusvakuutusten verotus ulosnostovaiheessa mahdollistaa sen, että sijoittaja voi saada vakuutuksesta tuottoa myös sille osuudelle, jonka normaalisti maksaisi heti pääomatuloverona. Tämä niin sanottu korkoa korolle- mekanismi on sitä kannattavampaa, mitä isompi tuotto sijoituksella on ja mitä pidempi sijoitusaika on. Sijoitusvakuutuksen tuoton verotusta on mahdollista lykätä myös siten, että nostettaessa varoja vakuutuksesta nostetaan ensin pääoma eli sijoittajan vakuutuksen sijoittamat rahat ja vasta lopuksi nostetaan pääomalle kertynyt verotettava tuotto. (Taloustaito 1/2012, 9, 11.)

Luonnollinen henkilö ei voi verotuksessaan vähentää henkivakuutuksen, säästöhenkivakuutuksen tai niihin liittyvien sairaus- ja tapaturmavakuutuksen vakuutusmaksuja (Verohallinto 2012a, 85, hakupäivä 18.6.2012). Oikeuskäytännön mukaan sijoitussidonnaisen henkivakuutuksen takaisinoston yhteydessä syntyneitä tappiota ei myöskään saa vähentää samana vuonna syntyneistä luovutusvoitoista luovutustappioiden tapaan (KVL:1998/110). Sijoitussidonnaisten vakuutusten riskinä sijoittajalle on tappion vähennyskelvottomuus (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu). Maailman taloustilanteen ollessa epävakaa, on vaikea ennustaa tuottaako vakuutuksen myötä osakkeisiin

tai korkoihin sijoitetut varat voittoa vai tappiota. Rahastosäästämisen etuna verrattuna sijoitusvakuutuksiin on suoran rahastosäästämisen verotus luovutusvoittoina ja mahdollisen tappion vähennyskelpoisuus.

Sijoitettaessa sijoitusvakuutuksiin veroetujen vuoksi riskinä on, että verolainsäädäntö muuttuu ja veroedut heikkenevät. Muutenkin vakuutuksen veroetujen laskeminen enakkoon on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Sijoittajan tulee pohtia omalla kohdallaan etujen merkitystä sijoitustoiminnassaan sekä ennen kaikkea sitä, mitä mahdollisia muutoksia voi tulla ja miten muutokset vaikuttavat omaan sijoitustoimintaan ja vakuutusten kannattavuuteen. Sijoitusvakuutusten veroedut voivat jäädä lähes olemattomaksi sijoitusvakuutusten kulurakenteiden vuoksi. Kulurakenne sijoitusvakuutuksilla on monimutkainen ja laaja viidakko; sijoitusvakuutuksista maksetaan muun muassa maksupalkkioita, liikekuluja, hoitopalkkioita, toimenpidemaksuja sekä sijoituskohteiden hallinnointipalkkioita. (Taloustaito 1/2012, 9,11.)

Tuloverolain mukainen henkivakuutus on sijoitusvakuutuksen liitännäinen. Sen tuotto kertyy usein rahastosäästämisen ja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tavoin sijoittamalla säästäjän varoja korko-, osake- tai yhdistelmärahastoihin. Henkivakuutusosuudesta verotetaan ainoastaan tuotto, mikäli vakuutusosuus maksetaan tuloverolain ehtojen mukaisesti. Henkivakuutuksen etuna verrattuna vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen on nopeampi suorituksen maksuaika. Eläkkeelle jäädessään vakuutettu saa varoja käyttöönsä huomattavasti nopeammin ja kerralla suurempia summia kuin vapaaehtoisissa eläkevakuutuksissa.

Sijoitusvakuutus sopii hyvin pitkäaikaiseen säästämiseen, sillä sen verotus on huomattavasti säästövarojen nostoaikana kevyempää kuin vapaaehtoisen eläkevakuutuksen säästövarojen nosto. Näiden kahden sijoitussidonnaisen vakuutuksen vertailussa tulee ottaa huomioon vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verovähennyskelpoisuus vakuutusmaksuista säästöaikana. Pitkällä aikavälillä ja eläkeikää ajatellen sijoitusvakuutuksen henkivakuutus tarjoaa vakuutetulle edullisemmän säästömuodon sillä pelkän tuoton verotus nostaa käteen jäävää rahamäärä ja näin ollen eläkkeellä nostettavat varat ovat verotuksen vuoksi suuremmat. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotus ikään kuin syö käteen jääviä varoja eläkeiässä, jolloin niitä todennäköisesti eniten tarvitaan.

Sijoitusvakuutus eroaa sijoitusrahastosäästämisestä ja vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen säästämisestä merkittävästi, sillä sen avulla pystytään harjoittamaan perintö- ja lahjaverosuunnittelua. Säästöhenkivakuutusta käytetäänkin lähinnä perintö- ja lahjaverotuksessa saavutettavien veroetujen takia (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu). Säästöhenkivakuutus sopii pitkäaikaiseksi säästökohteeksi vakuutetulle itselleenkin mutta vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen liittyviä verotukietuja säästöhenkivakuutukseen ei varsinaisesti liity. Myöskään sijoitusrahastosäästämiseen luovutusvoittoverotuksen etuja, kuten luovutustappion vähennyskelpoisuutta säästöhenkivakuutukseen ei liity. Suurimmat edut vakuutusmuodon osalta liittyvät edunsaajien verotukseen. Henkivakuutuksen avulla leski voi saada 159 999 euron arvoisen vakuutuskorvauksen ilman vero-seuraamuksia. Tällainen verovapaa summa ei ole sijoitusrahasto-osuuden tai vapaaehtoisesta eläkevakuutuksen perintöverotuksen osalta mahdollinen.

Perintöverosuunnittelun ja perinnönjaon kannalta henkivakuutuksen avulla on mahdollista osoittaa kuolemanvarakorvaus tietyille edunsaajalle. Jos kuolemanvarakorvauksen saaja on vakuutetun lähiomaisena pidettävä henkilö, verotetaan saatu vakuutuskorvaus ainoastaan perintöverona. Vaikka kyseessä onkin perintöverotus, ei saatu vakuutuskorvaus kuitenkaan siviilioikeudellisesti ole perinnönjaossa huomioon otettava ja saajan perintö-osuutta lisäävä korvaus. Säästöhenkivakuutuksen avulla on näin ollen mahdollista suosia kuolemanvarakorvauksen saajaa siten, että korvausta ei oteta huomioon saajan perintöosuutta laskettaessa. Vakuutetun kuoltua vakuutuskorvauksen edunsaajaan sovelletaan perintöverotuksessa 35 000 euron vapaaosaa, joka mahdollistaa lähiomaisena pidettävälle henkilölle merkittävän verovapaan osan vakuutuskorvauksen perintöverotuksessa. Puolison vapaaosa on määrältään vielä enemmän; vähintään 35 000 euroa tai puolet vakuutuskorvauksen määrästä. Mikäli vakuutuskorvauksen saajana on joku muu kuin vihitty puoliso tai lähiomainen, on koko säästöhenkivakuutukseen perustuva kuolemanvarakorvaus koko määrältään pääomatulona verotettavaa tuloa. Tuloverolain määritelmä puolisoista kuitenkin aiheuttaa sen riskin lapsettomalle avoparille, että mahdollisen kuolintapauksen sattuessa avopuolison saama säästöhenkivakuutukseen perustuva vakuutuskorvaus verotetaan myös hänen osaltaan koko määrältään pääomatulona.

Vaikka sijoitusvakuutusta voidaan käyttää ikään kuin talletuksena, liittyy sen suurin etu kuitenkin perintöverotuksen lisäksi lahjaverotukseen. Lahjaverotuksen 8 500 euron verovapaa osa mahdollistaa vakuutukseen kertyneen summan lahjoittamisen verotukselli-

sesti edullisesti lahjansaajalle. Kyseistä veroetua ollaan kuitenkin poistamassa vuoden 2013 perintö- ja lahjaverolain muutoksilla: hallitus antoi 17.9.2012 esityksensä Eduskunnalle HE 95/2012 koskien vuoden 2013 valtion talousarviota. Perintö- ja lahjaverolakia ollaan muutamassa siten, että vakuutuksesta edunsaajamääräyksen nojalla vastikkeetta saadun vakuutuskorvauksen lahjaverovapaudesta 8 500 euron määrään asti luovutettiin. (HE 95/2012 vp, 156; Valtiovarainministeriö 2012, hakupäivä 28.9.2012.) Luopuminen 8 500 euron lahjaverovapaasta vakuutuskorvauksen osasta vaikuttaa merkittävästi säästöhenkivakuutukseen kannattavuuteen ja lahjaverosuunnittelun mahdollisuuteen. 8 500 euron verovapaan vakuutuskorvauksen poistuminen vuoden 2013 alussa vaikuttaa myös vapaaehtoisen eläkevakuutuksen lahjaverotukseen: vapaaehtoisen eläkevakuutuksen avulla on sijoitusvakuutuksen tapaan ollut mahdollista siirtää edunsaajamääräyksen nojalla vakuutuskorvauksia verovapaasti kolmen vuoden sisällä 8 500 euroon saakka.

Säästöhenkivakuutuksen kautta voidaan saada lykkäysetua eli vakuutuksen tuoton lasentaperusteena olevaa kohdetta (esimerkiksi osakerahasto) voidaan vaihtaa vakuutuksen voimassaoloaikana. Tuotto realisoituu verotettavaksi vasta siinä vaiheessa, kun säästösumma nostetaan. (Puolakanaho 6.9.2012, sähköpostihaastattelu.) Säästökohtien vaihto ilman veroseuraamuksia vakuutuksen voimassa ollessa on yksi säästöhenkivakuutuksen eduista verrattuna sijoitusrahastosäästämiseen. Säästöhenkivakuutuksen vakuutusmaksut voidaan sijoittaa samalla tavoin rahastoihin kuin myös rahastosäästämässä, mutta säästöhenkivakuutukseen sijoitetut varat on mahdollista vaihtaa arvonekehityksen mukaan paremmin tuottaviin kohteisiin. Sijoitusrahastoissa osakerahaston vaihto korkorahastoon tai toisinpäin aiheuttaa säästäjälle tuloveroseuraamuksen.

Sijoitusvakuutuksen sopimusehdot ovat melko vapaasti määriteltävissä. Vakuutussuorituksen maksamista koskeva määräikä määräytyy yksinomaan vakuutus sopimuksen perusteella. (Puolakanaho 28.9.2012, sähköpostiviesti.) Näin ollen sijoitusvakuutuksen sopimusehdot voivat olla vapaaehtoista eläkevakuutus sopimusta paljon joustavammat sekä säästäjän tilanteeseen sopivammat. Määräikä ei ole automaattisesti eläkeikä vaan se voi olla jo aiemmin joku tietty sopimuksen mukainen takaisinmaksuajan alkamisajankohta.

Sijoitusvakuutukseen ei pääsääntöisesti liity korotusseuraamuksia, jos takaisinosto alkaa ennen sopimuksen mukaista määräaikää. Ehdoista riippuen säästösumma tai osa siitä on takaisinostettavissa milloin tahansa tai esimerkiksi jonkin vähimmäisajan kuluttua. Takaisinostomahdollisuudet voivat ehdoista riippuen olla hyvin moninaiset: vakuutuksen pääomaa tai tuottoa tai molempia voidaan nostaa takaisin joko osittain tai kokonaan. Nämä kummatkin tavat ovat verotuksessa hyväksyttäviä ja mahdollistavat tietyn verosuunnittelun. Takaisinostotilanteissa verotetaan pelkästään tuoton osuutta vakuutussuorituksen saajan pääomatulona kassaperiaatteen mukaisesti. Tappiota ei kuitenkaan voi hyödyntää verotuksessa mitenkään. Osittaisen takaisinoston ja lisäsijoitusten tekemisen mahdollisuus merkitsee sitä, että säästöhenkivakuutusta voidaan käyttää ikään kuin talletuksena. (Puolakanaho 28.9.2012, sähköpostiviesti.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä käsitellään sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotusta tuloverolain ja perintö- ja lahjaverolain kannalta. Työssä otetaan huomioon aiemmin voimassa ollut verolainsäädäntö, joka nykypäivänä edelleen vaikuttaa esimerkiksi vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotukseen. Opinnäytetyössä kartoitetaan etuja ja riskejä, joita sijoitusrahastoihin ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin liittyy. Työn tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten sijoitusrahaston osakasta verotetaan ja millaisia etuja ja riskejä verotus tuo tullessaan rahastosäästämiseen?
2. Miten sijoitussidonnaisia vakuutuksia (vapaaehtoinen eläkevakuutus ja sijoitusvakuutus) verotetaan, sekä millaisia mahdollisuuksia ja uhkia verotus tuo niihin tullessaan?
3. Mikä sijoitusmuoto (sijoitusrahastot, vapaaehtoinen eläkevakuutus vai sijoitusvakuutus) on verotuksen kannalta järkevintä, jos henkilö haluaa säästää pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää varten?

On mahdoton antaa yhtä ainoaa vastausta siihen, mikä työn tutkimuksen kohteina olleista sijoitusmuodoista on verotuksen kannalta järkevin ja paras. Jokaisen tutkimuksen kohteena olleen sijoitusmuodon verotukseen liittyy sekä etuja että riskejä. Verotuksen osalta vähäriskisin sijoitusmuoto tutkittavana olleista kohteista on kuitenkin sijoitusrahastosäästäminen. Verolainsäädännön muutokset eivät aiheuta suoriin rahastoihin sijoittavalle yhtä merkittäviä poliittisia riskejä kuin sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin sijoittavalle. Toisaalta sijoitussidonnaiset vakuutukset tarjoavat kuluttajille enemmän veroetuja ja verosuunnittelumahdollisuuksia kuin sijoitusrahastot. Verotuksen vaikutusta pitkällä aikavälillä sijoitusmuotojen kannattavuuteen on vaikea arvioida. Usein sijoitus- ja vakuutus sopimukset ovat sellaisia, että ne mukautuvat muuttuvan lainsäädännön mukana eikä vakuutus- ja säästösopimuksia sidota sopimuksen solmimisvaiheessa voimassa oleviin verosäännöksiin. Tästä esimerkkinä voi mainita vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen radikaalin muuttumisen toukokuussa 2004, kun vapaaehtoiisiin eläkevakuutuksiin liittyviä suorituksia alettiin verottaa ansiotulon sijaan pääomatulona. Laki-

muutos merkitsi huomattavaa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen kiristymistä. Aiemmin, vuoteen 2004 saakka vapaaehtoisen eläkevakuutuksen myyntivalttina oli ansiotuloverotus sekä vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus ansiotuloista.

Säästäminen eläkepäivien varalle on yleistynyt viime vuosina merkittävästi. Tutkimuskohteina olleista sijoitusmuodoista sekä niiden verotuksesta löytyy piirteitä, joita palveluntarjoajien on helppo markkinoida kuluttajille. Valveutuneen säästäjän tulee kuitenkin olla hyvin perillä, ei ainoastaan sijoittamisen eduista ja riskeistä vaan myös sijoituskohteiden verotuksen eduista ja riskeistä. Opinnäytetyön tutkimuskohteena oleviin sijoitusmuotoihin liittyy verotuksellisia erityispiirteitä, joiden kautta jokaisen sijoitusmuodon voi kohdentaa tietynlaiselle kuluttajalle. Pitkällä aikavälillä varojen sijoittaminen suoriin rahasto-osuuksiin tai sijoitusvakuutukseen tarjoaa kuluttajalle verotuksesta huolimatta paremman säästökohteen, kuin sukanvarteen säästäminen.

6.1 Sijoittajaprofiili

Sijoitusrahastosäästäminen sopii tuloista riippumatta henkilölle, joka haluaa sijoittaa rahastoihin kuukausittain talouteensa sopivan summan. Sijoitusrahastosäästäjän ei tarvitse itse olla valveutunut sijoitusosuuksiensa menestymisestä arvopaperimarkkinoilla vaan hän voi käytännössä unohtaa sijoituksensa pitkäksi aikaa. Sijoitusrahastosäästäminen sopii säästäjälle, joka aikoo itse nauttia kertyneestä rahastopääomasta. Varsinaista perintö- ja lahjaverosuunnittelua rahastosäästäjä ei voi harjoittaa sijoitusrahastojen kautta sen enempää kuin muunkaan irtaimen omaisuuden osalta. Tuloverotus sen sijaan tarjoaa rahastosäästäjälle itselleen luovutusvoiton verotuksen edut kuten mahdollisen luovutustappion vähennyskelpoisuuden.

Rahastosäästäjän on helppoa ja nopeaa lunastuttaa osuutensa rahastosta. Mikäli rahastoosuudet ovat tuottaneet voittoa, verotetaan voitto sijoittajalle edullisimmalla tavalla; hankintameno-olettamaa tai todellista hankintamenoa käyttäen. Vaihtoehtoiset tavat luovutusvoiton laskennassa kannustavat sijoittajaa säästämään rahastoihin pitkällä aikavälillä. Sijoittaja voi säästäessään rahastoihin päättää, että säästää eläkeikää varten ja nostaa varat kerralla saavutettuaan eläkeiän. Kasvurahastoihin sijoittaminen sopii säästäjälle, joka haluaa sijoittaa varojaan pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää tai jotain

tiettyä tulevaisuudessa odottavaa tilannetta varten. Sijoitusrahastosäästäjä ei kuitenkaan ole sidottu tiettyyn aikaan tai tapahtumaan, jolloin tuotto- ja pääoma tulisi realisoida. Taloudellisen tilanteen niin vaatiessa rahastosäästäjän voi lunastuttaa osuutensa rahastosta vaivattomasti ja verotuksellisesti sijoitussidonnaisten vakuutusten verotusta edullisemmin.

Verolainsäädännön muutokset kuten pääomatuloveroprosentin nousu vuoden 2012 alusta 28 prosentista porrastettuun 30 tai 32 prosenttiin ovat riski myös rahastosäästäjälle. Verokannan nousu vaikuttaa rahastosäästäjään käteen jäävään tuottoon. Verokantojen nousu ja muut lakimuutokset eivät kuitenkaan aiheuta niin suurta riskiä rahastosäästäjälle, kuin esimerkiksi vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen säästävälle. Todelliset riskit rahastosäästäjälle eivät aiheudu verotuksesta vaan sijoittajanriskistä. Sijoittajan riski on sijoitustoimintaan liittyvä riskielementti, jota ei voi mitenkään torjua. Sijoitusrahastosäästämisen verotus on normaali luovutusvoiton verotus, joka itsessäänkin tukee sijoittajanriskiä muun muassa luovutustappion vähennyskelpoisuuden osalta. Sijoitusrahastosäästäminen on pitkällä aikavälillä verotuksen kannalta katsottuna turvallisin ja verotuksellisesti edullisin sijoitusvaihtoehto tutkittavana olleista kohteista. Se ei tarjoa kuluttajalle verokannustettua säästämistä kuten vapaaehtoinen eläkevakuutus, mutta se tukee sijoittajan verotusta myös niissä tilanteissa, joissa sijoituskohte ei ole tuottanut voittoa. Toisaalta luovutusvoiton verosäännökset kannustavat sijoittajaa säästämään myös pitkällä aikavälillä joustavasti sijoittajan omien ehtojen mukaan. Sijoitusrahastosäästäminen sopii erinomaisesti eläkesäästämiseen.

Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii säästäjälle, joka pystyy pitämään vakuutusmaksujen kautta sijoituksiin kiinnitettyt varat sidottuina eläkeikään saakka. Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii vähintään keskituloiselle säästäjälle, sillä säästäjän on kannattavaa sijoittaa vakuutusmaksujen maksuvuosina säästämänsä veroetu eteenpäin muihin sijoituskohteisiin. Näin ollen säästäjä voi turvata sen, että eläkepäivinä käytössä on vähintään se summa, joka on aikanaan vakuutusmaksuihin sijoitettu. Pienituloisen säästäjän sijoitessa vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen hän sijoittaa siihen todennäköisesti veroedun vuoksi sekä sen vuoksi että vakuutusmaksujen verovähennys on käytettävissä säästövuosina muihin elinkustannuksiin. Tässä tapauksessa säästäjä saattaa yllättyä siitä, kuinka vähän hänelle todellisuudessa jää käteen nostettaessa vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuki mahdollistaa sijoittajalle vakuutusmaksujen maksuvuosina veroetuja, joita muut sijoitusmuodot eivät tarjoa. Verotuen eli 5 000 euron vähennyksen voi tehdä myös ansiotuloista, mikäli vakuutetulla ei ole pääomatuloja maksuvuosina. Tällöin vakuutetun ansiotulojen veroista vähennetään enintään 1 500 euron erityinen alijäämähyvitys. Erityisen alijäämähyvityksen etuna on, että enimmäismäärä on sidottu kulloinkin voimassa olevaan pääomatuloverokantaan eikä siihen sovelleta normaalin alijäämähyvityksen ylärajaa; 1 400 euroa. Huomion arvoista vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen säästämiseksi on myös se, että vakuutusmaksuja ei kannata maksaa vuodessa kuin enintään 5 000 euroa sillä se on enimmäismäärä, minkä vakuutettu voi verotuksessaan vähentää verovuonna.

Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii säästäjälle, joka haluaa nostaa vakuutukseen perustuvaa eläkettä pitkällä aikavälillä eläkeiässä lakisääteisen, ansiotuloon perustuvan eläkkeen lisäksi. Vakuutuksen suoritus ei ole nostettavissa kerralla tai lyhyessä ajassa vaan verotettavaa tuottoa ja pääoma realisoituu säästäjälle tuloverolain säädösten mukaisesti useassa erässä. Vapaaehtoinen eläkevakuutus tukee työntekoa yli vanhuuseläkeiän alarajan siten, että varoja voi saada käyttöönsä nopeammassakin aikataulussa kuin kymmenessä vuodessa, mikäli säästäjä lykkää eläkkeelle jäämistään. Kyseinen tuloverolain mukainen ”veroporkkana” ei kuitenkaan ole hallituksen eläkepoliittisten tavoitteiden mukaisesti henkilön eläkkeelle jäämistä lykkäävä säädös. Eläkeiän lykkääminen ei aiheuta säästäjälle mitään verokevennyksiä vaan ainoastaan sen, että varat voi saada nopeammin käyttöönsä. Näin ollen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen voi katsoa sopivan henkilölle, joka jatkaa työnuraansa vuoden tai kaksi yli normaalin vanhuuseläkkeen alarajan saadakseen vakuutukseen perustuvan suorituksen nopeammin käyttöönsä.

Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii henkilölle itselleen lisäeläkkeeksi, sillä perintöverosuunnittelua vakuutuksen kautta ei ole enää verotuksellisesti kannattavaa harjoittaa: kuolemanvarakorvauksen edunsaajat maksavat aikanaan takaisin sen veroedun, joka vakuutetulle itselleen olisi kuulunut, jos hän olisi ehtinyt nauttia vakuutukseen perustuvaa eläkettä. Kuolemanvarakorvauksesta edunsaajat maksavat sekä tulo- että perintöveroa edunsaajamääräyksen nojalla saamastaan vakuutuskorvauksesta. Vapaaehtoinen eläkevakuutus sopii puolisoille, jotka haluavat maksaa toistensa vakuutusmaksuja. Puolison vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksujen maksaminen ei aiheuta vakuutetulle lahjaverotusta, sillä suoritus katsotaan elatuksen kaltaiseksi suoritukseksi. Oman lapsen

tai muun kuin puolison vakuutusmaksujen maksaminen sen sijaan saattaa aiheuttaa lahjaverotuksen vakuutetulle eivätkä vakuutusmaksut ole vähennettävissä kenenkään verotuksessa.

Jos hallituksen nykylinjaus vapaaehtoisen eläkevakuutuksen osalta on eteenpäin pyrkivä, ja kyseinen säästömuoto halutaan kannattavaksi tulevaisuudessa, tulisi verolainsäädännön muuttua radikaalisti vapaaehtoisen eläkevakuutuksen osalta. Vapaaehtoinen eläkevakuutus soveltuu siis henkilölle, joka pystyy sijoittamaan vakuutusmaksujen vähennysoikeudesta säästyneet varat eteenpäin säästövuosina. Säästäjällä tulisi olla sen verran varoja ja taloudellista turvaa käytettävissä, että vakuutetun ei missään tapauksessa tarvitsisi nostaa vakuutukseen kertyneitä varoja aiemmin kuin lakisääteisen eläkeiän alettua. Jos varoja joudutaan jonkun elämäntilanteen muutoksen myötä nostamaan aiemmin, tulee se säästäjälle erittäin kalliiksi pääomatulokorotusten vuoksi.

Vapaaehtoinen eläkevakuutus soveltuu sijoituskohteeksi henkilölle, joka haluaa veroodun käyttöönsä maksuvuosina. Mikäli henkilö haluaa sijoittaa ainoastaan eläkeikää tai muuta tarkoitusta varten eikä maksuvuosien verovähennyksillä ole hänelle merkitystä, ei vapaaehtoinen eläkevakuutus ole silloin paras säästömuoto. Vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvien suoritusten saaminen käyttöön on tiukasti rajoitettu tuloverolain ehtojen mukaiseksi eikä sijoitusmuodon verotus tarjoa kuluttajalle verotuksellisesti edullista sijoitusmuotoa. Harkittaessa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ottamista kannattaa sopimus tehdä ennen vuoden 2013 alkua: kaavailtujen lakimuutosten myötä vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä saisi nostaa vasta työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän ylärajan- 68-vuoden iästä alkaen. Kyseinen lakimuutos vaikuttanee vuoden 2013 alusta alkaen solmittavien vakuutusasuoritusten nostoon.

Keskituloinen henkilön ei kannata perustaa säästämistään pitkällä aikavälillä ainoastaan vapaaehtoisen eläkevakuutuksen varaan, sillä varat ovat sidottuina vakuutukseen liian tiukasti ja liian pitkäksi aikaa. Mikäli henkilö säästää vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen, hänellä tulisi olla säästöjä myös toisaalla, helpommin ja edullisemmin realisoitavissa sijoituskohteissa. Sijoitusvakuutus ja rahastosäästäminen tarjoavat kuluttajalle riskittömämmän ja paremman säästökohteen myös pitkällä aikavälillä, vaikka

ainoastaan vapaaehtoinen eläkevakuutus tutkittavana olleista kohteista varsinainen eläkesäästömuoto onkin.

Vapaaehtoinen eläkevakuutus ei sovi säästökohteeksi suurimmalle osalle säästäjistä lakimuutosten ja vaikean ennustettavuuden vuoksi. Tähän asti vapaaehtoista eläkevakuutusta koskevat lakimuutokset ovat olleet ainoastaan sijoitusmuodon kannattavuutta heikentäviä lakimuutoksia, jossa veroetuja ja verotusta on kiristetty vakuutuksen osalta entisestään. Verolainsäädännön tulisi muuttua päinvastaiseen suuntaan, mihin lainsäädäntö on nyt vapaaehtoisen eläkevakuutuksen osalta menossa. Merkittävä haitta vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen säästävälle aiheutui vuoden 2012 pääomatuloverokannan muutoksesta. Verokanta pitäisi tulevaisuudessa lukita säästöjen maksu- ja nostoaikana samaksi, jotta sijoittajan oman pääoman tuoton verovapaus toteutuisi verokantojen muutoksista huolimatta.

Sijoitusvakuutus sopii henkilölle, joka haluaa tallettaa varoja vakuutukseen. Vakuutuksen kautta sijoitusrahastoihin sijoitetut varat on mahdollista saada käyttöön tietyn sopimuksen mukaisen määrään täytyessä. Ennen määrääkää nostettua vakuutussuoritus verotetaan pääsääntöisesti kuitenkin normaalisti tuoton osalta ilman veronkorotusseuraamuksia. Sijoitusvakuutus sopii sijoittajalle, joka haluaa säästää tiettyä tulevaisuudessa odottavaa tilannetta varten mutta ei voi olla varma siitä, että pystyy pitämään varat sidottuina määrääkään saakka. Sijoitusvakuutusten tuotto ja pääoma maksetaan henkilölle kahden vuoden kuluessa määräistä alkaen kerralla tai useammassa erässä. Sijoitusvakuutuksen perustuvaa vakuutussuoritusta ei näin ollen voi pitää varsinaisena lisäeläkkeenä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tapaan, jossa vakuutussuoritusta voidaan maksaa takaisin vuosittain tai lyhyemmin määrääjoin useassa erässä.

Sijoitusvakuutus sopii ennen kaikkea lahjaverosuunnitteluun 8 500 euron verovapaan vakuutuskorvausosan vuoksi. Kyseistä verovapaata osaa ollaan kuitenkin poistamassa vuoden 2013 verouudistuksissa (HE 95/2012 vp, 156). Mikäli sijoittajalla on aikomuksena lahjoittaa henkivakuutuksen kertynyt säästösumma edunsaajalle lähitulevaisuudessa, kannattaa lahjoitus tehdä vuoden 2012 puolella. Lahjaverovelkasuhde alkaa lahjoitushetkestä ja, mikäli lahjoitus tapahtuu vuoden 2013 puolella, verotetaan lahjana saatu vakuutuskorvaus silloin ilman 8 500 euron verovapaata osaa. Tähän asti sijoitussidonnaisen henkivakuutuksen kautta on ollut mahdollista suosia tiettyjä, ennalta nimettyjä

edunsaajia lahjaverosuunnittelussa. Sijoitusvakuutuksen edunsaajanmääräysten nojalla on helppo siirtää varoja lahjana tai kuolintapauksen sattuessa nimetyille henkilöille.

Sijoitusvakuutuksen perusteella on mahdollista nostaa varoja pienissä erissä esimerkiksi siten, että ensin nostetaan verovapaa pääoma ja vasta lopuksi verotettava tuottoosuus. Sijoitusvakuutuksen tarjoama verosuunnittelumahdollisuus ja verotuksellisesti edullinen pelkän tuoton verotus tukevat sitä käsitystä, että sijoitusvakuutus on kannattava ja vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen verrattuna riskittämpi sijoitusmuoto eläkeikää varten, vaikka se ei tarjoakaan kuluttajalle sijoitusrahastosäästämisen luovutusvoitoverotuksen etuja. Pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää ajatellen sijoitusvakuutus säästäminen on vähäriskinen säästömuoto, jos henkilö aikoo itse nauttia kertyneestä vakuutus pääomasta ja sen tuotosta. Sijoitusvakuutus ja sen liitännäinen henkivakuutus on ainoa säästömuoto tutkittavana olevista kohteista, jonka avulla on mahdollista harjoittaa kannattavaa perintö- ja lahjaverosuunnittelua.

6.2 Sijoitusmuotojen erityispiirteet

Sijoitusrahastojen, vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja sijoitusvakuutuksen verotukset eroavat toisistaan huomattavasti. Verolainsäädäntö on erityisesti vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen osalta monimutkaista ja hyvin tiukkojen tuloverolain säädösten mukaista. Sijoitusrahaston verotuksen erityispiirteistä merkittävin on tuoton tai tappion verotus luovutusvoittoa koskevien säädösten mukaisesti. Sijoitusvakuutuksen verotus on muutamia tuloverolaissa olevia säädöksiä lukuun ottamatta yksinkertainen sekä verotuksellisesti suhteellisen edullinen, normaali tuoton pääomatuloverotus. Yhteistä kaikille sijoitusmuodoille on ainoastaan pääomatuloverotus. Sijoitusrahastot ja sijoitusvakuutus muistuttavat toisiaan verotuksellisesti enemmän, kuin tutkittavana olevien sijoitusdonnaisten vakuutusten; vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja sijoitusvakuutuksen verotus. Sijoitusmuotojen erityispiirteitä sekä eroja on kuvattu alla olevassa taulukossa. Taulukossa 1 kartoitetaan sijoitusmuotojen eroja tuloverotuksen sekä perintö- ja lahjaverotuksen osalta. Taulukossa on listattu myös sijoitusmuotojen etuja ja riskejä.

Taulukko 1 Sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten erityispiirteet

	Sijoitusrahaston kasvuosuus	Vapaaehtoinen eläkevakuutus	Sijoitusvakuutus
Sijoitusmuodon verotus	Luovutusvoittoverotus Luovutusvoitto verotetaan pääomatulona 30 % / 32 %.	Koko takaisinmaksettava suoritus verotetaan pääomatulona.	Tuotto verotetaan pääomatulona.
Vähennyskelpoisuus	Sijoitusrahastojen hoito- ja säilytysmenot 50 euron omavastuun ylittävältä osin. Alijäämähyvitys 1 400 euroa.	Vakuutusmaksut enintään 5 000 euroa/verovuosi. Erityinen alijäämähyvitys 1 500 euroa.	-
Tappiollisen tuloksen verotus	Luovutustappio vähennetään verovuonna tai viiden seuraavan vuoden kuluessa syntyvistä luovutusvoitoista. Pääomatulolajin tappio vahvistetaan.	Tappio ei vähennyskelpoinen. Pääomatulolajin tappiota ei vahvisteta.	Tappio ei vähennyskelpoinen mutta ei myöskään verotettavaa tuloa ilman tuottoa. Pääomatulolajin tappiota ei vahvisteta.
Lahjaverotus	Normaali lahjaverotus käyvän arvon perusteella perintö- ja lahjaverolain mukaan. Lahjaa eteenpäin luovutettaessa merkitystä omistusasajalla.	Vakuutusmaksut lahjaverottomia puolisoiden välillä. Muu kuin puoliso: toisen hyväksi maksetut vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut lahjaveronalaisia. Vakuutusmaksut eivät vähennyskelpoisia kenenkään verotuksessa. Edunsaajamääräyksen nojalla vastikkeetta saatu vakuutuskorvaus verovapaa 8 500 euroon asti.	Lähiomainen: tuloverotuksessa vain tuotto verotetaan. Lahjaverotus perintö- ja lahjaverolain mukaan: 8 500 euron verovapaa vakuutuskorvaus edunsaajille. Mahdollisuus siirtää vakuutuksen varoja 12 499 euron edestä verovapaasti. Muu kuin lähiomainen: koko vakuutussuoritus ainoastaan pääomatulona verotettavaa tuloa
Perintöverotus	Normaali perintöverotus rahasto-osuuden käyvän arvon perusteella perintö- ja lahjaverolain mukaan. Käypä arvo määräytyy kuolinhetken arvon mukaan.	Kuolemanvarakorvaus: Lähiomaisen ja puolison saama vakuutuskorvaus verotetaan säästömäärään saakka sekä tuloverolain että perintö- ja lahjaverolain mukaan. Säästömäärän ylimenevään osaan sovelletaan 35 000 euron vapaaosaa, puolison osalta puolet tai vähintään 35 000 euroa.	Sijoitusvakuutuksen kuolemanvarakorvaus: Lähiomaisen ja puolison vakuutuskorvaus verotetaan ainoastaan perintöverona. Vakuutuskorvaukseen sovelletaan 35 000 euron vapaaosaa, puolison osalta puolet tai vähintään 35 000 euroa. Muu kuin lähiomainen:

	Sijoitusrahaston kasvuosuus	Vapaaehtoinen eläkevakuutus	Sijoitusvakuutus
		Muu kuin lähiomainen: kuolemanvara-korvaus verotetaan koko määrältään pääomatulona. Säästömäärään saakka verotus myös perintöverona.	kuolemanvara-korvaus verotetaan koko määrältään pääomatulona.
		Kahdenkertaisen veron välttäminen tulo- ja perintöverotuksessa.	
Sijoitusmuodon verotuksen edut	+ koko tuotto realisoitavissa kerralla +luovutusvoittoverotuksen edut + mahdollisuus valita verotettavan tuoton laskentaperuste sijoittajalle edullisimmalla tavalla +hankintameno-olettaman käyttö tukeepitkääikaista säästämistä + mahdollisuus valita ajankohta, jolloin rahasto-osuus lunastetaan + lunastuksesta ei ylimääräisiä kustannuksia, ainoastaan verotus +mahdollisuus realisoida rahasto-osuus silloin, kun tuotto on korkeimmillaan + tappio vähennyskelpoinen + rahaston kasvuosuuden vaihto tuotto-osuuteen tai päinvastoin ei aiheuta verotusta	+vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus maksuaikana +tavoitteena säästäjän oman pääoman tuoton verovapaus (edellyttää säästämisen ja nostoaikana samaa verokantaa) + säästövarojen siirto palveluntarjoajalta toiselle mahdollista ilman veroseuraamuksia +erityinen alijäämahyvytyys +mahdollisuus vaihtaa sijoituskohteita ilman veroseuraamuksia +puolison vakuutusmaksujen lahjaverottomuus +soveltuu hyvin säännölliseksi lisäeläkkeeksi lakisääteisen eläkkeen lisäksi + 8 500 euron verovapaa vakuutuskorvaus lahjaverotuksessa	+ taloudellisesti järkevää sijoittajaa pitkällä aikavälillä + mahdollisuus perintö- ja lahjaverosuunniteluun +ainoastaan tuotto verotetaan + mahdollisuus vaihtaa sijoituskohteita ilman veroseuraamuksia +verotuksen lykkääminen siten, että ensin nostetaan pääoma, josta ei mene veroa ja vasta lopuksi tuotto, josta maksetaan pääomatulovero + nopea vakuutussuorituksen takaisinmaksuaika (alle 2 vuotta, kerralla tai useammassa erässä) +vakuutussopimusehdot vapaasti määriteltävissä + mahdollisuus käyttää vakuutusta talletuksena
Sijoitusmuodon verotuksen riskit	-luovutusvoitto verotetaan kerralla - ei mahdollisuutta harjoittaa perintöverosuunnittelua -veroprosentin korotukset pienentävät käteen jäävää tuotto-osuutta - ei verovähennyksiä sijoitusaikana -säästökohteiden vaihto esim. osakerahaston vaihto korkorahastoon aiheuttaa luovutusvoittoverotuksen.	- tappio ei vähennyskelpoinen -verokannan muutokset vaikuttavat merkittävästi kannattavuuteen→ säästäjän oman pääoman tuoton verovapaus ei toteudu - koko takaisinmaksettava eläke verotetaan -”ulkoiset olosuhteet eli eläkeiän muutokset ja pääomatuloverokannan muutokset vaikuttavat merkittävästi vakuutukseen ja	- tappio ei vähennyskelpoinen - vakuutusmaksujen vähennyskeltottomuus - veroetujen laskeminen ennakkoon mahdotonta -veroedut voivat jäädä olemattomiksi sijoitusvakuutusten kulurakenteiden vuoksi - pelkän tuoton verotus ainoastaan silloin, jos vakuutussuoritus maksetaan alle kahden vuoden kuluessa yhdessä tai useammassa erässä

	Sijoitusrahaston kasvuosuus	Vapaaehtoinen eläkevakuutus	Sijoitusvakuutus
		<p>eläkkeen nostoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - poliittisille päätöksille ja lakimuutoksille altis sijoitusmuoto - vero menee oman pääoman osuudesta vaikka vakuutuksen sijoitukset olisivat tappiolliset - eläkkeen nosto vasta TyEL:n mukaisen vanhuuseläkeiän alarajan, 63-vuoden iässä - aiempi nostoajankohta tulee verotuksellisesti kalliiksi pääomatulokorotusten vuoksi -hidas takaisinmaksuaika - jatkossa eläkettä saa nostaa 68-vuoden iässä - ”eläkeiän karkaaminen” 	<p>- pelkän tuoton verotus vain silloin, jos suoritus maksetaan vakuutetulle tai hänen lähiomaiselleen</p>
Kaavailut lakimuutokset	-	<p>Nostoiäksi TyEL:n mukainen vanhuuseläkeiän yläraja- 68 vuotta</p> <p>Lahjaverotuksen verovapaa osaa; 8 500 euroa poistumassa vuoden 2013 lakimuutoksissa.</p>	<p>Lahjaverotuksen verovapaa osaa; 8 500 euroa poistumassa vuoden 2013 lakimuutoksissa.</p>

7 POHDINTA

Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa vaan aihe on syntynyt mielenkiinnostani tutkia verotusta ja sijoittamista. Aloin pohtimaan opinnäytetyöni aihetta opiskellessani vero-oikeuden kurssia keväällä 2012. Kiinnostuin kurssilla verotuksesta sekä ennen kaikkea vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen verotuksesta. Kyseisten säästömuotojen verotus vaikutti mielestäni haastavalta sekä monimutkaiselta, joten halusin oppia lisää niistä.

Pitkäaikaissäästämissopimus rajautui työstä pois heti suunnitteluvaiheessa, sillä säästömuoto ei ole saavuttanut suosiota säästäjien keskuudessa ja siitä on tehty monia opinnäytetöitä. PS-sopimuksen verotukseen pystyin tutustumaan vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen kautta. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen lisäksi halusin tutkia mitä paljon puhuttu rahastosäästäminen on, ja miten rahaston osakasta verotetaan. Jotta opinnäytetyön aiheesta ei olisi tullut liian suppea, mukaan tuli vielä sijoitusvakuutuksen verotus. Sijoitusvakuutus kokoaa hyvin yhteen sijoitusrahastojen verotuksen ja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksen. Vapaaehtoinen eläkevakuutus ja sijoitusvakuutus yhdessä muodostavat hyvän kokonaisuuden; *sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus*. *Sijoitusrahastojen verotus* puolestaan muodostaa toisen asiakokonaisuuden opinnäytetyöhön. Näiden kahden kokonaisuuden yhdistämisestä tuli mielestäni erittäin mielenkiintoinen ja yhtenäinen opinnäytetyön aihe, jossa säästömuotojen vertailu ja etujen sekä riskien pohtiminen verotuksen näkökulmasta on järkevää ja perusteltua.

Olen tyytyväinen työn otsikkoon ja aiheeseen; *Sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus*. Otsikko on lyhyt mutta antaa paljon informaatiota työn sisällöstä. Otsikko kertoo, että aihe on vero-oikeuden puolelta eikä näin ollen ihan perinteinen ja paljon tutkittu sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten esittely-työ. Opinnäytetyössä on käytetty runsaasti ajankohtaisia, relevantteja ja luotettavia lähteitä. Lähdemateriaalin löytäminen on ollut suhteellisen vaivatonta. Työssä on käytetty pääasiassa lähteinä lakeja, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta, asiantuntijakirjoituksia sekä Verohallinnon ja Pörssisäätiön verkkomateriaaleja. Raportin lainopillinen osuus perustuu tuloverolakiin, perintö- ja lahjaverolakiin sekä näiden lakien esitöihin. Oikeuskirjalli-

suudesta tärkein lähde on Vesa Korpelan teos *Sijoittajan verokirja*. Teos on helpottanut opinnäytetyön aiheen valintaa ja rajauksien tekemistä sekä lakitekstien ymmärtämistä ja sisäistämistä.

Verohallinnon ja Pörssisäätiön sähköiset lähteet osoittautuivat hyviksi mutta toisaalta myös haastaviksi lähteiksi. Verkkomateriaali ei ollut aina ajan tasalla esimerkiksi veroprosenttien suhteen, mutta kyseisten lähteiden avulla opinnäytetyöhön saatiin käytännönläheisyyttä ja oma osaamiseni sekä asioiden sisäistäminen helpottui. Verohallinnon ja Pörssisäätiön lähdemateriaalit olivat vuoden 2011 verotuksen mukaiset toukokuussa 2012, kun aloin opinnäytetyöni teoriaperustaa kirjoittaa. Lähteitä käytin siten, että korjasin veroprosentit vuoden 2012 mukaiseksi ja tarkistin laista aina, että lähteiden muu informaatio on ajantasaista. Käyttämäni Pörssisäätiön materiaalia päivitettiin ylläpitäjän toimesta heinäkuussa 2012. Jouduin korjailemaan tekstiviitteideni sivunumeroita ja muita pieniä korjauksia heinäkuussa, koska olin aiemmin kirjoittanut teoriaperustaa päivittämättömien Pörssisäätiön lähteiden pohjalta.

Tein opinnäytetyön empiriaosuuteen teemahaastattelun Pohjois-Pohjanmaan verotoimiston. Haastattelu toteutettiin sähköpostin välityksellä. Kysymyksiini vastasi johtava veroasiantuntija Jukka Puolakanaho. Haastattelemalla Puolakanahoa sain sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotuksesta yksityiskohtaista ja ajantasaista tietoa sekä ennen kaikkea tukea ja syvyyttä opinnäytetyölle. Haastattelun avulla pyrin kartoittamaan ennen kaikkea sijoitusrahastojen verotukseen liittyviä etuja ja riskejä. Haastattelurunko sisälsi myös muutamia yksityiskohtia käsitteleviä kysymyksiä.

Haastattelu oli tarkoitus suorittaa ohjausseminaarin jälkeen haastattelemalla Puolakanahoa paikanpäällä Pohjois-Pohjanmaan verotoimistossa. Olin saanut tähän elokuussa 2012 alustavan suostumuksen henkilöverotuksen päälliköltä Teppo Ruokamolta. Puolakanaholle sopi kuitenkin paremmin sähköpostihaastattelu. Haastattelun suoritin syyskuun ensimmäisellä viikolla ohjausseminaarissa hyväksytyjä haastattelukysymyksiä käyttäen. Tarpeelliset haastattelukysymykset oli helppo laatia hyvän ja laajan teoriaperustan avulla, sillä tiesin täsmälleen mihin kysymyksiin tarvitsin vastauksia. Olisin toteuttanut haastattelun mieluummin alkuperäisen suunnitelman mukaan läsnäolohaastatteluna, mutta loppujen lopuksi sähköpostihaastattelu sujui kuitenkin ihan hyvin. Puola-

kanaho vastasi kiireistään huolimatta kysymyksiini nopeasti. Varsinaisen haastattelun lisäksi sain tehdä vielä jälkeinpäin tarkentavia kysymyksiä sähköpostin välityksellä.

Haastattelun merkitys opinnäytetyöni kokonaisuuden kannalta jäi odotettua pienemmäksi, koska teoriaperusta ja käyttämäni lähteet olivat niin hyviä, että sain niiden perusteella aiheesta selkeän kuvan ja hahmotin kokonaisuuden. Myös johtopäätösten laatiminen oli helppoa hyvän ja laajan teoriaperustan ansiosta. Haastattelun arvo opinnäytetyöni kannalta on alkuperäistä suunnitelmaa pienempi, mutta sen avulla sain tarkentaa pieniä yksityiskohtia, jotka olisivat ilman teemahaastattelua jääneet vääriksi. Sijoitusrahastojen osalta teemahaastattelun merkitys oli suurin: sijoitusrahastoista oli vaikeaa löytää luotettavia lähteitä tai ylipäänsä mitään lähteitä, missä olisi käsitelty rahastosäästämisen verotuksen etuja ja riskejä. Omat johtopäätökseni sijoitusrahastojen suhteen saivat teemahaastattelun kautta vahvistusta ja lisäinformaatiota. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi ollut ehkä järkevää toteuttaa toinen teemahaastattelu myös pankkiin tai vakuutuslaitokseen, jotta olisin saanut työhöni lisää käytännön näkökulmaa.

Opinnäytetyöhöni olen kokonaisuudessaan tyytyväinen. Työn aihe on haastava, ajankohtainen, laaja sekä mielenkiintoinen. Rajaus on onnistunut hyvin ja työ on yhtenäinen kokonaisuus, jossa sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten vakuutusten verotus nivoutuvat hyvin yhteen erityisesti pitkäaikaisen säästämisen näkökulmasta. Rajaus ei opinnäytetyöprosessin alussa ollut riittävän tarkka vaan se on muokkautunut lopulliseen muotoonsa vasta kirjoittaessani teoriaa. Teoriaperustasta ja sitä kautta koko raportista tuli laajempi, mitä olin alun perin sen kuvitellut olevan. Tehdyistä rajauksista huolimatta opinnäytetyö on opiskelemaani koulutusohjelmaan nähden laaja ja kattava. Alusta asti ajatukseni oli tehdä hyvä ja laadukas opinnäytetyö, jossa työmäärä toivottavasti korreloisi lopputulosta. Omien laskelmieni tuloksena olen todennut, että ammattikorkeakoulun ohjenuora; 400 työtuntia ei minun opinnäytetyöhöni ole riittänyt. Jälkikäteen ajateltuna työhön olisi voinut tehdä vielä jonkin ison rajauksen sivumäärää pienentämään. Kenties lahja- ja perintöveronäkökulmat olisi voinut jättää pois mutta olisiko työ sitten enää palvellut ajatusta tutkia sijoitusmuotojen verotusta kattavasti? Opinnäytetyössä oleva taulukko sijoitusmuotojen verotuksen erityispiirteistä oli haastava toteuttaa. Taulukkoon oli tarkoitus saada lyhyesti ja ytimekkäästi ydinasiat eri sijoitusmuotojen verotuksista. Asiat eivät kuitenkaan ole ollenkaan yksinkertaisia, joten taulukon laatiminen lyhyeksi ja hyvin tiivistetyksi osoittautui erittäin vaikeaksi tehtäväksi. Taulukosta

kuitenkin löytyy helposti vastauksia tutkimusongelmiin vaikka minun kykyni visuaalisesti täydellisen taulukon tekemiseen eivät valitettavasti aivan riittäneet.

Työn tekeminen on ollut haasteellista ja vaatinut kärsivällisyyttä sekä epävarmuuden sietokykyä. Vaikeinta on ollut sopeutua siihen, että työ ei valmistu hetkessä eikä oppiminen tapahdu heti prosessin alussa. Opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Työ on ollut ajallisesti pitkä, yli puolen vuoden prosessi. Tekemäni tarkka viikko- ja kuukausiaikataulu ovat auttaneet minua pysymään välitavoitteissani. Alkuperäisen aikataulun mukaan opinnäytetyöni piti valmistua loka-kuussa 2012. Työn valmistuminen viivästyi reilun kuukauden. Aloitin elokuussa kokopäivätyön, joten sen vuoksi syksyn aikataulu opinnäytetyön osalta joutui joustamaan hieman. Kokonaisuuden kannalta pieni aikataulullinen viivästyminen on ainoastaan parantanut työni laatua.

Opinnäytetyön tekeminen on opettanut minua itsenäiseen ja oma-aloitteeseen työskentelyyn. Olen oppinut etsimään relevantteja lähteitä sekä tulkitsemaan lakeja ja lain esitöitä. Opinnäytetyön muodollisten seikkojen kuten lähdeviittausten ja ulkoasun tarkat vaatimukset ovat opettaneet minulle huolellisuutta, kärsivällisyyttä ja tietoteknisiä taitoja. Opinnäytetyötä tehdessä välillä tuli epätoivon hetkiä, mutta ennen kaikkea koin paljon onnistumisen iloa. Työn tekeminen on ollut mielenkiintoinen sekä ajatuksia herättävä prosessi. Olen nauttinut erityisesti niistä hetkistä, kun olen löytänyt uutta tietoa aiheesta ja saanut itselleni sisäistettyä asioita. Prosessin aikana tein varsinaisen kirjoitustyön lisäksi useita kymmeniä tunteja ajatustyötä, sillä en halunnut ainoastaan kirjoittaa raporttia vaan halusin oppia asiat myös itse. Toivon, että joskus tulevaisuudessa voin hyödyntää työssäni kaikkea sitä tietoa, mitä olen prosessin aikana vero-oikeudesta ja tutkimuksen tekemisestä oppinut. Kiinnostukseni verotusta ja sijoittamista kohtaan on kasvanut entisestään opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheeksi sopii työnantajan ottaman ja maksaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai sijoitusvakuutuksen verotus. Teoriaperustaa kirjoittaessani tutustuin aiheeseen jonkin verran ja minun olikin tarkoitus sivuta opinnäytetyössäni työnantajan työntekijöilleen maksamien vapaaehtoisten vakuutusten verotusta. Tutustutvani aihetta käsittelevään lähdemateriaalin totesin, että aihe ja näkökulma eivät mahdu valitettavasti minun opinnäytetyöhöni mukaan. Verotus työnantajan ottamien tai mak-

samien vakuutusten osalta on aikalailla poikkeavaa ja vaatisi palstatilaa enemmän, mitä minun työhöni olisi voinut sisällyttää.

LÄHTEET

Arvopaperimarkkinalaki 26.5.1989/495.

Finanssialan Keskusliitto. 2012. Tiedote: Täydentäville eläkkeille lisää roolia kestävän eläkejärjestelmän luomisessa. Hakupäivä 27.6.2012.
http://www.fkl.fi/ajankohtaista/tiedotteet/Sivut/Elakkeiden_valkoinen_kirja.aspx.

Finanssivalvonta. 2010. Säästö- ja sijoitusvakuutukset. Hakupäivä 11.6.2012
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Sijoittaminen/Vakuutukset/Pages/Default.aspx>.

Finanssivalvonta. 2011. Vapaaehtoiset yksilölliset eläkevakuutukset. Hakupäivä 18.5.2012
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Elakesaastaminen/Elakevakuutus/Pages/Default.aspx>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta HE 245/2004 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle pitkäaikaissäästämisen verotuksen uudistamista koskeväksi lainsäädännöksi HE 158/2009 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2013 HE 95/2012 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännöksiä uudistamiseksi HE 80/2004 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2012 tuloveroasteikkolaiksi sekä laeiksi eräiden verotusta koskevien lakien muuttamisesta HE 50/2011 vp.

Kauppalehti. 2012. Verokarhu kouraisee taas vapaaehtoisia eläkevakuutuksia. Hakupäivä 6.6.2012
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/etusivu/uutinen.jsp?oid=201204144367>.

Keskusverolautakunta. 8.6.1998. KVL:1998/102. Edilex.

Keskusverolautakunta. 17.8.1998. KVL: 1998/110. Edilex.

KHO 10.5.2000/862. Finlex.

KHO 15.11.2000/2921. Finlex

Koponen, J. 2010. Eläkesäästäminen uudistui. Taloustaito 01/2010, 8-9.

Korpela, V. 2012. Sijoittajan verokirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Lahjanlupauslaki 31.7.1947/625.

Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 14.1.2011/26.

Laki säädettyjen määräaikain laskemisesta 25.4.1930/150.

Laki tuloverolain muuttamisesta 772/2004.

Laki tuloverolain muuttamisesta 1741/2009.

Laki vakuutusluokista 18.7.2008/526.

Lindholm, T. 2012. Lahjaverokirja. 10. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Mikkonen, A. 2010. Eläkepitkis on täynnä ansoja. Talouselämä 7/2010, 16–20.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Poikonen, P. & Silvola, T. 2010. Eläkesäästäminen. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Puolakanaho, J., johtava veroasiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan verotoimisto. 2012. Sähköpostihaastattelu 6.9.2012. Tekijän hallussa.

Puolakanaho, J., johtava veroasiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan verotoimisto. VS: Tee-mahaastattelu. Sähköpostiviesti, 28.9.2012.

Pörssisäätiö. 2012a. Sijoitusrahasto-opas 2012. Hakupäivä 10.7.2012. <http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/07/Sijoitusrahasto-opas.pdf>.

Pörssisäätiö. 2012b. Sijoittajan vero-opas 2012. Hakupäivä 10.7.2012. <http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/07/Sijoittajan-vero-opas.pdf>.

Sijoitusrahastolaki 29.1.1999/48.

Taloustaito. 2012. Kahdenlaisia sijoitusvakuutuksia. Taloustaito 1/2012, 8-11.

Taloustaito. 2012. Sijoittaminen. Taloustaito 14.8.2012. Hakupäivä 11.11.2012. <http://www.taloustaito.fi/fi-FI/s/?groupId=ae5944a0-3bbc-49bc-9c6a-fcab3aeb8b7b&announcementId=8b8fdc82-4ce7-496a-880a-269ba1480a83>.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395.

Vakuutussopimuslaki 28.6.1994/543.

Valtiovarainministeriö. 2012. Talousarvioesityksen 2013 verolait. Hakupäivä 28.9.2012 http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20120917Talous/name.jsp.

Verohallinto. 2010a. Arvopaperien luovutusvoittojen verotus. Hakupäivä 3.5.2012
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Arvopaperien_Luovutusvoittojen_verotus%2812095%29.

Verohallinto. 2010b. Pitkäaikaissäätämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. Hakupäivä 18.5.2012 http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Pitkaaikaissaastamissopimuksen_ja_vapaae%2812329%29.

Verohallinto. 2011a. Esimerkkejä henkivakuutuskorvauksen ilmoittamisesta tuloverotukseen ja perintöverotukseen vuodesta 2010 alkaen. Hakupäivä 4.6.2012.
[http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Vuosiilmoituslomakkeet_ja_tayttoohjeet/Esimerkkeja_henkivakuutuskorvauksen_ilmo\(14435\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Vuosiilmoituslomakkeet_ja_tayttoohjeet/Esimerkkeja_henkivakuutuskorvauksen_ilmo(14435)).

Verohallinto. 2011b. Varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevan Verohallinnon ohjeen päivittäminen 22.11.2011, 763/36/2011. Hakupäivä 8.10.2012
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Perinto_ja_lahjaverotus/Varojen_arvostamista_perinto_ja_lahjaver%2819144%29.

Verohallinto. 2012a. Henkilöverotuksen käsikirja. Hakupäivä 11.5.2012.
<http://vero.fi/download/noname/%7B300813A1-0219-4526-B6E3-FAD105FB7B57%7D/7481>.

Verohallinto. 2012b. Sijoitusrahasto-osuudet. Hakupäivä 24.6.2012.
<http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Sijoittaminen/Sijoitusrahastoosuudet%289739%29>.

Verohallinto. 2012c. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. Hakupäivä 16.5.2012. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varojen_arvostaminen/Verohallinnon_yhtenaistamisohjeet_vuodel\(19578\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varojen_arvostaminen/Verohallinnon_yhtenaistamisohjeet_vuodel(19578)).

Veronmaksajain Keskusliitto ry 2011. Vapaaehtoinen eläkevakuutus. Hakupäivä 17.5.2012. <http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/vapaaehtoinenelakevakuutus>.

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELU Pohjois-Pohjanmaan verotoimisto

LIITE 1

TIEDOT HAASTATELTAVASTA

1. Nimi?
2. Asema?
3. Organisaatio?

SIJOITUSRAHASTON OSAKKAAN VEROTUS:

1. Verotetaanko vuosittain nostettava tuotto-osuus luovutusvoittona?
2. Minkälaisia verotuksellisia etuja sijoitusrahastoon sijoittaminen tuo verrattuna sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin sijoitettaessa, mikäli ajatellaan tilannetta, jossa henkilö haluaa säästää/sijoittaa pitkäaikaisesti esimerkiksi eläkeikää varten?
3. Minkälaisia verotuksellisia riskejä sijoitusrahastoon sijoittaminen tuo verrattuna sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin sijoitettaessa, mikäli ajatellaan tilannetta, jossa henkilö haluaa säästää/sijoittaa pitkäaikaisesti esimerkiksi eläkeikää varten?
4. Mitä luovutusvoiton laskennassa vähennettäviä kuluja sijoittajalle voi aiheutua rahasto-osuuksista ja niiden lunastuksista?
5. Hankintameno-olettama: näkyykö rahasto-osuuksien osalta tarkat päivät, jolloin osuuden omistaja on merkinnyt osuuksia rahastosta?
6. Mitä arvo-osuusjärjestelmään kuuluvat rahasto-osuudet ovat?
7. Pitääkö lahjansaajan olla tietoinen, jos hänen nimissään avataan rahasto-osuustili?

VAPAAEHTOISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN VEROTUS:

1. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotus on monimutkaista ja vähennyskelpoisuuden edellytykset ovat tiukat. Onko sijoittajan turvallisempaa säästää eläkeikää varten rahastosäästämisellä, sillä se ei ole verotuksellisesti niin sidottua?
2. Mitä muita verotuksellisia etuja vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen liittyy, kuin maksujen vähennyskelpoisuus ja puolisoiden maksujen lahjaverottomuus?
3. Miten kertamaksullisen eläkkeen voi ottaa ja onko verotus sitä kevyempää, mitä myöhemmin eläke nostetaan? Maksetaanko eläkesumma kerralla ja verotetaan muun ansiotulon yhteydessä vain prosenttiosuuksia vastaavalta osin? Mikä Valkoisen kirjan mukainen kertamaksullinen eläke olisi, jos se ei ole tuloverolain 81 §:n mukainen eläke?:

Euroopan komissio julkaisi 16.2.2012 eläkkeitä koskevan Valkoisen kirjan, jossa esitettiin toimenpiteitä riittävien, turvallisten ja kestävien eläkejärjestelmien luomiseksi. Komission valkoinen kirja sisältää toimenpideehdotuksia vapaaehtoisten eläkeratkaisujen roolin vahvistamiseksi muun muassa vero- ja talouskannustimien avulla. Finanssialan Keskusliiton toimitusjohtajan Piia-Noora Kaupin mukaan Euroopan komission linjaukseen sopisi hyvin eläketurvan järjestäminen kertamaksulla esimerkiksi asuntovarallisuutta vapauttamalla. Tällä hetkellä verolainsäädäntö estää kertamaksullisen elinikäisen eläkevakuutuksen markkinoille tulon, koska tällaista kertamaksullista eläkettä verotetaan rankaisevasti sekä pääoman, että tuoton osalta. (Finanssialan Keskusliitto 2012, hakupäivä 27.6.2012.)

4. Mitä tarkoittaa *säästömäärään saakka*? Miten kuolemanvarakorvaus voi ylittää säästömäärän?

Kauppalehdessä 2.4.2012 ilmestyn artikkelin Verokarhu kouraisee taas vapaaehtoisia eläkevakuutuksia mukaan vapaaehtoisten eläkevakuutusten kaupan uskotaan jatkossa hidastuvan entisestään verotuksen tuomien muutosten myötä. Finanssialan keskusliiton mukaan kysyntä vähenee, koska vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotusta ollaan jälleen kiristämässä vähennysoikeuden osalta. Vastaisuudessa verovähennysoikeus koskisi vain sellaisia vakuutus sopimuksia, joissa eläkettä maksetaan vasta vakuutetun saavutettua eläkeiän ylärajan eli 68 vuotta. Vakuutettu saisi eläkesäästöt käyttöönsä siten 68-vuotiaana tai myöhemmin, jos suunnitelmat eläkeiän nostosta toteutuvat. Muutos koskisi vain uusia sopimuksia. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio on romahtanut 2000-luvun alun huippuvuosista merkittävästi. Vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia myydään enää vain noin kymmenesosa siitä mitä kymmenen vuotta sitten. (Kauppalehti 2012, hakupäivä 6.6.2012.)

5. Mitä edellä mainitussa artikkelissa tarkoittaa ”muutos koskisi vain uusia sopimuksia”, sillä eikö vähennyskelpoisuuden edellytyksenä ole juuri se, että nostoikä seuraa työntekijän eläkelain mukaista nostoikää?

SIJOITUSVAKUUTUKSEN VEROTUS:

1. Miten kuolemanvaravakuutuksen osalta sovelletaan TVL:n 34 § 1-3 momentteja ja 36 §:n 1 momenttia? Onko kertasuorituksena saatu vakuutussuoritus kumman pykälän mukaisesti verotettavaa tuloa vain tuoton osalta vai kokonaan verovapaata 36 §:n nojalla tuloverotuksessa?
2. Mitä verotuksellisia etuja sijoitusvakuutuksen liittyy verrattuna vapaaehtoiseen eläkevakuutuksen?
3. Mitä riskejä sijoitusvakuutuksen liittyy?
4. Onko sijoittajan kannattavampaa sijoittaa sijoitusvakuutukseen vai sijoitusrahastoon, jos hän haluaa säästää pitkällä aikavälillä esimerkiksi eläkeikää varten?